

Felsefeya şahmaran

Abdusamet Yîgît

weşanên

.
. .
. .
. .

*Felsefeya şahmaran
@Abdusamet yigit
Weşanên civakî
2023-Almanya-Berlin
Grafik: zendi şîyar*

.
ISBN 968-4-940996-31-0

Pêşgotin:

Bi gotina felsefeyê û bi gotinên felsefeyî fahmkirina têgîna şahmaran wê weke aliyekê wê yê fahmkirinê wê karibê bide diyarkirin. Di serî de bi gotina felsefeyê wê weke nerinek fahmkirinê û li jiyânê wê xwe bixwe diyarkirin. Ji xwe şahmaran wê ji vegotinekê zêdetirî wê weke têgîn û têgihîştinek dîrokî ku wê di wê temenê de wê bi mejuya wê re û bi encamên wê yên civakî ên bi fahmkirinê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Ji wê aliyê ve wê têgîna şahmaran wê mejuya civakê û têkiliya nava mirovan ku wê weke bi zayendî û an ne bi zayendî wê li ser çî temenê bê wê weke têgînek ku wê weke nerinek li wê bê. Di wê temenê de wê têgîna şahmaran wê weke têgînek sentez bê. Di wê temenê de wê dema ku em ji hev derhênin wê weke têgînek bi sê gotinên weke jinê, zanînê û mar ku wê weke têgihîştinek bi zane, rewîst, dûrûst û rast a bi fahmkiirnê a li jiyânê wê di wê temenê de wê were diyarkirin.

Di dîroka mesopotamya de wê dema ku em li kijan demên wê binerin wê têgîna mar wê di nava fêrsên wê yên fahmkirinê wê di wê çerçoveyê de wê were dîtin ku wê were salixkirin. Ev di nava têgihên gûtî jî, kassit, liullubi, jî hûrî, mitannî û hwd jî wê were diyarkirin. Wekî din di nava têgînên baweri ên piştre wê xwe bi hebûna xwe wê bide diyarkirin. Ev wê weke têgînek bi felsefeyî wê weke ji her aliyê ve bi xwezayê wê û navaroka wê weke pêwîstîyekê ku ew were fahmkirin wê karibê xwe bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê têgîna şahmaran wê, ji wê aliyê ve wê hem bi dîrokî û hem jî bi çerçoveya demî û hwd re wê weke di her demê de wê karibê wê fahmbikê û encamên wê yên fahmkirinê wê karibê wê werênê ser ziman. Ev wê weke têgînek ku wê ji wê karibê bigihîjê perspektîfekê bi nerine lî jiyânê, li jinê û hwd jî wê karibê wê fahmbikê. Di nava kurdan de wê têgînên weke destûra jinê a pîroz ku wê bi gotina kevneşopîya hemawiyê re wê were dîyarkirin wê bi wê re di ahengekê de wê karibê wê fahmbikê.

Ev nerin wê weke nerinek ku wê di demên berê de wê çawa nêzîkati wê were diyarkirin wê bide diyarkirin û wê ber vê yekê wê weke di rengekê nerinek li civakê a rasyonel de jî wê xwe di şêwayekê de wê bide diyarkirin. Wê weke têgînek zêhni ku ew di wê de kûrbûn bibê wê were fahmkirin. Ji wê aliyê ve wê weke rengekê fahmkirinê ku wê di wê de wê

bi nerina wê ya li jiyanê û kes, civakê û beşên wê û hwd wê çawa wê were fahmkirin wê di wê temenê de wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê.

Di wê nûqtayê de wê, minaq wê mar wê, di her demê de wê di nava têtîn kultên pîroz de wê çawa wê were diyarkirin û salixkirin wê karibê rastî wê were. Di nava kultên inanna, gula, enki û hwd de wê bi gelek yazdanên din de jî wê karibê rastî wê were. Di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê, dema ku wê bahsa şahmaran wê were kirin wê ne belesebeb bê ku ew wê di rengekê de wê weke têtîliyê fahmkirin a li başkirinê, dana şifayê û hwd wê, were diyarkirin. Ev wê jî aliyekê ve wê temenê wê hebê. Ev nerin wê di wê temenê de wê weke bingihê wê hebê. Di wê nûqtayê de wê dema ku em wê weke di çerçoveya nerinek felsefeyî de wê fahmbikin wê weke çerçoveyek fahmkirinê wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Di nava jiyan û çanda civakê a kurdistanî de wê were dîtîn ku ev wê weke têtîhiştînek kûr a ku mirov wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Ji aliyên wê yên mistîkî û hwd zêdetirî wê weke aliyên wê yên bi têtînek morfolojîkî ku ew dikarê bi wê were diyarkirin û hwd wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê werênê ser ziman. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê. Mijare şahmaran wê jî wê aliyê ve wê dema ku em bi herikina dîrokê û pêvajoyên jiyane fahmkirinê ku ew çawa wê were hildan li dest wê şîrovebikin em bi wê re rastî çerçoveyek berfireh dihên. Di wê temenê de wê, di wê rengê de wê salixkirinê bi wê re wê, di rengekê de wê weke salixkirinê ku wê bi xosletên ku wê têtîliya wan bi pêşxistin û başkirina jiyanê û kes û hev ve wê girêdayî wê weke aliyên wê hebin. Ber vê yekê wê di rengekê felsefeyekê de wê fahmkirina wê weke pêwîstîyekê di fahmkirinê de wê xwe bide diyarkirin.

Heta nûha wê gelek vegotinên cihê ku wê li ser şahmaran re wê bi xosletên cihê wê werina vegotin û ser ziman. Min xwest ku ez bi vê xabatê cewherê wan vegotinan bi xosletên ku ew dihên hanina ser ziman hinekê wê wan werênima ser ziman ku ew wê çawa wê çerçoveyek fahmkirinê a giring û giştî a şahmaran wê biafirênê wê bi wê re wê werênima ser ziman.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê dervî têngîna mitikî wê bi gotinên aqilane ê rasyonel wê di çerçoveya rengê bi zimanê ku ew di nava civakê de dihê ser ziman wê di rengekê de wê werênima ser ziman.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman ku wê şahmaran wê di wê temenê de wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Di wê nûqtayê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê werênê ser ziman.

Mijare şahmaran wê di wê temenê de wê bi teybet wê weke nerinek zayendî jî a teybet wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin û wê di nava civakê de wê nerina zayendî û an rewşa təkiliya nava herdû aliyên wê daya diyarkirin. Tenê ku wê bi encamên wê yê jî wê aliyê ve jî wê hilde li dest wê weke rast bê ku wê jî wê bigihijê têngînek civakî a felsefeyî ku ew bi wê were fahmkirin.

Di wê temenê de wê encamên wê yê bi fahmkirinê re wê zêde wê hebin. Ew xalîceya şahmaran ku wê di her malên kurdan de wê hebê wê netenê wê bi xamilandînekê di malê de bi tenê wê were dalaqandin. Ji wê zêdetirî wê weke fêrsek fahmkirinê a rengê təkiliya zayendan a li hev hertimî di bîrê de dida hiştin ku ew di rengekê baş de wê bidina diyarkirin. Diwê temenê de wê vegotnên şahmaran jî wê di rengekê de wê li ser esasê ku ew dem bi dem dihê jiyane û di şeklê mirovan de xwe dide diyarkirin û qanciyan bi mirovan diikin jî wê di rengekê de wê bi wê re wê, balê jî gelek aliyên ve wê bi vegotinên afirandî wê li wan aliyên wê were kişandin.

Ji wê aliyê ve wê weke aliyekê wê yê giring ku ew li ser wê temenê û li gorî giyane wê ya rast şîrovekirin û pêşxistina wê di fahmkirinê û vegotinê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê bi kirpênê û wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê têngîna şahmaran wê di wê çerçoveyê de wê, weke ku wê were dîtin wê di nava jiyane malê û ya nava mirovan de wê weke têngînek perspektîfî a ku wê bi wê re wê çawa wê li hev wê nêzîkati wê were kirin û wê çawa wê bi başîyekê wê li hev wê were kirin û wê di xwe de wê kes çawa wê aramiyekê wê di xwe de wê bijî û di dewama wê de wê çawa wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê jî aliyekê din ve jî wê weke sîyan û an qudreta mirovî jî wê bi wê re wê were diyarkirin. Di wê temenê de wê bi wê re wê bahsa keseyetiyek ku ew serwer bê, bi fahm

bê, bi zane bê, dîrûst bê, rast bê, û hwd re wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Şahmaran wê weke têtînek hizrî wê ji gelek aliyan ve wê di nava civakê de wê dema ku ew wê were bîrxistin wê çawa wê rê şanî helwest û kirinên mirov wê bide wê bi rehetî wê were dîyarkirin û wê karibê were fahmkirin. Bi wê yekê û rengê wê weke çandek civakî a ku mirov wê bi teybetî wê ji wê aliyê ve bi rest û rêgezên wê karibê wê fahmbikê wê bi çerçoveya têtîhiştina şahmaran û aqilê wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Ji wê aliyê ve wê bi aqilekê hemdem û rêgezên wê şahmaran wê, restên ku wê çawa bi rastî wê li ser temenekê rast û dîrûst û baş bi hev re wê têtîkiliyê dênê wê weke perspektîfa wê ya rast û dîrûst jî wê karibê wê fahmbikê. Ji wê aliyê ve wê şahmaran wê weke felsefeyek jiyanê û nerîna wê ya li mirov bê ku mirov wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Abdusamet Yigit

. Destpêk felsefeya şahmaran

Li kurdistanê weke felsefeyek zanin û civakî têgîhiştina şahmaran wê di rengekê de wê derkeve li pêş. Ji dûmenê wê hertimî wê weke têgînek mitolojikî wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Lê ev têgîn felsefeya ku wê di bin wê de ku wê karibê wê were kifşkirin wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê wek ku mirov wê karibê wê fahmbikê bê.

Wê jî dikarê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê li wê bihizirê ku wê têgîna şahmaran wê pêşî wê dema ku em bi gotina felsefeyê re wê li wê bihizirê wê weke têgînek cihê wê bide me. Di serî de em divê ku bersivê wê bidina wê pirsê ku wê çawawê gotina şahmaran û felsefeyê wê karibin werina cem hev û wê çawa wê karibin têgînekê felsefeyî wê bidina me bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê di rengekê de emê hewlbidin ku wê di wê temenê û ji wê aliyê ve wê direngê de wê bi wê re wê fahmbikin û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ya ku wê gotina şahmaranê wê bi me wê weke têgîne felsefeyî wê bide hizirandin wê hinek sedemên wê yên giring ên bi fahmkirinê wê hebin. Di wê temenê de wan ali û rengên wê yên fahmkirinê ku wê weke sedema gotina felsefeyê bi gotina şahmaran re ku wê biafirênin wê werênina ser ziman.

Mijare têgîna şahmaran wê di wê temenê de wê xwe di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê hertimî wê weke têgînek gerdûnî wê were diyarkirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê diwê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Mijare şahmaran wê pêşî wê weke aliyekê wê yê giring wê di temenekê dîrokî de wê karibê wê hinekê wê li ser wê bisekinê bê. Ji wê aliyê ve wê di wê temenê de wê di nava pêvajoya dîrokê de wê çawa wê weke têgîn û pêjnek fahmkirinê wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê xwe di şêwayekê de wê bi wê re wê bide diyarkirin.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke ku mirov wê karibê wê hinekê li ser wê bisekinê bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê û wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê hinekê li ser wê bisekinê bê.

Şahmaran wê di nava pêvajoya dîrokê de wê weke ku wê were dîtin wê heta destpêkê a pêvajoyên şariştaniyê wê weke xwediyê hinek têgihên bi fahmkirinê bê. Di wê temenê de wê di demên şariştana urukê de wê dema ku wê bahsa têgînek bi wê rengê wê were kirin wê di serî de wê têgîna 'Sitaran' wê xwe weke têgînek yazdanî wê bide diyarkirin. Sitaran di kurdî de dihê wateya 'parastinê'. Di wê nûqteyê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê bide diyarkirin. Sitaran wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke ku wê were fahmkirin wê di şêwayekê de wê, di rengekê ejderhayekê de wê weke li azman ku ew di dîmene komstêrkekê de wê li wê were lê hizirkirin. Ev wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê li wê were lê hizirkirin. Ev wê weke têgînek ku navendî a gerdûnî jî wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin û wê bê hanin ser ziman.

Wê jî dikarê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê fahmbikê û wê diwê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Wê jî di rengekê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Wê jî di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mar wê, weke pêjnek fahmkirinê wê di nava têgîna baweriyên êzdayî û an yazdani se wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ew wê di wê temenê de wê weke ku wê bi wê re wê xwe di şêwayekê de wê bide diyarkirin.

Di mijare têgîna şahmaranî de wê mijarên ku wê karibin werina diyarkirin wê bi rêzê wê weke mijarên weke yên zaninê, têgînek zayendî a bi jinê, pîroz, nîrxên civakî û hwd bin. Di wê temenê de wê ev wê bi wê re wê weke aliyên ku wê karibin di rengekê de ew bi wê re wê di şêwayekê de werina kirpendin bin.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê mijar wê di rengekê de wê dema ku em bi şahmaran re wê hildina li dest wê pêşî wê nîrxên ku ew di wê de wê werina ba hev ew pêşî ji hev werina derxistin û di wê temenê de ew

wê weke aliyên ku ew di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di şêwayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di mijare têtîna şahmaran de wê ev ali wê bi wê re wê di rengekê de wê derkevina li pêş. Wê weke têtînek gerdûnî û an bi fêrsa fahmkirinê a gerdûnî wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê bide diyarkirin. Di wê nûqteyê de wê weke fêrsek fahmkirinê a hemû demên gerdûnê û bi zanina wê re wê di rengekê de wê were diyarkirin. Wê demê wê aliyê gerdûnî û fahmkirina wê re wê dema ku wê bi wê re wê were hildan li dest wê pêşî wê bi awayekê wê weke bi zanina gerdûnê re wê di wê temenê de wê weke ku wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Wê jî di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê mijare têtîna şahmaran a zaninê de wê weke aliyekê wê yê ku ew bi awayekê pirrali wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di rengekê de wê, bi wê yekê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di mijare fahmkirina şahmaran de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku wê xwe bi wê re wê di rengekê de wê bide diyarkirin. Weke kirdeyek morfolojikî a li ser heyina jinê û têtîna wê ya pîroz ku wê bi wê re wê were afirandin wê afirînerîya bi wê ku wê di kirdeyê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di wê temenê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin bê.

Di mijare têtîna şahmaran de wê dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku wê mijare şahmaran wê di wê temenê de wê weke miajre zaninê wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin bê. Şahmaran wê di kirdeya wê de wê têtîhiştina gerdûnê wê di wê de wê weke têtînek ku ew bi heyina hebûnê berfîreh û kûr dibê bê. Yanî wê di wê temenê de wê weke têtînek hebûnê a di xwe de pêşdikeve wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Wê jî dikarê wê di rengeê de wê werênê ser ziman ku wê miajre têtîna şahmaranê wê di wê temenê de wê karibê wê jî wê aliyê ve wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Mijare zaninê wê bi wê yekê wê bi awa û cûreyên

wê yên li ser kirdeya têgîha hebûnê û hwd re wê weke ku wê li wê were lê hizirkirin û wê bi wê re wê weke ku wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wêtemenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Mijare zaninê wê di wê temenê de wê bi têgîna şahmaran re wê bi aliyên din din re jî emê **li jêr** wê li ser wan bisekin in bin. Di wê nûqteyê de wê weke aliyekê wê yê din ê pêşî ku em bi pêjna şahmaran re wê di wê nûqteyê de wê di destpêkê de wê weke aliyekê wê yê giring wê dahûrbikê û wê li wê bigihijê têgihîştinê wê têgîna jinê û an zayendî bê. Di wê temenê de wê weke pêjnek ku wê di wê temenê de wê pêşî wê ji wê aliyê ve wê pêşî wê weke aliyekê wê yê giring wê li ser wê bisekinê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê li wê bihizirê û wê fahmbikê bê. Mijare têgîmna zayendî wê di wê temenê de ku em li ser têgihîştina hemdem re wê bikin ku wê fahmbikin wê taqabûlî têgînek feministî jî wê di rengekê de wê bikê. Di wê temenê de wê weke pêjnek wê ya teybet wê xwe bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ji wê aliyê ve wê pêwîst bê ku em pêşî wê li ser wê aliyê wê bisekin in. Piştî wê êdî wê ji wê bi ber aliyên wê yên din ve wê herikinabi fahmkirina wê re wê karibê wê bikê bê.

Têgîha zayendî di fêrsa fahmkirina şahmaran de

Gwelek caran wê mijare gotinê bê ku wê şahmaran wê çawa wê dîmenekê jinê wê di rengekê de wê bi wê re wê hebê. Şahmaran wê dîmenê wê yê diafirê wê weke jinek ku wê weke di dîmenê mar de ku wê taçek ser serê wê bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê bahsa wê were kirin. Wê were diyarkirin.

Di wê temenê de wê di nava vegotin û mamikên kurdan de wê di wê temenê de wê derhaninên têgînên cûr bi cûr ên bi fahmkirinê wê weke ku wê bi wê re wê werê kirin û wê di wê temenê de wê bi wê re wê were hanin li ser ziman. Di wê nûqteyê de wê weke aliyekê wê yê giring wê dema ku em li ser fêrsa wê ya zayendî a bi aliyê jinê ve wê li wê bihizirin wê di rengekê de wê bêgûman wê pêjnên civakî wê weke aliyên ku ew bi wê re werina fahmkkirin û ku ew werina ser ziman wê bibin. Di

çerçoveya têtîna fêrsên civakî û hwd de emê li jêr wê bi teybetî wê ser wê bisekin in.

Di wê nûqtayê de wê têtîna civakî a ji wê dihê fahmkirin wê giring bê ku mirov wê kifşbikê û wê di rengekê de wê bi wê re wê weke karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqtayê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku mirov kengî bahsa têtîna şahmaran dikê wê di rengekê de wê di serî de wê weke pêjneke zayendî wê xwe di rengekê de jî wê bide diyarkirin. Ji wê aliyê ve wê dema ku wê xaliçeyên şahmaran wê di hundurê malê de wê werina dalaqandin wê di aslê xwe de wê bi wê yekê wê weke fêrsek fahmkirinê a bi serwerîya wê aliyê zayendî jî wê weke bi xwezayî wê weke kirpendinek jî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bibê ku mirov wê karibê wê di şêwayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Mijare têtîna zayendî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke têtîna jinê û piroziya ku ew li wê dihêkirin wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê were kirin. Di aslê xwe de wê bi wê yekê wê pêjnên weke di rengê ji têtîna şahmaran û an dîmenê wê derhanînê de wê di rengekê de wê li kurdistanê û deverên din ên dervî wê weke li hindistanê û hwd jî wê werina dîtin ku wê di dîmenekê weke hebin. Di wê temenê de wê şibandinên weke wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê hebê.

Di mijare kirpendinên ser mar re wê di rengekê de wê were kirin. Di nava têtîna vegotinên civakî de wê mar wê weke giringiyek bi nirxî wê bi wê re wê were kirpendin. Minaq wê di vegotina gilgamêş de wê bahsa mar wê were kirin ku wê di dawîya rêwîtiya gilgamêş dewê çawa ku wê dema ku ew dikê ku ew xwe bigihênê şênî û an giyayê nemiriyê wê di wê demê de wê mar wê biqûrtênî. Ew wê di wê temenê de wê weke pêjneke nemiriyê ku wê di rengekê de wê weke ku wê bi mar re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê çi karibê ji aliyê fahmkirina wê re wê were fahmkirin? Di aslê xwe de wê ya ku wê di serî de wê karibê were fahmkirin wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê bi hebûna mar re wê karibê wê pêşî wê were fahmkirin. Hinek fahmkirînên morfolojikî ên weke ku wê bi mar re wê di rengekê de wê werina diyarkirin di nava kurdan de wê bi gotinên weke 'mar kelenê xwe ji xwe diavêjê'. Ew wê weke dîmenekê xwe nûkirinê ê bi fêrsa mar re wê di rengekê de wê weke kelen avêtinê wê di rengekê de wê bide diyarkirin.

Di her kelen avêtinê de wê weke mar wê jinûve ew bibê wê di dûmenekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Ji wê aliyê ve wê mijare kelen (kalan) avêtinê a mar wê di hinek fahmkirin û morfolojiya wan ya mitolojîkî de wê weke ku wê bi regekê wê bi wê di regekê weke wê xwarina mar a şênîyê nemirîyê ku ew dixwê ve wê girêdayî wê di regekê de wê weke ku wê bi wê re wê were lê hizirkirin û wê were hanin li ser ziman.

Di wê temenê de wê di regekê de wê karibê wê bi wê re wê di regekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di şêwayekê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di mijare salixkirinên bi şahmaran re wê di wê temenê de wê karibê wê weke aliyekê wê yê din jî wê di regekê de wê bi wê re wê weke ku wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke ku wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di salixkirina mar de wê weke pêjnek fahmkirinê a di wê rengê de wê weke di kirdeya xwe nûkirinê de wê weke aliyekê wê yê ku wê di dewama wê de wê bi wê re wê weke ku wê xwe bide diyarkirin. Xwenûkirin wê weke di kirdeya xweya weke jinûvebûnê û an weke jinûve ji dayik bûyinê wê di regekê weke wê de jî wê xwe di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê di regekê de wê weke ku wê bide diyarkirin bê.

Wê jî di regekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare kirdeya şahmaran de wê mijare afrîneriyê wê hinekê jî wê weke xwe afirandinê û an weke di wê kirdeya jinûvebûyinê de wê weke ku wê çawa ku wê di şêwayekê de wê afirandinekê wê bide diyarkirin wê bi wê re wê weke ku wê bide diyarkirin.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karivê wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bî. Di wê nûqtayê de wê di kirdeya wê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide diyarkirin.

Weke aliyekê wê yê din ê giring wê kevneşopîya zayendî û an a jinê wê di regekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê di regekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Di wê nûqtayê de wê dikarê wê di regekê de wê werênê ser ziman ku wê têngîna zayendî de wê di wê temenê de wê, bi wê yekê wê weke kirpendinekk xwûdawendî wê xwe bi wê re wê di regekê de wê di wê kirdeya wê de wê xwe bide diyarkirin.

Di wê nûqtayê de wê têngîna zayendî wê di wê nûqtayê de wê, weke têngînek bi serwerîya wê ya jîyanê re wê weke ku wê bi wê re wê di

rengê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirn. Ev wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê xwe di rengê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Wê jî dikarê wê di wê temenê de wê di rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di mijare têtîna şahmaran de wê aliyê zayendî ê jinê wê weke aliyekê giring ku wê di kirdeya xwe de wê bi gelek aliyan wê weke ku wê pêwîst bê ku ew were fahmkirin bê. Di wê temenê de wê karibê wê di rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Ji wê aliyê ve wê aliyê têtîna zayendî wê di wê nûqteyê de wê bi wê re wê weke fêrsek fahmkirinê a bi temenekê zaninê wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê weke jin xwediyê zanina gerdûnê bê û an wê weke di wê temenê de wê heya wê jî zanina hemû demên bûhûrî û werin wê hebê wê di rengê de wê weke bi hêstekê wê bi wê re wê were hanin li ser ziman. Ji xwe wê di rengê de wê di demên piştê wê dema ku wê jin wê weke pîrabok û an wê weke di wê rengê de wê di şewayek de wê were hanin li ser ziman jî wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê hêstê wê di şewayek de wê werênê ser ziman bê. Wê jî dikarê wê di rengê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê di rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Têtîna jinê û zaninê û an têtîhiştinê wê bi hev re wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê di rengê de wê fahmbikê û wê di wê şewayê de wê bi fahmkirinê wê werênê ser ziman bê. Di mijare zanin û jinê de wê bi wê têtînê wê gihandina hev wê di wê temenê de wê were dîtî ku wê di wê kirdeya gotinê de wê bi wê re wê bibê. Di wê nûqteyê de wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê jin wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê weke aliyekê bi zaninê re wê bi serwer wê xwe di şewayekê de wê bide diyarkirin. Ew li xwe û hemû rewşên xwe û bedena xwe serwer a. Ew di wê temenê de wê ne bixwe û ne jî bi gotina xwe wê ne bin ti kesekê re bê. Di wê temenê de wê vaji wê ser re bê. Di wê temenê de wê têtînek weke ya 'cûdahiya pozîtiv' ku wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê wê bi wê aliyê û rengê re wê weke ku wê xwe bi wê re wê di kirdeya fahmkirina wê de wê bide diyarkirin.

Ji wê aliyê ve wê têtîna zayendî a şahmaran wê têtînek cihê a pîrozkirina jinê wê xwe di rengê de wê bide diyarkirin. Di rengê de wê di aslê xwe de wê we, mijar wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide diyarkirin. Di rengê de wê, negativ kirina mar wê di destpêka teolojîyê û an dîroka wê de wê di rengê de wê bê dayin

nişandin. Minaq wê di têngîna olên yekxwûdayî ên semitikî de wê bahsa adam û hawa wê were kirin ku ew ji sêva qadaxa ku ew nexwûn. Lê di rengê de wê were diyarkirin ku wê weke şaytan wê xwebikê rengê marekê de û wê herê bihûştê û wê di rengê de wê adam û hawa wê bi xapênê ku ew ji 'fêkiya qadaxa ('sêva qadaxa')' bixwûn. Di wê temenê de wê weke sedema ji bihûştê avêtina wan wê di rengê de wê were diyarkirin.

Ev kirpendin wê di rengê de wê nikaribê wê weke kirpendinek ji rêzê wê şîrovebikê bê. Ev wê rengên fahmkirinê ên piştî jî wê di rengê de wê were diyarkirin. Wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Di wê nûqtîyê de wê ev nûqtîya weke nûqtîya pêşî a ku wê negativ wê were dayin nişandin wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengê de wê bide diyarkirin.

Di wê nûqtîyê de wê kirpendina mar wê weke xirabiyê û an numinêrîya xirabiyê wê di wê temenê de wê bibê, Di dewama wê de wê êdî wê di rengê de wê kirpendinên xirabtir wê werin.

Aliyê din ê xarib wê di rengê de wê we, çawa wê weke wê xirabkirina mar a di destpêkê de wê piştî wê jin wê weke bi wê xirabiyê wê were hanin li ser ziman. Di wê temenê de wê di rengê de wê di her xirabi û fêrsên xirabiyê de wê weke di rengê de wê bi mar re wê di wê temenê de wê di rengê de wê were hanin li ser ziman.

Mijare wê şîroveya weke xirab nişandina mar wê tenê wê di olên semitikî de wê bibê. Lê berî wan wê di rengê de wê, vajî wê têngînek weke ya pîroz dîtî û weke nirxekê dîtî wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê karibê wê bibînê û wê kifşbikê.

Ji wê aliyê ve wê di rengê de wê dikarê wê weke rengê fahmkirinê a berî olên semitikî wê xate olên yekxwûdayî ên êzdayî de wê ew di rengê de wê bibê. Li gorî ku wê kurd wê di nava xwe de wê werênina ser ziman wê weke çawa wê jinek wê dayimî li laleşa nûranî wê rûnihê wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke ku wê, bi mitrayîyê jî wê weke jinek bi navê zara wê hebê. Lê ev navê zara wê di mitrayîyê de wê tenê wê weke navê jinekê bê û an wê weke mertekeyek û an pîvanekê bê ew wê zêde weke hê ne diyar bê. Di aslê xwe de wê jî şîroveya wê weke herdû alî jî wê weke ku wê karibin werina fahmkirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman. Di nava zerdeştîyê û di dema wî de jî wê wusa bê û ew jinê di têngîhişîna xwe ya bawerî de pîroz dide diyarkirin. Di wê temenê de wê ev di wê xatê de wê piştî wê jî wê xwe di rengê de wê bide diyarkirin.

Di wê nûqteyê de wê şîroveyên li ser egoya mêr re wê di rengekê de wê weke ku wê çawawê jinê wê bi çewisênê wê di rengekê de ew wê piştre wê pêşkevin û wê bln kirin malê têtînen baweriyên ku wê piştre wê pêşkevin jî. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê ji wê aliyê ve wê di rengekê de wê weke ku mirov dikarê wê di rengekê de wê, bi şîroveyek derûnî û hwd jî wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê weke karibê wê li wê bihizirê û wê di wê temenê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di mijare têtîna mar de de wê, di rengekê de wê xirab nişandina mar wê di wê temenê de wê, piştî wê di wê temenê de wê weke ku wê were dîtin wê bibê. Di wê temenê de wê têtîliya wê nîrxê wê bi jiyanê re wê weke xirabiya herî mazin wê were pênasekiein. Ev wê di rengeê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di mijare salixkirina nîrxên civakî de wê dema ku ev di wê temenê de wê werina diyarkirin wê bi xwezayî wê bandûra wê bibê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê çawa wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Mijare salixkirinê civakî de wê ev wê piştî wê di temenê pîrsgirêkên zayendî, û serdestî û bindestiyê de jî wê di rengekê de wê weke têtîne birdozi wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Di wê nûqteyê de wê bindestkirin û di wê temenê de wê bi wê re wê were lê hizirkirin.

Di wê nûqteyê de wê weke navê wê ku wê hertimî wê weke 'bi gotinên weke 'jin mar a' wê weke têtînek xirabi a ku wê di hemû deman de wê di rengekê de wê weke bi wê re wê were diyarkirin. Ev wê weke navê wê di rengekê de wê xwe di şêwayekê de wê bi wê re wê bide diyarkirin. Ev di aslê xwe de wê vaji felsefe û têtîna hişmendiya felsefî a ku em bi şahmaranê re dikarin wê fahmbikin bê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku wê di demên hemdem de wê fêrsên bi mar re wê di wê temenê de wê bi mitolojikî wê weke zêde bi têtînek xirabî wê hanina ser ziman wê, di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Wê jî dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê mijare salixkirinê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê rengê helwest û kiryarên mirov ên li hemberî hev jî wê bide diyarkirin. An jî wê ev gotin

ku wê di meji de wê bicih bibin wê di rengekê de wê çawa wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Mijare têtînên zayendî wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, hemû wê di rengê de wê bi wê re wê weke bi wê têtînên weke wê rengê re wê werina mahkum kirin. Minaq wê hêstên xwe nekarina weke dixwezê jiyankirina wê bê û an nekarina xwe hanina ser ziman û diyarkirin û hwd jî wê weke aliyên wê yê trejik ên kiu wê bi wê têtînê wê di rengekê de wê bingihê wê were afirandin bê. Wê dema ku wê ev têtînên weke nagativ ên ku wê werina diyarkirin bi wê rengê ku wê di nava gotinên 'pîroz' ên olî ên piştî de wê werina diyarkirin jî wê di rengekê de wê êdî wê weke têtînên weke 'baxt' û an weke 'nav' wê êdî wê bi mirov re wê bi zeliqin û wê êdî wê jî nebin.

Di wê temenê de wê pêşdarazên bi wê rengê ên li ser jinê re wê di wê temenê de wê weke aliyên wê yên giring bê ku mirov bi wê yekê û rengê wê di dewama wê de wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê. Wê jî di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Mijare zayendî wê ji wê aliyê ve wê weke aliyekê ku wê di wê temenê de wê di aslê xwe de ku em bi nîrxên şahmaranî wê li lê bipirsîn wê di rengekê de wê ev ali wê weke aliyên lêpîrsînê wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê weke ku wê bidina diyarkirin. Di wê temenê de wê ev wê xwe bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bidina diyarkirin bin. Wê jî wê di rengekê de wê bi wê re wê li ser wê bisekinê ku wê têtîna şahmaranî di rengekê de wê weke ku wê mijare jinê wê li ser esaasê wê yê rast û jiyanê wê û weke xwe jiyankirinê wê ji me bixwezê ku em wê di rengekê de wê bikina weke mijare lêpîrsînê. Di wê temenê de wê çand û kevneşopîyek wê ya fahmkirinê wê hebê ji demên wê yê berê. Di wê temenê de wê dema ku mirov wê di rengekê de wê li wê dihizirê wê karibê wê di wê şêwaye de wê li wê bihizirê bê. Mijare lêpîrsînê wê di wê temenê de wê, dema ku em çanda şahmaran wê dihilbijêrên wê bi wê dihenina ser ziman wê sedemên wê hebin. Bêgûman ku em dîroka kurdistanê û an mesopotamya wê binerê wê pêjnên bi wê rengê wê zêde wê hebin. Dikarê wan kifşbikê û derxê li pêş. Lê di wê nûqteyê de wê di rengekê de wê dema ku em bahsa wê bi şahmaran re dikin wê sedema wê ya sereka wê ew bê ku ew wê di

rengê de wê bi çerçoveyek aqilê rasyonel ku wê çawa wê di şêwayekê de wê di mejiyê kesên ji nava civakê de wê cih bigirê bê.

Di wê temenê de wê zanin wê weke têgînek fêrsa fahmkirinê a li wê gihiştî wê bide diyarkirin û wê bîrê ser ziman. Di wê temenê de wê kirpendina ser zanînê û têgîna zayendî a weke ya jinê ku ew divê ku ew bi pîroziya wê re çawa bê wê di rengê de wê diyarbikê. Wekî din wê ji aliyê mîr ve jî wê çawa wê bi wê re wê bijî wê weke aliyekê wê yê ku wê ji wê karibê bi morfolojîkî wê weke karibê wê di rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Bêgûman têgîna zayendî a di têgîna şahmaran de wê weke aliyekê ku ew wê gelek aliyên wê li paş dîrokê weke hatina hiştin jî wê xwe di rengê de wê bide diyarkirin. Wê dema ku em wan aliyên wê yên li paş dîrokê hatina hiştin ku em wan kifşnekin û rast newêna ser ziman wê di şîroveyan weke mitikî ên roja me de ku wê bi wê werina ser ziman wê nikaribê bi wan bigihijê fahmkirinek rast a li gorî rastiya wê.

Ji ber vê yekê wê di serî de wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê bi wê re wê kifşbikê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê kifşbikê û wê werênê ser ziman. Di mijare şahmaran de wê weke nirxek çandî a kurd bê. Ev rast a. Lê tenê bi kifşkirina wê rastiye re wê nikaribê wê bi tememî wê fahmbikê. Navaroka wê têgîna wê ya zêhni û fahmkirinê wê ku em nekin emê nikaribjn wê di wêtemenê de wê bi rastî wê fahmbikin û wêwerênina ser ziman.

Ji wê aliyê ve wê têgîna şahmara wê, gelek şîroveyan me yên ku em nûha di wê xabatê dikin jî wê sema ku em tenê li dêmenê şahmaran ê naskirî û di rengê de wê vegotinên bi wê ên di nava civake kurd de wê werina ser ziman wê ji me re wê yekser wê weke refarans bin.

Di wê temenê de wê bi wê re wê di rengê de wê pêşî wê rast fahmkirin û ji wan fahmkirinên bi zanebûnî û an ne bizanebûnî ên bi şaşî hatina pêxistin wê di serî de wê ji wê xilas bikê. Di wêtemenê de wê êdî wê karibê wê di rengê de wê li ser wê temenê wê yê rast wê êdî wê karibê wê fahmbikê. Di wê nûqtîyê de wê têgîhiştina şahmaranî wê di wê nûqtîyê de wê bi wê re wê pêşî wê hinekê li ser wê were sekin in.

Mijare şahmaran wê weke mijare civakî a navarokî bê û wê di wê temenê de wê gelek nirx û rest û rêgezên ku ew bi wan dihi jiyakirin û an jiyandin jîwê weke ku wê hebin. Di roja me de wê ev aliyên wê yên çandî wê ji ber pêvajoyên tûnekirinê ên ser civakê kurdistanê dihe meşandin wê werina ji holê rakirin. Anjî wê di wê temenê de wê çawa wê

ji nasnemaya wê ya civakî a rastîn wê cihê wê bê kirin û wê were hanin li ser ziman wê bi hewldanên bi wê rengê re wê rû bi rû bimênê.

Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê xwe bide diyarkirin ku wê têtîna şahmaran wê fêrsa wê ya jinê û an zayendî a bi aliuyê jinê ve wê zêde li pêş bê. Êdî bixwezayî wê dema ku rewş ew bê û wê dema ku wê desthilatîyek netewî a bi zêhniyeta mer wê werê û bibê wê yan wê çewt bikê û xirab bide nişandin. Û ya jî wê weke ku wê çawa wê şaytan xwe kirî reng û qalikê mar de ku wê weke adam û hawa wê weke bi xapênê wê bise diyaekirinê wê di dewama wê de wê jin wê were kirn weke mar nişandin û wê di wê têtîna xapinok û hwd de wê bi xosletên herî xirab wê di rengekê de wê were hanin li ser ziman.

Ev aliyên ku wê weke fahmkirînên şaş ku ew hatina afîrandin bin û her ku em di kijan nûqteyê de dikin ku şîroveyek rast ku em bi wê re wê pêşbixin wê ji aliyekê kurnazî ve wê ev zêhniyet û têtîhên wê xwe di rengekê de wê li hemberê me bidina diyarkirin û wê bikin ku me bi fahmkirina me ya bi wê re me ji rê derxê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê di şewayekê de wê di rengekê de wê, di demên hemdem de wê herdu fêrsên wê yên giring ku mar û jin weke hev û xirab wê were diyarkirin wê weke bi wê fêrsên fahmkirînê û morfolojîyên wê êdî wê di rengekê de wê bi wê re wê êdî wê di şewayek de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirîn. Di wê temenê de wê şahmaran wê yan wê bibê cenewirek û yan jî wê weke zêhniyetek ku ew hertimî jiyanê ji destê mirovan digirê wê bibê. Ev wê weke encama wê zêhniyetê a xwezayî bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê ku wê mijara şahmaran wê weke aliyekê wê yê din jî wê weke ku wê ber ku wê aliye wê yê zayendî û jinê wê zêde li pêş bê wê di wê temenê de wê weke sedema xirab nişandina wê jî wê di rengekê de wê li ser wê temenê wê karibê xwe bide diyarkirin.

Ev di filmekê de bê û an di têtînek weke hati nivisandin de bê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê bi wê yekê wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê bê. Lê ku mirov wê ji kijan aliye ve wê li wê binerê wê karibê wê werênê ser ziman wê têtîna dayikek pîroz wê bi wê re wê weke jinekê wê hertimî wê xwe bide diyarkirin. Di wê temenê di zane min de wê weke ya ku wê bi şahmaran re wê weke nayê tehemulkirin jî wê direngê de wê weke ku wê ev ali bê.

Di wê nûqteyê de wê dema ku mirov li rengê nêzîkbûnên li wê dinerê wê di wê temenê de wê bi rehetî wê têtîgihê û digihijê fahmkirina wê. Di

wê nûqteyê de wê jî dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê têngîna zayendî a şahmaran wê weke têngînek çandî a hezar salan a pîroz bê û wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê bê.

Ji wê aliyê ve têngîna şahmaran û jinê wê weke pêjnek giring wê xwe di wê temenê de wê di rengekê de wê bide diyarkirin. Ji xwe weke têngînek mitikî diyarkirin wê yekser wê weke armanca wê ew bê ku ew ji jiyanê wer derxistin û dûrkirin bê. An jî têngîna demên kevn a mitolojikî bê. Ev wê weke aliyekê ku wê bi wê re wê di rengekê de wê were diyarkirin. Lê ev wê weke rengekê fahmkirinê, nerinê û têngihîştinê bê ku mirov karibê wê bi wê re wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Ji wê aliyê ve wê bi rengekê de wê ev têngî wê bi jinê re wê bibê lê ew wê ji jiyanê wê were dûrkirin. Lê jin wê dervî wê di jiyanê de wê bimmê. Di wê temenê de wê weke temenê **perspektîfên zayendî** ên weke ku ew xwe bixwe li xwe binerê wê bi wê yekê wê bi ji holê rakirina wan ve wê girêdayî bê. Ev wê weke carna birêz ocalan wê bennê ser ziman wê bi armanca çêkirina bindestkirin û kolekirina wê bê.

Li rex hev danin û hanina ser ziman a mar û jinê di pêjna şahmaran de wê gelek wateyên wê yên teybet hebê. Yek wê pîroziyek ku wê parve dîkin wê hebê. Du; wê, têngînek tendûrûstî a ku ew bi hev re wê didina diyarkirin wê hebê. Sê; wê têngihîştina şifadayînê ku wê bi wê re wê were diyarkirin wê hebê. ..

Di wê temenê de wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din jî wê werênê ser ziman ku wê têngîna şahmaran wê di aslê xwe de wê li kurdistanê bi temenê wê yê civakî û îçandî re wê weke têngihke ku ew pêwîsta ku ew were kifşkirin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê di rengekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê, di rengekê de wê ev wê weke aliyên zêhni bin. Di wê temenê de wê, şahmaran jî wê weke bi nerinek weke ya zêhni a mêr ve girêdan û di wê temenê de wê di wê rengê de wê şîrovekirinên wê di wê temenê de wê weke bi navên cihê bê wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê. Di mijare têngîna şahmaran de wê di aslê xwe de wê nerina li zayendê jinê bê û an rewşên wê weke pêwîst bin resen di rengekê de di bin nerinek rexnewî de wê pêwîst bê ku ew were derbaskirin. Di wê temenê de wê têngîna şahmaran wê xwediyê çandek ku ew di rengekê de wê weke aliyekê ji rexekê ve weke pêwîst jî

dibînê bê. Lê di wê temenê de wê di rengekê de wê li ser temenê têkiliya jin û civakê wê di rengekê de wê bi hev re wê di wê temenê de wê hilde li dest.

Ji wê aliyê ve wê dikarê wê, werênê ser ziman ku wê nerina zayendî a şahmaran wê di rengekê de wê bi têtînek civakî û fahmkirina wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Wê ji wê aliyê ve wê weke ku wê pêwîst bê ku wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqteyê de wê têtîna zayendî a têtîhiştina şahmaranê wê di wê nûqteyê de wê li ser temenekê civakî û serwerîya jinê bi jiyane re wê di rengekê de wê weke aliyekê ku wê bi wê re wê di wê temenê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê. Ev wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di wê temenê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin jî bê.

Di mijare têtîna zayendî de wê ji wê aliyê ve wê bêgûman wê gelek aliyên wê yên ku ew di wê de werina kûrkirin di wêtemenê de wê karibin werina hanin li ser ziman wê di rengekê de wê bi wê re wê hebin. Di wê temenê de wê weke bi perspektîfek civakî wê di rengekê de wê weke rewşa w di rengekê de wê weke ku wê hilde li dest bê. Lê di dewama wê de wê weke aliyê wê yê bi zanînê di wê temenê de wê bi wê re wê weke dema ku mirov wê hani ser ziman wê ev ali jî wê baştirin wê weke ku wê bi wê re wê weke karibin werina diyarkirin.

Zanina şahmaran

Yekser ku mirov wê bahsa şahmaran bikê wê gotina zanînê wê weke gotinek teybet wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê weke ku wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê têtîna zanînê wê di temenê famkiriinê bi wê jiyankirinê de wê derkeve li pêş. Di têtînek felsefî de wê weke zanin wê di rengekê de wê weke bi heyina heyî a gerdûnî re wê hebê û di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê gerdûnê wê fahmbikê. An jî wê weke di wê gerdûnê de wê jiyankirina wê bi aqilê wê re wê weke ku wê bibê.

Gotinên weke 'şahmaran wê xwediyê hemû zanina demên bûhûrî û ya demên werin jî bê' wê di wê temenê de wê weke têtînek ku wê weke navika wê rengê fahmkirinê ê bi zanînê ê bi şahmaran re ku wê were diyarkirin wê biafirênê û wê weke bide diyarkirin.

Di wêtemenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê ree wê li wê werê lê hizirkirin.

Di wê nûqteyê de wê mijare zaninê wê dema ku mirov wê hilde li dest wê di rengekê de wê di aslê xwe de wê gelek aliyên wê yên ku ew dikarin ew bi wê re werina hildan li dest û werina fahmkirin bin.

Minaq wê dema ku em bahsa têngîna zaninê dikin wê bi gotina gerdûnê re wê di têngihekê de wê were hildan li dest û wê were fhamkirin û wê were hildan li dest. Di wê nûqteyê de wê têngîna zanina gerdûnê û gihiştina wê di wê temenê de wê weke ji têngînek û weke rengekê hizirkirinê ê weke ji ya giştî bi ber ya hesan ve wê were hizirkirin wê, diîmenekê fahmkirinê wê weke ku wê bi xwe re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Mijare zainê wê weke ku wê were dîtin wê mijarek zêde kûr bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê nûqteyê de wê têngîna zaninê wê di wê temenê de wê, dema ku wê bahsa wê were kirin wê di kirdeyekê de wê weke ku wê bi rehetî wê were fahmkirin ku wê di temenekê dîrokî de wê bi têngiştina wê di rengekê de wê weke ku wê bahsa wê wer kirin. Wê dema ku wê bi gotina weke şahmaran xwediyê hemû zanina demên bûhûrî û demên ku ew werin' de wê di wê kirdeya gotina '...demên bûhûrî û demên werin' de wê di wê temenê de wê ev bi morfolojîyek fahmkirinê wê weke ku wê xwe di rengekê de wê di dewama wê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, di wê temenê de wê weke karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Mijare gihiştina zaninê û bi zanebûne wê di wê temenê de wê weke di kirdeya şahmaran de wê bibê. Ji xwe ew di wê temenê de wê bi wê re wê weke 'xwediyê zaninê' wê di wê temenê de wê di têngîna gotinê de wê xwe bide diyarkirin. Yanî wê weke keseyetek bi zane û bizanebûn wê di wê temenê de wê weke ku wê xwe bide diyarkirin. Di mijare têngîna şahmaran de wê zanin wê ku em ji nava vegotinên wê û ên di derbarê wê de wê di rengekê de wê weynek giring wê bileyizê.

Em dikarin wê hinekê di çerçoveya bi navaroka hinek vegotinên wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê. Minaq wê di

rengêkê de wê fêrsên weke ku ew hertimî di şêwa û rengê mrovekê jin de wê were jîyanê û wê hertimî wê qanciye wê bi mirovan wê bikê. Wê bi dilekê pak û baş û paqij bê. Wê hertimî wê bi wê yekê û rengê wê nêz bibê û wê bixwezê ku ew jî bi wê rengê were dîtin, pêşwazîkirin. Ji wê we bahskirin. Di rengêkê de wê, di hinek vegotinên di derbarê wê de wê gotinên weke 'kesên ku ew dixwezin ku ew tenê bi neiyeta ji wê fêda û sûdbigirin ku ew nêzî wê dibin ' û ev wê weke 'wê xamgin dîkin' wê di rengêkê de wê werê kirpendin û wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê weke ku wê bahsa wê were kirin.

Di wê temenê de wê dikarê wê di rengêkê de wê werênê ser ziman ku wê di nava jîyanê de wê hertimî weke ku ew heya. Ku em empatiyekê bi wê gotina weke ew hertimî di nava jîyanê de heya wê li wê bihizirin wê weke bi têngîna jinê re wê di rengêkê de wê karibê wê di şêwayekê de wê bi morfolojikî wê di rengêkê de wê bi wê re wê pênasabikê û wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê werênê ser ziman.

Şahmaran wê herimî wê weke bi dilê paqij bê. Di wê temenê de wê bi wê yekê û rengê wê di şêwayekê de wê weke ku ew hebê û wê di wê temenê de wê ji wê were bahskirin. Ew di rengêkê de wê, minaq wê dema ku wê bahsa wê were kirin wê bê gotin ku ew û dema ku ew dihezirê û fahmdikê ku mirov tenê bo fêdebûnê nêzî wê bibin ew êdî xamgin dibê û xwe ji jîyanê bi şûn ve vedikişênê. Di wê temenê de lê ev wekişîna wê di rengêkê de wê ne weke vekişînek mayinda bê. Ew wê piştî wê carek din, demek din û li devereke din wê di şêwayekê de wê weke ku wê derkeve li holê û wê dîsa wê weke ku wê xwe kiri şeklê mrovekê de. Di wê temenê de ew heta ku ew ne hati kifşkirin wê di rengêkê de wê weke ku wê di şêwayekê de wê dinava mirovan de wê bijî û wê bo qanciya wan wê bixabitê. Di wêtemenê de wê ev wê weke xosletekê wê yê yekane ê pêşî bê ku wê di wê temenê de wê di şêwayeê de wê weke ku wê bi wê re wê li lê hizirkirin.

Şahmaran wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê, weke xwediyê fêrsek fahmkirin a rast û dûrûst fahmkirnê bê. Wê di mirovan de û di nava mirovan de wê weke nûminêrîya wê xosletê wê di rengêkê de wê weke ku ew wê bikê. Di wê çorçoveyê de wê di rengêkê de wê weke karibê wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqtayê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov ji nava vegotinên di derbarê wê de wê dikarê wê fahmbikê ku ew hertimî

qanciyê bi mirovan dikê û ew xwediyê zaninek saf ku ew bi wê hertimî qanciyê dikê.

Di wê nûqteyê de wê ev wê bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê fahmbikê bê.

Di wê nûqteyê de wê hinek xosletên şahmaran wê di rengekê de wê di wê temenê de jî wê di rengekê de wê were gotin ku ew hertimî di rengê pîrkên ku ew alikariyê dide welidandina dayikên zaroyên xwe dihênina dûnyê. Di wê temenê de ew wê weke hertimî wê di rengekê de wê di nava parastinekê bo wan de bê. Di wê nûqteyê de ew wê, bo wan wê qanciyê wê bikê.

Ev xosletên şahmaran wê di vegotinên wê de wê weke bi hemû maran re wê hebê û ew di carî nebaşiyê û neqanciyê bi mirovan nakin. Ew di wê temenê de wê di rengekê de wê bahsa wê were kirin.

Di hinek vegotinên wê de wê were gotin ku şahmaran wê dema ku ew rastî xiyanetê dihê û dihê kuştin jî wê bixwezê ku ew mirina wê jî hemû maran were veşartin ku mar ti xirabiyê bi ti kesekê nekin. Ev wê weke pêjnek fahmkirinê ku wê, di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê wê were lê hizirkirin û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke ku wê were hanin li ser ziman. Di wê temenê de wê ev aliyên weke bi xwesteka wê ku ew mirina wê vêşarî were girtin bo parastina mirovan jî nebaşîyan wê weke di çerçoveya paqijîya dilê şahmaran ê saf û paqij de wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê were fahmkirin û wê were hanin li ser ziman.

Di mijare fahmkirina zaninê û şahmaran bi hev re wê di rengekê de wê weke dîmenekê keseyetiyê ê pêşketî wê di rengekê de wê bi wê re wê weke di wê rengê de wê bide diyarkirin. Wê, di wê temenê de wê karibê wê weke aliyekê wê yê giring ê wê werenê ser ziman. Di mijare fahmkirina şahmaran de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din wê derkeve li pêş ku wê dema ku wê şîrovekirin wê bi wê re wê were kirin wê hertimî wê weke keseyetiyek pêşketî, bizanin û li dem û serdema xwe weke serwaxt wê di rengekê de wê bahsa wê were kirin û wê di wê temenê de wê ew bi wê yekê û rengê wê were hanin li ser ziman.

Dema ku em bahsa gotina felsefeyê dikin jî wê di rengekê de wê weke rengekê nerina li jiyânê, şêwayê wê yê jiyankirinê û an yê ku ew weke pêwîsta were jiyankirin bi reng û awayê wê jî wê di rengê de wê weke ku wê hilde li nava xwe. Ji wê aliyê ve wê gotina zaninê wê weke temenekê

giring wê biafirênê. Ev wê hem fahmkiirnê, hem têgihiştinê û hem jî bi rengê fahmkirina ji jiyanê û hwd re wê di rengekê de wê hilde li nava xwe. An jî di şêwayê têkiliya teorik û pîretikî de wê çawa wê dîmenekê fahmkirinê wê bi xwe re wê biafirênê û an wê bide diyarkirin wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê bê. Mijare fahmkirinê wê di wê nûqtayê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide diyarkirin. Wê dema ku em bahsa zaninê dikin wê demê wê di wê temenê de wê, direngê de wê rengekê jiyanê jî wê di rengekê de wê weke bide diyarkirin.

Gelo wê dema ku em bi gotina şahmaran re wê weke ku wê were diyarkirin ku ew xwediyê zanina demên bûhûrî û ya demên ku ew were de wê karibê ev gotin wê weke gotinek ku ew wê weke tênginek zaninê a ku ew weke ji xwe heyî wê weke bide diyarkirin. An jî wê di rengekê de wê dema ku em bahsa dema bûhûrî dikin wê weke ku wê bi xwezayî ji kirdeya wê were fahmkirin ku wê weke ya hati jiyankirin û derbasbûyî wê di rengekê de wê bide diyarkirin. Yan jî wê dikarê wê weke wê dema ku em bahsa demên ku ew werin de wê, karibê weje zaninek amede wê bikê? Di zane min de wê kirdeya wê gotinê wê di rengekê de wê di wê temenê de wê bahsa wê nekê. Ya ku ez ji navaroka gotinên ku ew li kurdistanê di nava civake kurd de ku wê were ser ziman ji wan fahmdikin wê ne di wê temenê de bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke çawa ku wê ya bûhûrî bi jiyankirinê hatiya bûhûrandin û ya ku wê wer jî bi jiyankirinê wê were û bibê wê di wêtemenê de wê bi wê re wê weke ku wê karibê wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temneê de wê werênê ser ziman bê.

Di mijare têngîna zaninê de wê ev alî wê weke aliyna ku wê karibê di rengekê de wê weke hinekê lêpîrsînekê di temenê fahmkirinê de wê were diyarkirin. An jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê di rengekê de wê di kirdeyek jiyankirinê de wê ya bûhûrî û ya werê jî wê weke ku wê bigihijê wê di wê temenê de li fahmkirinê wê bi wê re.

Di wê nûqtayê de wê têngîna şahmaran wê weke bi tênginek xwûdawendî a ku ew di wê temenê de wê weke ku wê bi zanina xwe wê weke serwerî jiyanê wê bide diyarkirin. Ji gotin û kirdeyên wê yên ku ew dihên fahmkirin wê bi rehetî wê dîmenekê serwerîyê wê di wê temenê de wê di têgihiştine de wê karibê were lê gihiştin.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê bikirpênê bê. Şahmaran wê di wê temenê de wê di gotina ya bûhûrî de wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin wê di rengekê de wê, li ser temenê jiyankirin û fahmkirinê wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Lê tiştê din jî bi zelali dihê fahmkirin ku wê tişt wê weke xwe di rewş û wûcana xwe de ku ew were fahmkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê fahmbikê bê. Di nava jiyânê de wê gelek pîretikên ku wê weke bi kirinên şahmaran re wê werina kirin wê bibin. Hemû jî wê weke kirinên mutawazî û ji dil û dûrûst bin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê fahmbikê bê. Di wê rengê de wê, çerçoveya têngîna şahmaran wê bi nerîna wê ya têngîhiştin û hişmendî re wê di rengekê de wê li wê dihezirê wê, di aslê xwe de wê zor ku mirov wê ji têngîna destûra kevneşopîya hemawiyê a ku wê weke destûrek pîroz a zayendî a nava civake kurd bê. Di wêtemenê de wê di gelek şîroveyan de wê ev bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê were hildan li dest û wê car bi car wê bi hev re wê were hanin li ser ziman. Di wê nûqteyê de wê jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku ev destûr jî wê weke destûrek ku em dikarin wê di temenê têngînek zayendî de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Zanin weke ku me di destpêka vê beşê de wê hani ser ziman wê weke xosletekê giring ê şahmaran wê biafirênê. Di wê temenê de wê bi zaninê jiyankirî wê derxê li pêş. Di wê temenê de wê karibê ji wê gotinê empatiyê bi wê re wê dênê bi temenekê morfolojikî bi gelek alî û awayên din jî wê bi wê bigihîjê têngîhiştine û fahmkirinê.

Ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê di wê çerçoveyê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Mijare salixkiinê a fahmkirinê wê di nûqteyê de wê derkeve li pêş. Wê dema ku em bi zaninê re wê şahmaran wê werênina ser ziman wê demê em çawa dikarê wê di temenekê û wûcanekê de wê bi temen bikin û wê werênina ser ziman? Ev wê di aslê xwe de wê weke aliyekê wê yê giring li mirov wê bi pîrspirinekê wê li ser wê bisekinê û di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihezirê bê.

Şahmaran wê di wê morfolojîya zaninê de wê weke ku wê xwediyê heyinek û an hebûnek di jiyânê de a pêşdikeve bê. Di wê temenê de wê bi

wê re wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di şêwayekê de wê di rengê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Di mijare salixkirina bi têngîna şahmaran û zanînê de wê aliyekê wê yê din jî ku wê jinên kurd wê di mejiyê xwe de wê bi wê û hizirkirina wê ku wê dikin wê hebê. Ew jî wê di rengê de wê weke ku wê bi wê re wê di temenê aqılmeşandinên ku wê di dîmenekê felsefeyî de wê weke ku wê bikin. Ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê weke karibê wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqtayê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku wê bi çanda wê ya zanînê û zanina wê re wê weke ku wê pêwîst bê ku em di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirin. Aliyê wê yê civakî û çandî wê bi hev re wê di rengê de wê bigihijina hev û wê dîmenekê fahmkirinê wê bi xwe re wê bidina diyarkirin.

Çanda şahmaran

Gotina çandê di çerçoveya têngîna şahmaran de wê wateyên wê yên kûr ên bi jiyankirinê û fahmkirinê re wê bidina diyarkirin. Qaste me ya bi jiyankirinê wê ew bê ku wê di şêwayê fahmkirinê bi jiyankirinê û bi wê re wê çawa wê weke di temenekê wê weke lêgerînek di fahmkirinê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengê de wê weke ku wê bikê.

Çand wê gotinek ku wê bi civakê re wê çerçoveya zêxe berfireh bê û heta ku em dikevin zorê de ku wê ssinorê wê yê bi fahmkirin û hwd re wê diyarbikin. Di rengê de wê di şêwayekê wê yê tang û zelal de wê weke di rengê de wê bi wê çawa hatiya jiyankirin û bi wê gihiştîya fahmkirinekê wê weke ku wê bi xwe re wê di rengê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Wê jî dikarê wê di rengê de wê werênê ser ziman ku wê şahmaran wê dema ku em bahsa rengên wê bikin wê rengên weke yên kesk sor û zer ku wê di nava kurdan de wê weke bi nîrx bin wê bi wê re wê diyarkirina awayên wê û xêzkirinên wê di wê temenê de wê bibê. Wê dema ku wê, xêzkirinên şahmaran wê werina kîrin jî wê ev reng wê werina bikarhanin. Sedema wê ew bê ku wê di nava têngîna pîroz a yazdani de wê ev rengên weke yên bi nîrx û heta pîroz jî wê di rengê de wê werina diyarkirin bin. Di wê temenê de wê di rengê de wê, bi wê re wê, dîmenekê wê were diyarkirin. Di dîmenê wênayê şahmaran ku ew dihê çêkirin de wê

weke zihniyetê bi wê rengê ê fantestisk wê di rengekê de wê weke ku wê ser rûyê ardê nebê. Lê ew di wê temenê de wê weke ku ew wê were afirandin û wê were hanin li ser ziman.

Di wê temenê de ew dîmenê wê weke çavkanî û miftayên wê yên fahmkirinê ên bi nirxitiya wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê bidina diyarkirin. Ji wê aliyê ve wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê di nava kurdan de wê, nirxên weke bi wêneyên şahmaran wê çekirin û di malên xwe de wê bicihkirina wê weke aliyekê wê yê ku ew wê were kirin û wê di wê temenê de wê ev bi hinek wate û an meneyna wê were kirin.

Wê dema ku em li ser wan meneyan dihizirin wê demê wê di rengekê de wê weke karibê wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karivê wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran wê nirxek civakî bê. Di wê temenê de wê bi reng û awa û pêjnên di wê de dihên ber hev. Di wê temenê de wê di wê de wê nerina li jinê, li nirxên civakî û hwd wê hebê. Ber vê yekê wê giring bê ku wê li ser temenê wê yê civakî wê bi wê re wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê di demên hanina wê ya ser ziman de wê çend ku wê weke mitekê civakî û an a dema civakê wê were diyarkirin jî lê wê bi hişmendiyeke serwaxt a li pêş ya civakî wê di nava wê de wê were diyarkirin û wê bi wê re wê were fahmkirin.

Di wê nûqtayê de wê bi wê re wê di rengekê de wê, minaq wê xaliceyên şahmaran wê werina çekirin wê bi xani ve wê were daaqandin. Wê yên tayrê tawis wê were çekirin û wê bi heman rengê wê were dalaqandin. Ev wê weke rengekê fahmkirinê ê civakî jî wê di şewayekê de wê weke ku wê bi xwe re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Wê jî dikarê wê di rengekê de wê, werênê ser ziman ku wê têtîna şahmaran wê di rengekê de wê weke di fêrsên wê yên fahmkirinê de wê serwerîyek civakî wê were kirpendin. Di heyina şahmaran de wê were diyarkirin. Di wê temenê de wê, ev wê bi wê re wê were ser ziman.

Pêjna şahmaran wê di rengê ku ew wê weke dihê diyarkirin wê li dora demên weke ya hûrîyan û hwd de wê weke ku wê bibê Di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê ev nirxên ku ew di wê temenê de wê weke hatina pîrozkirin wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê werina ser ziman. Di wê temenê de wê di rengekê de wê di nava civakê de wê ew wê bi wê re wê were diyarkirin û wê bi wê re wê weke ku wê were hanin li ser ziman.

Di dîroka mesopotamya û fahmkirinên wê yên ku ew dibin de wê dema ku em van fêrsên fahmkirinê ên bi wê re wan werênê ba hev wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê dîmenê fahmkirinê wê bi wê re wê bi rehetî wê bigirê.

Di wê temenê de wê aliyê wê yê çandî û civakî û hwd wê weke ku wê li pêş bê, çandî ku wê weke bi baweri jî wê xwediyê bingihê kevî bê. Dîroka wê di wê temenê de wê di rengê de wê weke ku wê bi wê re wê dide diyarkirin.

Mînaq wê îro şahmaran wê di mejiyê her kurdî de wê weke bi diyar wê hebê û wê li wê wateyên ku ew hatina kirin wê hebê. Di wê çorçoveyê de wê bi wê re wê di rengê de wê weke bi wê re wê li wê werê li lê hizirkirin. Di şewayekê de wê, di nava civakê û rengê jiyanê de wê bi wê re wê dîmenê wê yê fahmirinê wê bi xwe re wê di rengê de wê bide diyarkirin. Wê dema ku em bahsa tîgîna mar ku wê weke nîrxekê wê were pîrozkirin di wê temenê de wê di demên kevîna ên mitolojîkî de wê çawa wê bibê wê karibê wê di rengê de wê bi gelek awan wê kifşbikê Mînaq wê weke pêjnek ji wê çandê bê wê tîgîna medusa ku wê di mitolojîya girêkê de wê weke xirab nîşandin wê di wê temenê de wê weke dîmenekê ku wê di rengê de wê êdî wê çawa wê weke bi zêhnî wê ketina hemberê hev de wê weke ku wê bibê wê bide diyarkirin.

Medusa wê weke yazdanaka mitolojîkî ku ew kesê ku ew bi wê re çav bi çav wê were wê weke bibê kevîr. Di wê temenê de wê ew hêza wê hertimî û dayimî wê weke ku wê hebê. Medusa wê weke sitarîna dema urukê wê tenê pêjnek wê ya fahmkirinê a ku ew di demê din de ew cihê hatiya diyarkirin salixkirin bê. Di wê nûqtayê de wê ev wê di şewayekê de wê weke karibê wê di rengê de wê li ser wê bisekinê ku ew wê çawa wê di nava baweriyên roja me de wê çawa wê li wê binerîn û wê çavkaniyên wê çî bin wê karibê wê hinekê wê ji wê gavê biavêjê û wê li ser wê bisekinê. Di wê nûqtayê de wê, di rengê de wê, di baweriyên roja me de wê, ew wê, di dîmenekê xirab de wê weke ku wê bide diyarkirin. Weke medusa ku ew mirov dikeve kevîr, weke êzdayî ku wê bi gotinên propagandatif ên weke 'bergê ji şaytan re dikin' û an mar ku wê weke bi karakterekê xirab wê were diyarkirin û hwd wê weke aliyên ku wê di w çorçoveyê de wê karibîn werîna kirpendin bin.

Tîgîha vegotîna şahmaran û tîgîhiştîna dermangeriyê

Di tîgîna vegotîna şahmaran de wê weke weryantek wê hebê ku wê di wê demê de wê di rengê de wê hinek tîgîhên ku ew bi aqîlekê rasyonel

wê werina diyarkirin û wê wê bi wê re wê derkevina li pêş wê hebê. Ev waryanta wê di wê temenê de wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin wê şahmaran wê weke çavkaniya belavkirina şifayê bê. Wê di wê temenê de wê weke hemû derd û birinên fizikî û ne fizikî wê karibê wan derman bikê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bahsa wê were kirin.

Di wê nûqtayê de wê were dîtîn ku şahmaran wê weke çavkaniya belavkirina şifayê bê.

Aliyekê din jî wê di rengekê de wê weke ku wê di rengekê de wê were diyarkirin wê bi têtîna mar ve girêdayî wê were diyarkirin bê. Di nava kurdan de wê weke gotinek ku wê di wê temenê de wê were gotin ku wê, li ser mar ku wê weke “tifa mar wê derman bê” wê di rengekê de wê were diyarkirin. Mar jî wê ji devê xwe wê weke ku wê were diyarkirin wê hertimî wê jahrê wê biavêjê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bahsa wê were kirin.

Weki din di nava çanda yazdana kassit gula de jî wê weke têtîna başî û tendurustê wê were dagerkirin. Di dewama wê de wê, bi wê yekê wê, were diyarkirin.

Wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê têtîna bi gotina weke tifa şahmaran şifaya wê li ser wê hinek şîrove wê cihê wê werina diyarkirin. Di nava xalkê de wê hinek wê weke dema ku wê bahsa wê wer kirin wê weke ku wê şahmaran wê bi mar re wê di ahengekê de wê were fahmkiirin wê êdî wê bibêjin ku ‘tifa mar wê derman bê’ Hinek jî wê weke ji wê cihê wê têtîhekê wê werênina ser ziman. Ew jî wê li ser temenê salixirina şahmaran bê. Di wê nûqtayê de wê were gotin ku şahmaran wê ne tenê wê mar bê wê weke afrînerekê cihê ê yazdanî bê. Wê weke ji ‘tûxmê yazdanan’ bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê were hanin li ser ziman. Wê bahs ji şahmaran wê were kirin û wê bê gotin ku şahmaran di wê temenê de ew ne tenê wê tifa wê weke derman bê ku ew destê bixwe çî wê weke baş bikê. An jî wê di rengekê de wê çî bihizirê wê weke ku wê bibê. Ev wê weke têtînek xwûdayî ku wê bi têtîna fêrsa şahmaran re wê di rengekê de wê weke ku wê were hanin ser ziman.

Şahmaran wê di rengekê de wêweke çavkaniya başîyê rehetiyê, dermankirinê û hwd wê di rengekê de wê were diyarkirin. Wê di wê temenê de wê ji jê were bahskirin.

Di wê nûqtayê de wê, di rengekê de wê êdî wê di nava xalkê de wêvegotinên ku wê di nava xalkê de wê belav bibin wê di wê temenê de

ku wê şahmaran ku ew çî nexweşî nin a ku ew karibê ji wê re nebê derman. Di gerdûnê de ew xwediyê hemû zanina gerdûnê ya. Di wê temenê de wê ber vê yekê wê di gerdûnê de û di gerdûna mirovan de wê çî bibê wê weke ku wê di wê temenê de wê di rengekê de wêweke ku wê di şêwaekê de wê weke ku wê were hanin li ser ziman. Ev jî wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wêweke ku wê karibê wê werênêser ziman bê.

Di wê nûqteyê de wê gelek mirov wê ji wê yekê wê hertimî wê dema ku wê bahsa şahmaran wê bikin wê weke 'çareserîya ji her nexweşiyê re' re wê ji jê were bahskirin. Di wê temenê de wê, di dewama wê de wê gotinek din ku wê weke navê şahmaran wê di rengekê de wê were diyarkirin wê gotina 'lokman hekim' bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wêweke ku wê bahsa wê were kirin. Di wê nûqteyê de wê şahmaran wê weke çavkaniya şifakirinê bê.

Lê ev gotina weke lokman hekim wê weke gotinek bi niwqaş bê. Hinek wê çendî ku wê teqez wê bi şahmaran re wê werênina ser ziman û hinek jî wê bi kesekê weke ku wê di jiyanê de wê weke wahiyeke ku wê şahmaran wê li lê wê avîndar bibê û ew wê xiyaretê wê li lê bikê wê ew bibê. Di wê temenê de wê tevî ku wê ew xiyaretê wê li lê bikê jî wê şahmaran wê li pey tolhildana wê neçê û wê di rengekê de wê dîsa wî kesî wê weke bi lokman hekimiye wê xelat bikê.

Di wê nûqteyê de wê ev jî wê di wê temenê de wê bi wê re wê di wî temenê de wê di rengelê de wê weke ku wê bi wê re wê derkeve li pêş. Mijare lokmanhekimiye wê weke têgînek ku wê di wê temenê de wê weke yekser wê weke navê kesê şifayê dide û ew wê weke çavkaniya wê şahmaran bê. Di wê temenê de wê dema ku wê bi wê re wê bê gotin ku wê şahmaran wê lokman hekim bê wê ew wê di wê temenê de wê di rengekê de ew wê bidiyê.

Yanî wê di rengekê de wê şahmaran wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran wê di wê nûqteyê de wê weke ku wê bê gotin ku wê, weke çawa wê mar wê bi pirtik bê di laşê xwe de wê, ew jî wê bi pirtik bê û wê her pirtikek wê weke bi afsûneke bê sînora afirandinê bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê di nava xalkê de wê weke efsana ev derkeve li pêş û wê xwe gihandina pirtikên wê weke ku ew xwe bigihênina cewherê jiyanê û fahmkirina wê di wê temenê de wê weke kesên ku ew hewldana xwe bigihênina wê jî wê di rengekê de wê weke ku wê bibê.

Di vegotinên ku ew dihên diyarkirin de wê şahmaran wê weke cewherê jiyane wê di xwe de wê weke ku wê bihawênêwê bi wê re wê were hanin ser ziman. Ber vê yekê ew ti carî ew namirê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê li ser vegotinên ku ew di hinek wariantên wê yên vegotina di derbarê de ku wê were gotin ku ew wê were kuştin jî wê di rengekê de wê di dewama wê bê diyarkirin ku ew wê xwe di rengekê de wê piştî wê dîsa wê bigihênê li laş û wê hebûna xwe de wê bide domandin. Di wê temenê de wê di hinek vegotinên de wê were gotin ku şahmaran wê keça wê hebê ku ew wê xwe bi wê re wê bide domandin. Wê di wê temenê de wê ev jî wê weke rengekê vegotinê ê ku wê di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê ku wê karibê wê di wêtemenê de wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Wê jî di rengekê de wê diakrê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê şahmaran wê di wê nûqteyê de wê hertimî wê xwe di rengekê de wê bi wê yekê wê bide domandin.

Di derbarê xwe domandina şahmaran û weke bi nemiriya wê de wê ev jî wê were gotin ku wê, di rengekê de wê li ser wan gotinên ku ew carna li jiyane diyar dibê û piştî wê di rengekê de wê dîsa wê ji wê wînda bibê wê bi wê were gotin ku ew wê, weke di temenê mirovekê de wê bibê, biji û wê piştî wê bimirê. Lê ew di jiyane xwe de wê xwediyê wê fêrsa xwe domandinê bê û wê di wê temenê de wê ti mirina fizikî wê ji wê re wê newê wateya mirinê. Wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê êdî wê were hanin li ser ziman.

Di wê nûqteyê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare salixkirina şahmaran wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di di dewama wê de wê weke ku wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin û domandin.

Di mijare mirina wê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê ev wê were gotin ku ew di rastiye de ti carî namirê. Ew dema ku ew li jiyane diyar dibê wê piştî wê bi carekê wê ji berçavan wê wînda bibê û wê xewr bibê. Wê di wê temenê de wê, tenê wê çavên mirovan wê ew wê ji nerina xwe wê êdî wê wînda bikin. Lê ew di aslê xwe de wê wînda nebê. Tenê ew ji ber ku ew nexwezê were dîtin êdî ew nayê dîtin.

Ji wê aliyê ve wê şahmaran wê di şewayekê de wê êdî wê hebûna xwe ya gerdûnî wê di rengekê de wê bide domandin. Nerinek din jî wê di nava kurdan de wê ew bê ku wê were gotin ku wê şahmaran wê xwediyê zanina hemû demên bûhûrî û demên werin bê û wê di wê zaninê de wê karibê hebûna xwe di her demê bûhûrî û ya werê de dikarê wê bicih bikê

û wê bi wê re ew werênê li holê. Di wê temenê de ew wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. şahmaran w, di wê nûqteyê de wê weke ku wê di zanina xwe de wê biji wê di têtînekê de wê li gorî wê rengê hizirkirinê wê were hanin li ser ziman. Ev hizir wê ji aliyekê ve wê di rengekê de wê weke çavkaniya bûyinê a di gerdûnê de jî wê bibê. Di wê temenê de wê di dengekê de wê bûyinê ku wê were pênasekirin wê di wê temenê de wê di rengekê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wêkaribê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê li wê bihizirê bê.

Di vegotina şahmaran de têtîna morfolojikî a vegûhar

Di çerçoveya têtîha mijare fahmkirina têtîna şahmaran de wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê di dewama aliyên wê yên weke yên şifadayinê û hwd wê were ê hizirkirin wê aliyên gûharinê bê. Di vegotînek wê de wê were gotin ku wê, şahmaran wê ciwanekê ku ew wê, rêya çûna li wê kifşbikê û ew wê bikeve cihane wê de. Ev ketina cihane wê de wê weke bûhûrîna li dîmenekê din ê weke yê jiyanê. Di wê de ku wê zindî wê bi hev re wê weke mirovan wê biaxifin. Wê di rengekê de wê, di nava wan de wê weke xirabi wê nebê. Di her aliyê de wê weke ku wê bi hev re wê bibaşîyê wê bijin. Wê weke ku wê di vegotina têtîna 'aşîtiya sermed' a têtîha mitrayî de ku wê weke wer gotin ku wê çawa wê gûr û meh bi hev re wê bicêrin û zirarê jî hev çênekin' wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke were diyarkirin.

Di fêrsa navê şahmaran de wê weke navekê demên pûîstre bê ku wê li wê were kirin bê û wê çendî ku wê weke 'şahê maran' wê di rengekê de wê were diyarkirin jî lê jî wê zêdetirî wê weke têtînek şahî a di jiyanê de di nava mirovan de wê bi morfolojikî wê weke ku wê bi xwe re wê bide diyarkirin. Ew di demên hûrîyan û heta li misrê jî wê weke dagerê parastina çanda key û keybanû jî wê di rengekê de wê hinek şîroveyên ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê werina diyarkirin wê hebin. Ji ber vê yekê wê jî mitolojîyek mitikî bi wê rengê fahmkirina wê zêdetirî wê weke têtînek bi serwerî a keyenî wê di rengekê de wê karibê wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê bahsa cihanek şahmaran a ne kifşkirî ku ew wê weke di wê de diji wê were kirin. Lê ew deriyê wê di wê re derbasbûnê jî

wê afsûnek jiyanî wê di wê de wê weke ku wê pêwîst bê. Li ser wê yekê re wê hertimî wê gotinên weke 'şahmaran wê xwediyê afsûna gihiştina jiyanê a li ser deverê bê. di wê temenê de wê gihiştina jiyanê li her deverê wê di wê temenê de wê şahmaran wê weke ji wê re wê biderfet bê. Ev wê ne tenê wê ya li dînyê lê li giştîya gerdûnê ku ew li kijan nûqteya wê hebê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê dema ku wê bahsa şahmaran wê were kirin wê bi gotina weke ew xwediyê zanina hemû demên bûhûrî û wê werin ên gerdûnê bê wê di wê temenê de wê ev tîgîn wê kirdeyek wê weke ya bi serwerîya gerdûnî jî wê di rengekê de wê weke ku wê di xwe de wê bihawênê û wê car bi car wê dema ku wê bahsa wê were kirin wê ew wê bi wê re wê were hanin li ser ziman. Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê fahmkirinê wê were diyarkirin ku ew li kûdera gerdûnê çî hebê wê ew jî wê di wê temenê de wê heya wê ji wê hebê. Wê hem karibê xwe bigihênê wê û hem jî wê heya wê ji wê hebê. Ev wê weke gotinekê wê di rengekê mitolojikî de wê were gotin bê.

Lê ji aliyê din ve wê dema ku wê bi aqilekê rasyonal wê bahsa wê were kirin jî wê di dîmenekê de wê weke dema ku wê bê gotin ku 'şahmaran xwediyê zanina hemû demên bûhûrî û werin bê' wê demê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke kirdeyek ku ew tenê wê gihiştina wê zaninê bê wê di şêwayekê de wê bahsa wê were kirin. Ev wê diwê nûqteyê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku wê di wê nûqteyê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê were lê hizirkirin bê.

Şahmaran wê di wê nûqteyê de wê, weke nûqteyek ku ew bi zane bê. Wê weke cewherekê ku ew zanina hemû demên bûhûrî û dihên wê weke ku wê di wê de wê hebê wê di rengekê de wê weke ku wê bixwezin ku ew li wê bihizirin. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Wê jî di wê temenê de wê direngê de wê karibê wê li wê bihizirê ku wê weke aliyekê wê yê giring wê li wê were lê hizirkirin. Mijare şahmaran û zaninê wê di wê nûqteyê de wê weke kûr bê û wê dema ku wê bahsa şahmaran û zaninê wê bi hev re wê were kirin wê weke tîkiliya wê ya bi zanina jiyanê ve girêdayî wê weke bahsa wê were kirin. Di wê temenê de wê şahmaran wê weke xwediyê zanina jiyanê bê. Di wê nûqteyê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku ew wê di wê rengê de wê were hanin li ser ziman bê. Di wê kirdeya bûyina xwediyê zanina jiyanê

de wê weke di jiyanê de wê weke bi wê jiyanîkirinê wê weke ku wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Di wê nûqteyê de wê, di têtînekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di nava jiyanê de wê, kirdeya şahmaran wê di fahmkirinê de wê weke were fahmkirin wê weke jinekê ku ew li jiyanê xwediyê zanin û hişmendiya wê bê. Wê were diyarkirin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê ev wê weke 'rastiya şahmaran' wê were diyarkirin. Şahmaran wê di wê nûqteyê de wê weke têtînek rastteqîn a fahmkirinê wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin.

Ji wê aliyê ve wê di nava kurdan de wê bandûra şahmaran wê direngek de wê zêde wê hebê. Çendî ku wê weke bi zanebê wê weke gihiştina li wê bibê. An jî wê weke ku wê bi vegotina şahmaran re wê werê diyarkirin ku çendî bi zanebû wê deriyê gerdûnê wê li mirov wê vebê. Şahmaran wê di wê temenê de wê bi zanina ku ew bi wê digihijê fahmkirina vekirina deriyê gerdûnê wê were lê hizirkirin. Di morfolojiya fahmkirina têtîna deriyê gerdûnê de wê ew bê ku ew bigihijê hişmendiya wê û farqe wê. Di wê temenê de ku em bi morfolojiyekê wê li jiyanê wê bi wê re wê li wê bihizirin wê dikarin wê bibêjin ku wê li jiyanê wê gelek tiştên ku ew hena û dibin û em nizanin wê hebin. Di wê temenê de wê, gihiştina zanina wan û kifşkirina wan û an ketina farqe wan de wê di rengekê de wê weke têtînek ku em bi wê morfolojiyê wê fahmbikin bê.

Di wê nûqteyê de wê dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê têtîna zaninê wê di wê nûqteyê de wê weke bi kifşkirinê wê weke aliyekê wê yê bi fahmkirinê wê bi xwe re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Wê jî di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wêkaribê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Mijare zaninê wê di wê nûqteyê de wê weke kirdeyek ku ew di wê de wê kûrbûnê wê bikê û ew çendî wê di wê de wê weke kûrbûn kir wê weke bigihijê gerdûnê û fahmkirina wê. Ev ku gihişt wê weke wê bigihijê şahmaran. Di wê temenê de wê weke şahmaran wê ji aliyekê ve wê weke dûmenekê gerdûnê ê fahmkirinê jî bê wê di rengekê de wê weke ku wê xwe di şewayekê de wê bide diyarkirin.

Wê jî dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê mijare fahmkirina jiyanê wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide diyarkirin. *Fahmkirina jiyanî û ketina hişmendiya wê* de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê. Wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare fahmkirinê wê weke aliyekê wê yê ku ew bi wê re wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin û wê derkeve li pêş bê.

Wê jî dikarê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din wê karibê wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman. Wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare zanina zanina şahmaran wê di wê nûqtayê de wê, weke fêrsek fahmkirinê a giring ku wê bi wê re wê derkeve li pêş.

Şahmaran wê bi têtîna kirinê û pîretikê re wê weke ku wê xwe bide diyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring wê kaeribê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Wê jî dikarê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê mijare zaninê û jiyanê û têtîliya wê ya bi hev re wê weke xosletekê fahmkirinê ê şahmaran wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê bide diyarkirin.

Şahmaran wê weke vegotinek ku wê di dîmenê mitolojikî bê. Lê wê bi gotinên aqilane wê bi pêvajoyên fahmkirinê re wê pêşkeve û wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê, gihiştina têtîgiştina jiyanê wê weke ku wê bi zaninê wê bibê. Zanin wê weke temenê jiyanê bê. Gûharin jî bi pêvajoyên wê yên jiyankirinê bi wê re dibin. Di morfolojiya wê de wê weke bûyina xwediyê zanina hemû deman wê weke gihiştina zanina jiyanê wê hebê.

Weke têtînek mar û wateyên bi wê di nava fahmkirina dema sumer de

Di mîtolojiya Sumerî de, mar weke dagerek komplike e ku bi xwedayên cûrbecûr ve girêdayî ye. Her çend wateyên erênî yên wekî şehrezayî, şîfa

û ji nû ve zayînê hildigire jî, ew bi cîhana bin erdê û xetereyên wê ve jî girêdayî ye. Mar, sembola xwedayê Enki, hîn jî di tenduristî û bijîşkiyê de tê bikar hanîn. Mar, dagera xwedawendên tenduristiya yên wekî Gula, jiyana bi tendurust temsîl dike, di heman demê de mar, sembola xwedayên cîhana bin erdê yên wekî Ningishzida, çerxa mirin û ji nû ve zayînê simbolîze dike.

Minaq Gula di mîtolojiya Mezopotamyayê de xwedawendek girîng tê hesibandin. Gula, ku balê dikişîne ser tenduristî û başbûna mirov û heywanan, pir caran bi simbolên wekî dar an mar tê xuya kirin. Ew di rewşên dijwar de jî li kêleka mirovan radiweste, heta ku xwedayên din alîkariya wan nakin.

Navê Gula ji peyva sumerî "gula" tê, ku tê wateya "başbûnê" û an tendurustê an jî "şîfakirin". Wekî ku berê jî hate gotin, ev xwedawend lênêrîna tenduristî û başbûna mirov û heywanan dike. Gula di bijîşkiya mirov û heywanan de pîspor e. Li gorî xwedayên din ên li Mezopotamyayê, Gula xwedawendekê bêhempa ye. Her çend xwedayên din bi gelemperî tirs û daxwazên mirovan temsîl dikin jî, ew li ser tenduristiya mirovan disekine û hewl dide ku wan qenc bike. Ji ber vê yekê, gelek kesan Gula pir girîng didîtin û wê wekî hebûneke pîroz didîtin.

Dagera Gula, dar, dagereke ku bi tenduristî û başbûnê ve girêdayî ye. Dar dagereke ku ji hêla gelek xwedawend û xwedawendan ve, bi taybetî li Mezopotamyayê, dihat bikar hanîn bû. Wekî din, mar, dagera Gula, sembola laşekî tendûrûst e. Çermê mar dişibihe çermê baş, zexm û tendurust, û porê wê jî dişibihe porê laşekî baş û bi tendurust. Navê Gula bi eslê xwe Sumerî ye û bi gelemperî wekî "mezin" tê fahmkirin. Li gorî çarçoveyê, peyva gula ya ku bi gelemperî tê bikar hanîn dikare wateya "mezintir", "herî mezin", "kevintirîn", "mezin", an "sereke" jî bide. Di çavkaniyên ku ji serdema kassit û xanadana Ur III-an de ne, peyva "gula" carinan tenê wekî navekî ku li navên xwedayên cûrbecûr tê zêdekirin tê bikar anîn: behsa "Inanna-gula", "Ninhursag-gula", û tewra "Alla-gula" jî tê zanîn. Ew her weha ji bo xwedawenda bijîşkî Ninisina û di îlahîyek ji serdema Ishbi-Erra de tê bikar hanîn.

Hatiye diyar kirin ku xwedawenda Gula bi xwe di destpêkê de navekî bû lê hêdî hêdî veguherî xwedawendek cuda. Nimûneyek navdar û berawirdî ya xwedawendek Mezopotamyayê ku bi vî rengî pêşketiye Annunitum e, ku di destpêkê de navekî Îştar bû. Ji ber vê yekê, Gula, ku balê dikişand ser tenduristiya mirov û heywanan, ji hêla gelek gelan ve

wekî hebûnek pîroz dihat hesibandin. Sembolên wê, dar û mar, dagerên laşek tendurust in, û perestgehên Gula cihên girîng bûn ku alîkariya giyanî û bijîşkî peyda dikirin.

Di mîten Mezopotamyayê de, mar hem ji hêla xwedawendan û hem jî ji hêla xwedawendan ve dihatin temsîlkirin. Bo nimûne, Nîrah xwedawendek mar bû. Bi heman awayî, motîfa mar-ejderha pêşî wekî heywanê Ninurta û dû re jî wekî heywanê Marduk dihat nîşandan. Mar-ejderha, bi qîloç, laşê mar, lingên pêşiyê yên şêr û lingên paşîn ên çûkek, ji Serdema Akadî heta Serdema Helenîstîk wekî heywanek hîbrîd a parastî û efsûnî, an jî wekî dagera xwedayên cûrbecûr dihat temsîlkirin. Ev cureyê mar wekî "Muşhuşu" dihat binavkirin, ku bi zimanê Akadî tê wateya "marê hêrsbûyî". Mar di mîta keyê Kîşê de xuya dike, ku di navnîşa keyên Sumerî de xuya dike. Çîroka baz û marê ku di heman darê de dijîn bi keyek re hevdem e ku li nebata jidayikbûnê, nebatek efsûnî, digere da ku rêza xwe bidomîne. Mohra bangoriî ya ji Serdema Akadî (2390-2249 b.z) nîşan dide ku key Etana li ser piştê bazekî hildikişê asîman. Tableta I damezrandina bajarê Kîş û hilkişîna Etana bo ser text vedibêje. Tableta II bi wêneyê bazekî û marekî berdewam dike ku li ser dareke spîndaran di bin siya text de dijîn. Bazek û çêlika wê li serê darekê ne, di heman demê de mar û çêlika wî li binê wê dijîn. Mar û baz, ku soz didin ku zarokên hev biparêzin û xwarinê ji wan re peyda bikin, demekê bi hev re jiyan. Lêbelê, her ku çêlikên baz mezin bûn, baz kete nav ramanên xerab û zarokên mar xwarin. Dema ku dît ku zarokên wî tên xwarin, mar ji Şamaş lava kir, ji bo tolhildanê ji baz xwest. Şamaş ji vê rewşê bêxem nebû; bi planekê, mar karîbû baz bigire, û baz bi baskên şikestî hat avêtin çalê. Niha baz ji Şamaş lava dike. Her çend hêrsa Şamaş berdewam bike jî, ew hîn jî soz dide ku kesek bişîne da ku alîkariya wî bike. Ew kes Etana ye, ji ber ku Etana jî ji Şamaş lava dike ku zarokek wî çêbibe. Şamaş tam ji Etana re dibêje ku divê ew baz li ku derê bibîne û ew ê wî bibe Nebata Zayînê (Hooke, 2002: 73).

Di Destana Gilgamesh de, ku mîtoşek Sumerî ye, mar ew fîgur e ku dê hemî hewldanên keyê leheng Gilgamesh têk bibe û bibe sedema ku ew hêviya xwe winda bike. Mar cara yekem di nivîsê de di beşa ku Sîdûrî rêwerzên Gilgamesh li ser rêya Urshanabi yê keştivan dide, xuya dike. Li vir tê gotin, "Wî serê qeyikê yê marî çêkir; bi baldarî lê binêre. Dibe ku tu bikaribî bi wê re deryaya mirinê derbas bikî." Di vê rewşê de, Gilgamesh dê rêwîtiya xwe ya lêgerîna nemiriyê li ser marekî temam bike.

Di beşê de ku Gilgamesh û mar rû bi rû tîne, Gilgamesh giyayê nemiriyê/ciwaniyê, "sirra xwedayan," ji mar winda dike. "Li wir, wî nebat bi cilên xwe re danî erdê û ji bo başbûnê ket nav avê. Marê di nav avê de bêhna balkêş a nebatê bîhnand. Ji avê derket li ser peravê, nebat di devê xwe de girt û bir nav avê. Gava ku ket nav avê, çermê xwe xwar kir û xuyangek ciwantir girt" (Rosenberg, 2003: 322).

Ev aliyê çîrokê taybetmendiyên mîtosek etîolojîk nîşan dide, ku armanc dike ku rave bike ka mar çawa dikare bi avêtina çermê xwe yê kevin jiyana xwe nû bike (Hooke, 2002: 67).

Li vir, Gilgamesh gazinan dike ku gihayê winda kiriye. Di Tableta XI, 287-89 a guhertina Akadî ya destanê de, bersiva pirsên "Çima mar çermê xwe diavêje?" û "Çima mar nemiriyê (nûjenkirinê) ji mirovan digire?" zelal e. Ji ber ku mar bêhna nebata efsûnî digirt, ew nebat girt û ciwan bû (Veenker, 1981: 204).

Mirovan qet fikra nûjenkirin, nemiriyê û jiyana herheyî winda nekirine. Gilgamesh, di rêwîtiya xwe ya dijar a gihîştina nemiriyê de, gihîşt gihayê nemiriyê/ciwaniyê. Piştî wê ew giya mar gihîştîyê û wê weke xwar. Di wê temenê de wê têngîna 'nemiriyê' wê weke mar gihîştîyê wê di rengekê de wê weke bahsa wê were kirin û wê were hanin li ser ziman. Ji ber ku Gilgamesh mirina hevalê xwe Enkidu qebûl nekir û xwest nemir be. Ya ku wî kir rêyan ku ew bigihîjê nepeniya nemiriyê wê di rengekê de wê ev bê. Ji ber vê yekê, mar ji Gilgamesh re anî bîra xwe ku ew mirovekî mirî ye.

Li Babilê, mar di Destana Afirandinê de bi afirandinê ve girêdayî bû û wekî yekem hebûna ku cîhan û mirov jê hatine afirandin dihat hesibandin. Bi rastî, li gorî baweriyê, fîgura marê avî yê mezin di mîtolojiya Mezopotamyayê de kaosa ku berî afirandina cîhanê hebû temsîl dikir (Gwendolyn, 2003: 53).

Bi rastî, wekî xuyangek vê baweriyê, di merasîma Sersala akitu de ku ji hêla asûriyan ve dihat pîrozkirin, helbesta Enuma Elish di Perestgeha Marduk de dubare hate xwendin, û rêûresm hatin kirin da ku têkoşîna di navbera Marduk û Tiamat de ji nû ve were leyîstin. Bi serkeftina xwedayê Marduk, kaos bi dawî bû. Bi dawîhatina vê kaosê re, gerdûn ji bedenê Tiamatê pêk hat: "Marduk serê Tiamatê parçe kir û laşê wê kir du parçe mîna 'masiyek hişkkirî'; yek ji van her du beşan bû ezman, yê din jî erd". Bi vî awayî, di mîtolojiya Mezopotamyayê de, tê bawerkirin ku kuştina marê gewre gerdûnê şekil daye. Apsu (ava şîrîn) û Tiamat (ava

şor) bûn yek, û ji van avan, Lahmu (nêr) û Lahamu (mê), ku her du jî cotek mar bûn (Heidel, 2000: 13).

Têkoşînek dişibihe vê di navbera Marduk û Tiamat de di mîtolojiya Hûriya de di mîtolojiya şerê di navbera yazdanê Bahoze Teshup û Illuyanka de çêdibe. Lêbelê, ev mît afirandina gerdûnê nagire nav xwe. Mijara sereke têkçûna Illuyanka ye, ku dihe hizirîn ku nûnerê hêzên xerab e, ji aliyê yazdanê Bahoze ve, ku dagera pêvajoya jiyanê û nûbûna xwezayê ye (Bryce, 2003: 234).

Li gorî mîtosê, yazdanê Bahoze ji Xwedawenda Inara dixwaze ku şahiyekê li dar bixe. Xwedawenda Inara ji mar re dibêje ku ji kuna xwe derkeve û bixwe: "Ez şahiyekê li dar dixim, ji ber vê yekê were û bixwe!" Mar bi zarokên xwe re hat û wan xwarin û vexwarin. Wan hemî firaxên xwe yên vexwarinê vala kirin û têr bûn. Ew ne di rewşek de bûn ku vegerin kuna xwe (ji serxweşiyê). Hupaşiya hat û mar bi têlekê girêda. Yazdanê Bahoze hat û mar kuşt. Yazdan li kêleka wî bûn." Her çend ew têk çû û hat kuştin jî, Illuyanka dê ji nû ve ji dayikê bibe da ku şer bike, û mîna marekî ku çermê xwe diavêje, jiyanê wî dê nû bibe. Mîna Mardukê Babîlî, ku Tiamat têk bir lê divê her sal dîsa bi wê re şer bike, yazdanê Bahoze yê Hûrî dê her û her bi dijmînê xwe re şer bike. Illuyanka bi tevahî nayê tunekirin û têkoşîna yazdanê Bahoze bi wî re dê salane were nûkirin (Bryce, 2003: 234).

Di encamê de, bi serkeftina Illuyanka, xweza zindîtiya xwe wînda dike û payîz dihe. Bi serkeftina yazdanê Bahoze re, xweza vejîne û bihar dihe (Hoffner, 1998: 10-11). Ji ber vê yekê, di her cejna Sersalê de (Purulliya), ev mît bi awayekî rîtuêlî dihat vegotin, bi vî rengî pêvajoya nûkirina jiyanê berdewam dikir. Di mîtolojiya Hûriyan de, şiklê mar di nivîsa ku wekî Strana Hedammu dihe zanîn de jî xuya dike. Her çend ev nivîs perçe perçe be jî, dihe fahmkirin ku mar Hedammu marekî bêxwêr, têker û hêrs bû.

Li Misrê, wekî li seranserê Rojhilata Nêzîk a Kevnar, mar wekî hebûnek pîroz dihat hesibandin. Nivîsên Misrê yên kevnar marên efsanewî li her du aliyên şerê di navbera rêkûpêkî û kaosê de nîşan didin. Şîyana wan a ji nû ve danîna çermê xwe mar kirin dagera nûbûn û pîroziya herheyî. Mar, ku jehrê li her tiştê ku gefê li zarokên wê dixwe dirijîne, wekî dagera xwedatiya jinê hate pejirandin (Pinch, 2002: 198).

Mar di mîtolojiyên Misrê de kesayetek tirsnak û pîroz e, bi jehra xwe tê nasîn. Nimûneyek sereke ya vê yekê marê bi navê Uraeus e, nûnerê aqil û parêzvanê keyeniyê ya. Ew berpirsiyarê misogerkirina ewlehiya key û

keybanûyan bû. Uraeus, ku keyeniyê numinêr dike û jehra xwe li ser dijaminên xwe dirîjîne, hêza xwe ji yazdanê Rojê Ra digire. Roj di ramana Misrê de rolek girîng dileyîze, û Horus yazdanekî ye ku rojê numinêr dike. Piştî ku Horus di şerekî bi birayê xwe Seth re çavê xwe winda kir, wî marê bi navê Uraeus li şûna wî danî. Paşê, ev marê jehrîn bû dagera numinêrkirina serweriya firawûnan. Mar, ku li zozanan, çol û zeviyan dijiya, weke li mesopotamya li Misira Kevnar jî bû dagera jiyana berdar û berhemdariya zêde. Bi vê taybetmendiyê, mar dagera berhemdarî û xwarinê bû.

Li vir ji têgihên ji demên kevnera ên di derbarê mar de wê were dîtîn ku wê mar wê weke dagerek giring a başî, tendurust û serweriyê bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê were diyarkirin. Di nava pêjnên di yazdana kassit gula de wê weke zêde wê weke dagera başbûnê û tendurustê haninê wê were dîtîn. Di wê temenê de wê di rengekê de wê were dîtîn.

Wekî din wê di vegotina tiamat de jî wê weke rengê hebûna wê xwe di rengekê de wê weke bide diyarkirin. Ev wê dema ku em têngîna şahmaran û ya gerdûnê wê li wê dihizirin wê demê ev di wê temenê de wê bi morfolojikî jî wê weke têngin û têngihîştinek baş wê bi xwe re wê weke ku wê karibê bide me. Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman ku wê mijare têngîna mar a di wê temenê de wê di nava çanda berê de wê derkeve li pêş. Di demên kassit, uruk û hûrîyan de wê, weke di rengekê de wê, weke ku em di destana gilgamêş de dibînin wê weke nebata nemiriyê ku ew dixwê wê bi wê re wê weke bigihijê nemiriyê. Wekî din jî wê di rengekê de wê di nava kurdan de wê heta roja me ku wê were kirpendin wê têngîna 'kalanê xwe avêtinê' a mar ku wê weke 'nişanaka nûbûnê' wê were diyarkirin wê di wê temenê de wê weke jinûve bûnê wê bi morfolojiyekê wê bi wê re wê di şêwayekê de wê were diyarkirin. Ev wê, li gorî deman wê were diyarkirin û wê di wê temenê de wê were diyarkirin. Ya ku mar bi kalanê xwe yê ser xwe avêtî wê weke ya kevn û bûhûrî wê di rengekê de wê were dîtîn û wê di wê temenê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê wekeku wê ji wê were bahskirin.

Têngîna mar wê di wê temenê de wê bi têngihîştina şahmaran re jî wê di rengekê de wê were dîtîn. Ev wê di wê rengê de wê were diyarkirin ku kesê dest da şahmaran û an ew dît wê weke xosletên weke wê bûnê wê bibê. di vegotinek şahmaran de di nava kurdan de wê were gotin ku ew ciwanekê ku ew dîtîya wê piştî wê di laşê wî de wê weke yê mar wê

pirtik wê rû bidin û wê bibin wê bahsa wê were kirin. Ev wê weke têtînek morfolojikî a bi têtîhiştina bandûrê û fêrsa wê ya fahmkirinê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di mijare pêjna mar ve wê hinek aliyên din jî wê hebin ku mirov wê karibê jî demên sumerîyan wê werênê ser ziman. Ev bi xwe re wê têtîhiştinekê wê bi teybet wê biafirênin û wê bidina me. Di serdemên dîrokî de gelek wêneyên maran jî xuya dibin. Dema ku wekî taybetmendiyên xwedayan dihatin nîşandan, mar hem bi xwedawendan û hem jî bi xwedawendan ve dihatin girêdan. Di serdemên paşîn de, ew di berhemên hunerî yên bi mijarên olî û hem jî yên laîk de xuya dibûn. Mînaqî, mar yazdanê Nîrah wekî sembolek pîroz di metnên olî û di hunera kassit, Asûrî û Babîl de temsîl dikirin. Fîgura du marên ku mîna têlek dirêj pêçayî ne, di serdemên dîrokî yên destpêkê de di hunera Sumerî de bi berfîrehî dihat bikar hanîn. Ev figur carinan li ser mohr û amuletan di civakên din de heta sedsala 13-an berî zayînê dihat nîşandan. Nimûneya herî baş a du marên ku li dora çiçekê pêçayî ne, li ser vazoyek jî kevirê sabûnî yê kesk hatiye neqîşandin (Black and Green, 2003: 235).

Ev vazo di dema kolandinên li bajarê kevnaşê Sumerî Lagaşê de hat derxistin. Vazo, ku ji bo key Gudea yê Lagaşê (2025 li dora berî zayînê) hatiye çêkirin, ne tenê ji hêla hunerî ve girîng e, lê di heman demê de bi awayekî berbiçav dişibihe kadûceus, sembola derman. Ji ber vê yekê, mimkun e ku mirov bibêje ku dagera derman ne ji Yewnaniyan lê ji Sumerîyan derketiye. Bi rastî, navê yazdanê Sumerî Ningishzida ku ew tê wateya "Serwerê Dara Jiyanê". Dagera vê yazdanê, du mar, yek nêr û yek mê, li dora darekê an çiçekê pêçayî, li ser vê vazoyê bi relyef hatiye nîşandan. Di vê motîfê de, çiçek "Dara Jiyanê" numînêr dike, ku tê wateya jiyanê, û mar jî ciwaniyê numînêr dike. Ev motîf bi hezaran salan e ku di tabloyan, relyef û pereyan de li seranserê civakên cûda hatiye bikar hanîn, carinan wekî çiçek yekane an mar û çiçek, marek yekane, an du marên pêçayî (Campbell, 2016: 17).

Carna mar-ejderhayê heft serî ku di metnên mîtolojîk de tê behskirin û di hunera Sumerî de tê xuyakirin wekî "mûşmahhû" tê zanîn. Ev mar, bi heft stûyên xwe yên dirêj û heft serên xwe, tê texmînkirin ku marê avê ye ku ji hêla yazdanê Nîngirsu an Nînurta ve hatiye kuştin. Yazdanên mar di heman demê de li ser mohrên bangorî yên ji Serdema Akadî xuya dibin. Yazdan, ku laşê wî yê jêrîn bi şiklê mar û laşê wî yê jorîn bi şiklê mirovan e, Nîrah jî temsîl dike. Wekî din, marê biqiloç, cureyek marê jehrîn ku xwecihî Rojhilata Navîn e, wekî dagerek li ser Kassite kudurru

(kevirên sînor), di xemlên mohrê de di hunera kassiyên de, û wekî figurên parêzvan û efsûnî xuya dike. Tê texmînkirin ku ew marê biqiloç ew afîrîd e ku bi navê "başmu" di Akadî de (MÛŞ-ŞA TUR di Sumerî de) tê binavkirin a. Mar-ejderha di destpêkê de bi yazdanê şer Nînurta ve girêdayî bû lê paşê bû heywanê Marduk. Fîgura Muşhuşsu, ku tê wateya "marê hêrsbûyî", li Babîlê di dema serdestiya nebukad-nezar II de hate xuyakirin. Ew li ser kerpîçên axi ên Rê û Deriyê Îştare yên ku ji hêla Nebukadnezar (604-562 b.z) ve hatine çêkirin, hatiye xêzkirin (Black and Green, 2003: 235-237).

Wênekirina wê wekî heywanek hîbrîd bi qiloç, stûyê mar û lingên şer û baz nîşan dide ku hemî hêza wê di nav xwe de kom bûye. Ev fîgura mar wekî sembola gelek yazdanan ji Serdema gûtî, akad, kassî û hûrîyan û hwd de ku wê heta Serdema Helenîstîk xizmet kiriye. Li Anatoliya kevnar, relyefek ku mar Illuyanka nîşan dide, mîtosek bi eslê xwe hûrîya ku ew piştî di nava hittitan de jî dihê û bi cih dibê, li melîde Kevnar (Melit) hate dîtin. Di vê relyefê de, ku dîroka wê ji sedsalên 10-9 b.z ye, yazdanê Bahoze Teshup bi rimê hêrîşî serê mar Illuyanka dike dema ku ew ber bi wî ve diçe. Lêbelê, serê mar di vê relyefê de şikestî ye. Ev xebat şerê Teshup, yazdanê sereka yê çiya û deryayan, bi ziwabûnê re nîşan dide.

Mar, dagera bêdawî û nemiriyê ye, dema ku dûvika wî di devê wî de ye, şiklek gilover çêdike, ku dagera temambûna wê ye û rojê tîne bîra mirov. Mîna rojê, hêzek ku jiyanê zindî dike û çerxa demsalî di gerdûnê de misoger dike, mar dagera ji nû ve zayîn û hebûnê ye. Jiyan, di encamê de, nîşan li pey hev diguherîne da ku ji nû ve werin dinyayê. Mar enerjî û hişmendiya nemir numînêr dike ku bi berdewamî cilê mirinê ji xwe dike û ji nû ve tê dinyayê. Bi vî rengî, mar hem sêrbazî û hem jî tîrsa jiyanê numînêr dike (Campbell û Moyers, 2013: 70).

Wekî din, dema ku dûvika wî tê gezandin, ew ramana avên ku cîhanê dorpêçê dikin (hem di hundurê wê de û hem jî di binê wê de dirêj dibin) tîne bîra mirov, giravek dorhêl a avjenî di hemî kozmolojiya kevnar de (Campbell, 2016: 18).

Li Yewnana kevnar, mar yek ji heywanên ku wekî pîroz dihat hesibandin û bi gelek kultan ve girêdayî bû. Bi gelemperî tê bawer kirin ku mar di bin erdê de dijî û ji ber vê yekê bi jiyana piştî mirinê ve girêdayî ye, û her weha pêşerojê pêşbînî dike, şîfayê peyda dike û berhemdariyê tîne, mar li Yewnana Kevnar wekî heywana pîroz a gelek xwedawend û xwedawendan dihat hesibandin, di nav wan de Demeter-

Triptolemos, Asclepius-Hygieia, Hermes, Apollo, û Athena. Mar pir caran li kêleka an jî di destên xwedawend û xwedawendan de dihat xuya kirin. Di berhemên hunerî de, carinan ew li dora lingê sêpêya Apollo an jî şopa Asclepius tê pêçandin; carinan di destê Hygieia de, di nav mertalê Athena de, li ser serê Medusa; û carinan jî wekî ejderhayek ku erebeyekê dikişîne tê dîtin. Mîtolojiya Yewnanî, ku gelek efsaneyên mar-ejderha vedihewîne, bi taybetî di hunera Yewnanî de di peykersaziyê de xuya bû. Vegotinên mîtolojîk û hêmanên wan wekî dîmenên şanoyê, digel peykerên lehengên mîtolojîk, hatin pêşkêş kirin, bi vî rengî têgihîştina çîrokê hêsan kir. Nimûneya herî berbiçav a vê şeweya hunerî "Peykera Laocoon û Kurên Wî" ye, ku di sala 1506an de li Romayê hatiye dîtin û tê texmînkirin ku di navbera salên 175 û 150 b.z de hatiye çêkirin. Ev mît behsa kuştina Laocoon, kahîne Perestgeha Apollon, û her du kurên wî dike, yên ku hewl didan Troyayê bigirin û daxwaz dikirin ku hespê darîn ê ku leşkerên Yewnanî tê de ne, nekevin bajêr.

Weki din Medûsa, ku di mîtolojiya Yewnanî de cihekî girîng digire, gelek caran hatiye xêzkirin. Wekî ku berê jî hate gotin, Medûsa, ku kesên ku lê dinihêrî vediguherand kevir, serê xwe bi maran li şûna porê nixumandibû. Bedewiya Medusayê û porê pêlî yê wê bûn sedema çavnebariya Athenayê. Ji ber vê sedemê, Athenayê porê Medusayê veguherand maran, û bi veguherandina her tiştê ku lê dinihêrî ew ceza kir kevir. Nimûneyên girîng ên Medusayê li ser bingeheên stûnên Bazîlikaya Sîstern li Stenbolê, Perestgeha Apollon li Dîdîmê û bajarê kevnar ê Kibyra li Burdurê têne dîtin. Ew bi çavkaniya çandek hûriya ku ew hetiya bûhûrandin a. Ji aliyekî din ve, pereyên kevnar gelek mînakên Asclepius, yazdanê Tenduristiyê, û xwedawend, xwedawend, mar û dagerên din ên bi mîtolojiya ku li dora wî pêşkêtiye ve girêdayî ne, di hewînin. Ji bilî bajarên ku perestgehek Asclepius an Asclepius hebûn, gelek bajarên din ên kevnar pereyên bi mijara Asclepius diçandin. Di nav gelek bajarên din ên Anatoliyê de, Kos û Pergamon, ku bi Asclepius-a xwe navdar in, mijarên Asclepius û Hygieia li ser pereyên xwe ji serdema destpêkê ve bi kar hanîne. Mar pir caran li ser pereyên ku li dora çoqê Asclepius hatine pêçandin tê xuya kirin.

Têgiha mar wê di wê demê de wê di rengekê de wê weke têgînek giring wê di her demê de wê xwe bide diyarkirin. Wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê mijara salixkirina mar wê di demên her demê de wê weke mijare 'sahwê' wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Minaq wê dema ku wê musa wê bi firawun re wê were hemberê hev û wê

asayê xwe wê biavêjê ardê û wê bibê wê weke marekê wê di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê fahmbikê.

Di wê nûqteyê de wê ev mijar wê di rengekê de wê xwe di şêwayekê de wê di nava têngîna mesepotamya de wê bi şahmaran re wê zêdeyi wê weke têngînek ku ew dihê berhevkirin û pêşxistin. Minaq wê piştî şahmaran wê hinek têngînên ku wê, weke bi vegotinên ku wê piştî wê bi keça wê kiu ew bi derfet dibê wê bibê û wê piştî wê ew wê di rengekê de wê li ser wê temenê wê bi têngîna xirabiyê re wê, di rengekê de wê li ser wê şopa wê ya rastteqîn wê di rengekê de wê weke ku wê were diyarkirin.

Di wê nûqteyê de wê, demên piştê şahmaran wê di rengekê de wê, bi dîmenên ku wê hinek şîrove wê li ser kesê ku ew wê weke li evêndar bûya û di hinek vegotinên de wê weke camsap û an di hinekan de jî wê weke cemsid wê were diyarkirin wê di wê temenê de wê karibê wê di şêwayekê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Piştî wê di rengekê de wê hem di rengekê de wê, cansap wê bi wê rewşa ku wê şahmaran wê di her demên ku ew bi wî re di hevdiştinê dikê wê 'di baxtê de nivisiya ku têtê xiyaretê li min bikê' de wê di rengekê de wê bibîrbênê. Piştî wê di rengekê de ew wê dikê. Lê tewî jî ew wê di rengekê de wê ew wê, rewşa xwe wê bide domandin. Wê weke kesekê ku wê şahmaran wê zanina xwe wê di rengekê de wê lê bi bûhûrênê, wê nemiriya xwe wê bidiyê û wê di dewama wê de wê, di rengekê de wê ew wê bi wê re wê li jîyanê wê bijî. Piştî wê demê wê weke demek têngînî ku wê ji gelek şeklên şîroveyan re wê weke ku wê karibê vekirî bê ku ew werina pêşxistin wê karibê xwe bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê demên piştî wê şahmaran wê di rengekê de wê xwe bide diyarkirin. Ji aliyekê ve wê, bi hekimi û nemiriya cansap û ji aliyê din ve jî wê tekoşîna ku wê di dewama wê de wê li ser qanciyê ku wê keça wê di rengekê de wê bikê ew wê di rengekê de wê bibê. Ew wê weke wê û bi xosletên wê bê. ew jî wê nemir bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê bibê.

Di wê temenê de wê, di şêwayekê de wê, dema ku wê bahsa şahmaran wê were kirin wê di wê temenê de wê sêkikek di nava mirovê cansap, keça şahmaran û wê de wê weke ku wê were afirandin ku ew wê têngînek nemiriyê û zaninê di zikhev de dîkin û wê bi wê re wê mirovatîyê wê bidina jiyankirin û wê mirovatîyê wê bikina hişmendiya başî û zaninê de. Di wê temenê de wê di şêwayekê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku

mirov wê karibê wê di renekê de ew di dewama wê de wê karibê wê weke aliyekê wê uyê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê bê.

Çanda şahmaran wê weke çandek zaninî, civakî û xwezayî bê. Li ser van hersê temenan wê di renekê de wê karibê wê fahmbikê. Di asta pêşî a mirovî de wê weke ku wê di keseyetîya cansap de wê weke zanin û mirin û an hekimi û dana şifayê wê were diyarkirin û wê weke morfolojiyekê wê xwe bi wê re wê bide diyarkirin. Di wê aliyê de wê weke aliyekê salixkirinê ku wê cansap wê di wê temenê de wê xwe di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke ku wê bijî. Di wê temenê de wê ew wê weke têkiliya mirov û şahmaran û an ku wê şahmaran wê weke aliyekê rûhani wê were pênasekirin wê bi wê re wê weke rêya têkiliyek pêxemberî-filosofiyî û hwd wê di wê temenê de wê weke ku wê were diyarkirin.

Di wê temenê de wê dikarê wê di renekê de wê werênê ser ziman ku wê, şahmaran wê di jiyânê de wê li gorî wê zanina xwe wê bide domandin. Ew zanina wê di wê temenê de wê çawa wê karibê wê were fahmkirin? An jî gotina 'zanina şahmaran' wê di wê temenê de wê çawa wê karibê wê fahmbikê? Ev jî wê weke gotinek ku wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê li wê bi wê re wê were lê hizirkirin. Minaq wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê têtî û kirdeya şifayê û dermankirinê wê zanina baş wê weke morfolojiyekê wê bi xwe re wê di renekê de wê bide diyarkirin.

Weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê di dewama wê de wê werênê ser ziman ku wê mijare têtîna şahmaran ku wê weke jahra wê di renekê de wê weke dermanê jî wê bibê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku wê di nava çavkaniyên hemdem ên li ser mar de wê were diyarkirin û ev di warê tendurustê û têtîhiştina tendurustê de wê weke mijarek ku ew wê ser wê were sekin in bê. Di wê temenê de wê di şewayekê de wê ji maran girtina jahra wan wê di wê temenê de wê di demên kevnera de jî wê hebê. Ev li mesepotamya wê weke ku em di nava kurdan de wê ji nava vegotin û çirokên wan fahmdikin wê ew wê zêde wê weke aliyekê giring wê mejuya wê zêde kevn wê herê. Her wusa wê bi heman rengê wê jahra tupîşk jî wê di renekê de wê were dîtî ku wê ji wê were girtî û wê were bikarhanin.

Di wê nûqtîyê de wê ev wê weke aliyekê ku wê temenê gotina luokman hekim ku wê piştî wê di jiyane mirovan de wê cih bibê bi têtîna

şahmaran re wê temenê wê jî wê di rengekê de wê weke ku wê biafirênê bê.

Wê dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê têngîna şahmaran wê di şêwayekê de wê weke mijare zêde kûr wê xwe bide diyarkirin. Ji aliyê zanînê ve wê di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman. Weke aliyê duyem bi hebûna şahmaran re ku em berî ku em werina aliyê sêyem bi keça wê û dema wê re wê dikarê wê di rengekê de wê werênina ser ziman. Şahmaran wê di wê temenê de wê di rengekê de wê jî aliyê ve wê ev wê weke aliyekê wê yê din wê bi morfolojiyekê wê weke hebûna xwediyê zanina gerdûnê û an zanina gerdûnê wê di wê temenê de wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Çendî ku wê gotinên weke di baxtê şahmaran de wê çî nivîsî bê ku ew dizanê û ew bi zanebûna wê hebê jî lê wê dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê fahmbikê bê.

Şahmaran wê di wê temenê de wê, weke aliyê filosofîk ê fahmkirinê wê di rengekê de wê weke ku wê fahmbikê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman.

Şahmaran wê di rengekê de wê di morfolojiyek wê ya bi fahmkirinê re wê di wê temenê de wê were diyarkirin ku ew çendî di hebûna xw eya fizîkî a diyar de wê bibê wê di wê temenê de wê, di guleka sipî de wê bibê wê bi heman rengê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê, di zanina xwe ya gerdûnî de jî wê bibê ku ew hertimî dikarê pêvajoyên jiyânê ên ku ew ne li lê ya ew dikarê wan azmûn bikê û bigihijê wan jî. Ev wê weke aliyekê wê yê ku ew bi kirdeya nemiriya wê ve girêdayî wê weke aliyekê ku ew di wê temenê de wê bi wê ve girêdayî ku wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Wê jî di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, mijare şahmaran wê, bi hebûna wê re wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê fahmbikê bê. Şahmaran wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman şahmaran wê bi zanina xwe wê, her wê hebê. Ew çendî bi zanina xwe heta wê zanina wê jî bi wê hebê. Ev wê weke denklema û an

dunguya ku ew wê bi wê re wê hebê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê fahmbikê ku ew wê, hertimî wê di gerdûnê de wê ew hebê. Ew wê her hebê. Ew wê sermedî wê hebê.

Di wê temenê de wê mijare wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi şahmaran re wê, mijare zaninê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê piştî wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Di dema sêyemin de a şahmaran de wê weke bi keça wê re wê di rengekê de wê bibê û wê weke demên tekoşînê ku wê weke di rengekê wê weke ku wê bê gotin ku wê çawa wê mitra wê piştî hilkişîna li azmana wê piştî wê carek din wê were dunyê wê bi tekoşîna başîyê ku ew dide wê, dînyayê wê bikê cihê aşîtiyê û wê piştî wê aşîtiyê wê deriyê bihûştê wê li dînyê wê vekê û wê weke hev wê di aşîti û aramiyê de wê biji wê di wê rengê de wê di rengekê de wê bahsa wê were kirin. Di wê temenê de wê di kirdeyek bi wê rengê wê tekoşîna keça şahmaran wê weke ku wê di dema wê bahsa wê dihê kirin de wê were gotin ku wê şahmaran wê, di keça xwe de wê xwe bide domandin. Ew wê weke baxtê wê bê. Lê keça wê wekî din wê xwediyê serdema xwe û sema xwe wê di rengekê de wê weke ku wê hebê û wê di wê de wê weke ku wê biji.

Di wê nûqteyê de wê hinek vegotinên din ên di nava kurdan de wê bi şahmaran re wê piştî mirina şahmaran û an 'kuştina şahmaran' bi bivirekê' wê di wê temenê de wê were diyarkirin ku ew wê piştî wê werina li jîyanê. Lê nayê vegotin ku ew wê çawa wê werin. Wê weke jidayikbûnekê wê werin û an wê weke bûyinek ku ew hema li wê rûbidin bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê fahmbikê bê.

Mijare şahmaran û evînê wê di rengekê de wê rengê zanin û jiyane wê biafirênê. Wê ew wê bide mirovan û wê bixwezê ku ew wê bide jiyankirin. Di avînê de zanin û di zaninê de evîn wê weke du aliyên ku ew wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê dikarê wê hinekê wê di wê temenê de wê bi zanina wê ya evînê re wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Evîna şahmaran

Evîna şahmaran wê weke kirdeyek fahmkirinê ku mirov wê di wê de wê karibin gelek tiştên ku ew weke pêwîst in wê fahmbikin bin. Yek wê zanin bê. Du wê dûrûstbûn û rastîfî bê. Sê wê jiyane bi wê bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman ku wê şahmaran wê evîna wê ya ku ew wê dide wê bi têngîna sermedî bê û ew dikarê wê bide û bi wê bi şûn de hilde jî bê. Di wê temenê de wê di wê kirde û morfolojiya hildana şûnde wê weke diyarkirina baxt de wê weke ku wê hinek têngihên ku ew wê bi wê re wê werina fahmkirin û wê werina lê hizirkirin wê hebin û wê di wê temenê de wê bi wê re wê bîn xwestin ku ew werina fahmkirin.

Di wê temen de wê, di rengekê de wê jî wê aliyê ve wê dema ku em li wê dihizirin wê gotinên ku ew çerçoveya evîna wê diafirênin wê çerçoveya hizrî û felsefî a rewîstî a kes û civakî jî wê bi xwe re wê di rengekê de wê li hev wê bihûnin û wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê werênina ser ziman. Di wê temenê de wê di rengekê de wê evîna wê bi azmûnên jiyane bê û wê pêwîst bê ku ew başîyê bi xwe re bînin. Evin divê ku ew baş bê û baş bikê. Di wê temenê de wê dema ku ew evîn weke cezakirinekê bê ku ew sermedî jî di wê de diyar bê şahmaran bi fêrsa bi şûn ve hildana wê ya jî mirov re wê bixwezê ku ew wê di wê temenê de wê di kirdeyekê de wê bide diyarkirin.

Ji wê aliyê ve wê dikarê wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê werênê ser ziman ku evîna şahmaran wê di wê nûqteyê de wê rastiyeke zanînê wê di xwe de wê bihawênê. Ew rastteqniya jiyane û kes ku ew bi hev re wê hevnasinê wê bi wê re wê bi hev re dîkin bê.

Ji wê aliyê ve ew wê direngekê de wê weke aliyekê wê yê giring ê ku ew di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku ew bi wê re wê li wê dihizirê û wê dixwezê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê. Şahmaran wê di wê nûqteyê de wê weke rastiyeke bi fahmkirinê bê. Lê ew rastiya bi fahmkirinê di xwe de wê weke gelek fahmkirinan wê bihawênê. Ew jî wê di wê de wê têngînek ku ew di aqil û fahmkirinê de wê weke bi zêhnê wê re wê bi kûrbûnê re wê di rengek de wê weke ku wê karibê ew were fahmkirin û were diyarkirin. Di wê temenê de wê şahmaran wê bi zanina rast ku ew di wê de wê rastiyeke bi başîyê re wê baxşî mirovan wê bikê wê di wê de wê diyar bê û wê di wê de wê hebê. Wekî din ew jî zanînê û awayê wê yê din dûr a.

Di felsefeya şahmaran de wê zanin wê weke notr bê. Lê wê ya ku wê rengê hişkirina wê ya bi aliyê baş û nebaşîyê ve wê bide diyarkirn wê evîn bê. Di wê temenê de wê evînê wê weke têtînekê wê di rengekê de wê bide diyarkirin. Di rastiye de wê weke hişmendiyek ku ew bi wê re wê, ya baş û nebaşî ku mirov wê mirov wê bi hişbikê wê di wê temenê de wê bi wê re wê bihiş bikê.

Ji wê aliyê ve wê evîn wê weke xwediyê têtînek giring a ku mirov wê fahmbikê. Gotinek din jî wê di nava kurdan de wê were gîtin wê ew bê ku wê, şahmaran wê bêtê ser ziman ku 'ez di evîna rast û jidil de dijim a' bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê carna wê ser wê re wê bê gotin ku kengî evînek rast û ji dil bû û mirov ku ew jin û an mêt bû ku ew bi wê dîrûstayîyê nêz bû wê hertimî wê di wê avîna ku ew dîjin de wê şahmaraniyek wê hebê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku ew wê were hanin li ser ziman bê.

Şahmaran wê weke fêrsa rastiye a bi evînê ku ew bi ser nebaşîyê ve dihê bê. Di wê temenê de wê weke serkevîna rastîyê bi evînê û hêskirinê wê bibê. Ew wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Evîn wê bi ser xirabî nebaşîyan re wê were. Di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê weke bi rengekê têtînî a bi evînê serwerîyê wê di şêwayekê de wê bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê weke ku wê bide diyarkirin di ya rast de wê evîna rast û ji dil wê were jiyankirin. Di wê avîna ji dil û rast de jî wê rastî hebê û di wê rastiye de wê dema ku mirov dînyê û gerdûnê wê fahmkir wê hingê wê rast wê fahmbikê.

Di wê temenê de wê, weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê têtînek evînî ku wê bi aqilekê sêbjeyî re wê weke ku wê were danin wê di fêrsa fahmkirina evînê a şahmaran de wê hebê.

Rastî di wê de wê, weke ya ku mirov hêjê dikê wê bibihênîyê de. Di wê temenê de wê, şahmaran wê, di ya gihiştina rastteqniyê de wê weke têtîgihiştinek rastîna a ji jîyanê wê bi wê yekê wê bide diyarkirin. Di wê nûqteyê de wê di rengê jiyankirina dûbare û dûbarê wê weke bi evînê û rastiya wê weke gihandina rastteqniyê wê li wê binerê. Di wê temenê de wê şahmaran wê di wê temenê de wê, xwediyê wê rastiye bê.

Di wê temenê de wê, dema ku em bi wê dihizirin wê di felsefeyê de wê weke ku wê empedokles wê têtîna nefret û evînê û an hêjkinê wê weke rêya gihiştina rastteqniyê a fahmkirinê wê bigirê û wê bide diyarkirin.

Li gorî Empedokles, gerdûn bi tevger û yekbûna domdar a çar hêmanên bingehîn - agir, av, hewa û erd - ji hêla du hêzên dijber ve pêk tê: Evîn (hêza yekgirtî) û Nefret (hêza veqetandinê). Di bin bandûra van hêzan de, gerdûn ji çar qonaxan derbas dibe: pêşî, ew ji rewşek yekbûn û bêçalakiya tevahî bi Evînê re derbas dibe, ber bi rewşek veqetandin û tevgerê ve ku bi ketina Nefretê dest pê dike. Dûv re ew digihîje qonaxek ku Nefret lê serdest e, ku hemî hêman bi tevahî ji hev dikevin, û di dawiyê de, qonaxek yekbûnê, ku Evîn ji nû ve dikeve û hêmanan dike yek.

Di wê nûqteyê de wê hêza yekgirtinê û yekbûnê wê evînê wê di wê temenê de wê bîrê ser ziman. Şahmaran jî wê weke hêza fahmkirinê û lê têgihiştinê wê evînê wê werênê ser ziman. ew di dunguya evînê de wê rastiye dikê ku ew bide têgihiştin. Di wê nûqteyê de wê, têgihiştina, jin û mîr, mirin û jiyan, zanin û afirandin û hwd wê weke aliyên wê yên ku ew di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Ji wê aliyê ve wê, ya ku wê, kuşt ne evîn lê aliyê nefretê bê. Şahmaran ew wê weke aliyê bi azwerî û diji evînê wê weke pênasebikê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê, ew wê, bi israrî di jiyankirina wê ya rastin de wê xwe bide diyarkirin.

Lê şahmaran wê du aliyên wê weke yekitiya dijberan jî wê di xwe de wê bihawênê. Wê di wê temenê de wê, di pêvajoyên jiyankirinê de wê dema ku wê kirpendina jinûve û jinûve wê bi wê pêkhaninê wê bikê wê di wê temenê de wê weke ku ew wê bikirpênê. Di wê nûqteyê de ew evînê wê weke rastiya bûnê wê di rengekê de wê dihênê ser ziman.

Fêrsa bi xirabî û nebaş teswîrkirina şahmaran di pirtûkên pîroz de wê bi tawratê re wê di tîgîna 'laviathan' re wê di rengekê de wê werênê ser ziman ev wê weke tîgînek xirab a tûnakirinê bê. Di wê temenê de wê tîgîna mar û xirabiyê wê piştî wê re wê di rengekê de wê zêdetirî wê di rengekê de wê xwe bidina diyarkirin.

Şahmaran wê evînê wê weke temenekê fahmkiirînê û rizgariyê di rengekê de wê şîrovebikê. Di wê temenê de wê weke nirxekê civakî wê evînê wê di wê temenê de wê hilde li dest. Evînê wê weke tîgîneka têgihiştî wê dihilde li dest.

Evîn û hêvî, hêvî û mirov, mirov û jiyan û hwd wê bi hev re wê, bihizirê û wê bîrê ser ziman. Ev evînê çendî wê weke tîgînek pîroz wê hilde li dest jî lê wê bi aqilenê mirovane wê dihilde li dest û wê dihênê ser ziman. ji wê aliyê ve wê dema ku em tîgîna evînê a şahmaran wê li wê dihezirin wê kifşdikin ku wê weke tîgihiştinek cewherî ku wê bi aqil

wê di wê de wê kûrbûn û kifşkirin wê bi wê re wê çawa wê bibê wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê bê. Ji wê aliyê ve wê evîn û aqil wê weke du rûyên hev temem dikin di pêjna fahmkirina şahmaran de.

Di têtîgînên baweriyên semitikî de mar

Wê dema ku em bahsa mar bikin wê di rengekê de wê weke ku wê were dîtîn wê di rengekê de wê weke mar wê di şêwayekê de wê bi xosletê xapandinê, xîrar dayînê û hwd wê were û bibê. di wê temenê de wê vegotinên ku ew di wan de wê bahsa wê were kirin wê di rengekê de wê, bi zêdeyî wê, mar wê bi xirabî wê were diyarkirin. Çi rasthatina ku wê mar û jin wê di rengekê de ku ev herdû wê, weke du xosletên çanda yazdanî a demên baweriya berî demên semitikî bin wê di rengekê de wê di nava êzdayî de wê werina pîroz dîtîn wê di rengekê de wê piştî wê vaji wê di rengekê de wê werina diyarkirin.

Di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê têtîgîna baweriyên piştî wê, di wê temenê de wê vegotinên teolojîkî ên destpêkê wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê were diyarkirin. Minaq lillith wê di rengekê de wê çendî wê weke jinekê, û yazdanekê wê were dîtîn wê di şêwayekê de wê weke bi hinek xosletên marê sipî jî wê di rengekê de wê were diyarkirin. Ev xosletên ku wê lillith wê di rengekê de wê bi wê rengê wê bidîna diyarkirin dibê ku ew berê xirab were dayîn nişandin ew bi wê re di rengekê de wê bi wê re hatibê diyarkirin û têtîkiliyek wê bi wê yekê bi çanda şahmaran ve hebê. Lê ev zêde wê ne diyar bê.

Wekî aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê şahmaran wê di şêwayekê de wê xosletê mar û jinê wê bi hev re wê bide diyarkirin. Wekî din wê di rengekê de wê gotinên 'civake şahmaran' û an piştî wê bi rengê weke ji ber ku şahmaran wê bi teswîra mar wê were dîtîn wê gotinên weke bi têtîgîn û rengê weke 'civake maran' û hwd wê di wê temenê de wê werina diyarkirin û wê werina hanîn li ser ziman.

Di wê nûqtîyê de wê di rengekê de wê mar wê weke têtîgînek yazdanî ku ew bi xosletê nemiriyê wê di rengekê de wê bibê û wê jî gelek rewşên dermankariyê re wê di rengekê de wê were dîtîn ku wê were diyarkirin. Her wusa wê rewşên weke yên mar ku ew weke li hev pêçayî bê, û an dûve gez bikê bê û an rewşên weke qozîya xwe jî devê xwe derxê û hwd bê wê weke rewşên ku wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê were hanîn li ser ziman.

Di wê temenê de wê di rengekê din de jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê şahmaran wê, di mijare heyina xwe de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwediyê reng û rewşek teybet bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran wê di wê temenê de wê, xosletên wê yên ku em dikarin wê ji nava vegotinên kurdan ên kiu ew dihên diyarkirin fahmbikê wê ji ya ku em dizanin wê zêdetirî wê di wê çerçoveya ku em dihênina ser ziman de wê xosletên berfireh ên fahmkirinê û têgihiştî wê bidina diyarkirin. Ji wê yekê wê mirov wê fahmdikê ku ew weke rewşek bi derfet çanda şahmaran di demên berê de di bin navên cihê de jî li kurdistanê û hwd wê di rengekê de wê hebê û wê zêdeyi wê derkeve li pêş.

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê weke têngnekê wê werênê ser ziman ku wê çanda şahmaran wê, weke çandek civakî a bi wê yekê bi meziyetên wê, û behêtên ku ew bi wê dihên ser ziman wê bibê û wê bê diyarkirin. Di wê temenê de wê weke aliyekê dê yê din jî wê, bi destê mirovên weke bi zanebûna xwe derketina li pêş û weke pêxember hatina diyarkirin wê li ser mar re wê di rengekê de wê heybeta xwe wê werênina ser ziman. Musa bi wê yekê û rengê di jiyane wî û destpêka wî de wê ev wê hebê. Wekî din wê karibê bi gelek kesên din re jî wê kifşbikê. Weki din dinava kurdan de wê gelek vegotinên ku ew di wan de wê mar wê təkiliyê bi mirovan re dênin û ew dikarin weke mirovan bi ziman biaxifin wê hebin wê ji wan wê were bahskirin. Ev wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Wjî dikarê wê werênê ser ziman ku wê, di demên piştre de wê, weke bi xirabî wê dana nişandin wê di wê temenê de wê weke xosletekê ku wê weke pêwîst bê ku mirov wê fahmbikê wê bibê.

Minaq mar, ku di mîtolojî û hunera kevnar de figurek pir caran tê dîtin, di pirtûkên pîroz de jî (Tewrat, Incîl û Quran) xuya dibe. Di pirtûkên pîroz de, mar wekî xerab, afîrîdeyek ku zirarê dide mirovan, an jî wekî tiştê ku mirov jê bitirse tê xuya kirin. Yekem tiştê ku dema behsa mar tê bîra mirov marê deryayê yê kozmîk Leviathan e, ku di Tewratê de wekî ku ji hêla Xwedayê Yahweh ve şer kiriye û tək çûye tê wesf kirin. Di pirtûka Îşaya de, beşa 27:1, tê gotin, "Bi şûrekî bi tund, û mezin û bihêz, Yahweh dê marê bihêz û bilez Leviathan û marê çewt (an jî pêçayî) Leviathan ceza bike, û dê ejderhayê di deryayê de bikuje" (Hooke, 2002: 149).

Wekî din, di çîroka Baxçeyê Edenê de di Tewratê de, mar wekî berpirsiyarê derxistina Adem û Hewayê ji bihuştê tê behs kirin. Ji ber ku wî ew neçar kiribû ku fêkiyê dara qadaxa bixwin û wan hiştibû ku qencî û xerabiyê bizanibin. Ji ber vê sedemê, marê ku ji aliyê Xwedê ve hatibû nifirkirin (lenetkirin), veguherî xijendeyekî. Jin û mar bûn dijmin. Bi rastî, ev dijminatî bi gotinên wekî "Nifşê jinê wê serê te bişkîne û tu jî dê pêçika wê bişkîni" tê îfadekirin (Destpêbûn 3:1-15). Di dîmena ku Mûsa bêhîtekê (mûcîzeyan) dike û asayê wî dibe mar, wêneya heywanekî heybet xuya dibe: "Xudan got: 'Baveje erdê.' Dema ku Mûsa asayê xwe avêt erdê, ew bû mar. Mûsa ji mar reviya. XUDAN got: 'Destê xwe dirêj bike û dûvê wî bigire.' Mûsa destê xwe dirêj kir û dûvê wî girt û mar dîsa bû asa." (Destpêbûn 4:3-4). Bi vî awayî, bi nişandana bêhîta mar ji Mûsa re, Xwedê ew hişt ku fêr bibe ku mirovên mîna bav û kalên xwe, Birahîm, Îshaq û Aqûb, razî bike. Ji ber vê yekê, mar bi taybetmendiya xwe ya heybet alîkariya Mûsa kir. Her weha bi bêhîta ku Mûsa li ber Firewn veguherî mar tê vegotin: "Xudan ji Mûsa û Harûn re got: 'Dema ku Firewn ji we re dibêje, 'Nişanekê bikin,' ji Harûn re bêjin ku asa xwe bigire û bavêje ber Firewn, û ew ê bibe mar.' Mûsa û Harûn çûn ba Firewn û wekî ku Xudan ferman da kirin. Musa asaya xwe avêt ber Firewn û xulamên wî, û ew veguherî mar. Ji ber vê yekê Firewn gazî şehrezayên xwe û sêrbazên xwe kir, û sêrbazên Misrî jî bi sêrbaziya xwe heman tişt kirin. Her yekî asa xwe avêt xwarê, û asa veguherin maran.

Vegotinên bo mar wê bi wê re wê ne bi sînor bin. Wekî din wê di rengekê de wê di rengekê de wê bi têngînek di demên sumeran de wê zêdetirî wê hebin û di nava ardê de wê weke ku wê di vegotinek kurdan de wê were vegotin ku 'ew ji xwûna tiyamatê bûna' wê di rengekê de wê bînina ser ziman. Ev fahmdikin ku wê 'tiyamat' wê tiamata sumerî bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê ew bi wê re wê werênina ser ziman. Ew tiamate ku wê merduk wê bikujê û laşê wê bikê duqat û wê qat ardê û yekê azman wê biafirênê. Di wê temenê de wê fêrsa fahmkirinê a weke 'du qatkirin' jî wê morfolojiyek din a fahmkirinê wê bi xwe re wê bi şahmaran re wê bide diyarkirin. Ew jî wê di vegotina şahmaran de wê qatkirina şahmaran li dûyan wê bahsa wê werekirin û wê weke piştî wê qatkirin wê du du qazanan de wê laşê wê yê qatkirî wê were kelendin. Di wê temenê de wê fêrsa bi fahmkirina 'du' û an 'duqatan' wê di wê temenê de wê ji aliyekê din ve jî wê bi yekê wê morfolojiyekê di fahmkirinê de wê di serê mirov de wê weke ku wê biafirênê. Di wê temenê de wê fahmkirina şahmaran wê di wê de wê

mifteyên fahmkirinê û nişanakên zêdetirî ên ku em di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê dikarin wê fahmbikin wê hebin û wê di wê temenê de wê karibê wê di şewayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Şahmaran wê, wê dema ku wê bahsa duqatkirina wê were kirin jî wê dîsa dualiteyek din a vaji hev wê bi wê rengê wê weke ji laşê tiamat ard û azman wê were çêkirin wê xwe bide diyarkirin. Ew jî wê di wê temenê de wê were vegotin ku wê aliyekê wê jinêvî wê ne bi jahr bê. Aliyê din jî wê tenê wê bi jahr bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê aliyê ne bi jahr wê weke aliyê kku wê kî jî wê ava wê vexwe wê weke bigihijê zanina hemû deman wê weke ku wê şahmaran wê xwediyê wê bê.

Di têtînen baweriyên yazdanî de mar

Baweriyên yazdani wê berî yê semitikî wê bibin û wê demek wan ya teybet a dervî dema mitolojiyê wê weke ya bi têtîna pêxemberiyê û pergale wê ya hizirkirinê re ku wê were derbaskirin wê bibê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê ev pêvajo wê ji hinek aliyan ve wê di rengekê de wê têtînen kevnera ên weke ku wê bi têtînen pîrozên berê re dibin wê weke ku wê bi wan wê jinûve wê werina salixkirin. Xelekên dawî ên xate yazdaniyê wê ya mitra û piştî wê zerdeştî bê ku wê di dewama hev de wê werin. Piştî wan wê maniti û mezdeki wê karibê di rengekê de wan şîrovebikê.

Di şewayekê de wê têtînen weke ku wê di wê temenê de wê têtîhên weke ku ew bi şahmaran re dihên bi dagerkirin wê di rengekê de wê di wan de wê weke pîroz jî wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bidina diyarkirin. Minaq wê dikarê ku wê werênê ser ziman ku wê têtînen weke jin û mar wê di wê temenê de wê pîroz wê werina dîtin. Wê weke du têtînen di temenê afrînerîya jiyânê de wê bi cihkirin wê bi wan wê werina kirin û wê werina diyarkirin.

Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din wê karibê wê werênê ser ziman ku wê têtîna salixkirina têtîhên yazdanî de wê weke ku em di devê deriyê laleşa nûranî de bi êzdayî dibînin wê marekê reş ku ew hildikişê wê di wê de wê were dîtin. Ev wê weke nişanayeke ku wê jî wan demên berê wê di rengekê de wê were dîtin.

Di wê nûqtayê de wê têtîna mar wê, di rengekê de wê weke ku wê ne tenê di nava baweriyên mesopotamiyî de wê bibê wê her wusa wê di nava mesopotamyên herêmên din ên asyayî de jî wê weke ku wê were dîtin bi

pîrozî. Minaq di nava baweriyên hinduyî de jî wê ew wê wusa bê. Di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Lê li mesopotamya wê dema ku em wê dinerin wê weke aliyekê wê yê din wê şîroveyên beremberê hev wê di rengekê de wê bi wê re wê were diyarkirin. Şîroveyên xirabî ên li ser laviathan re wê werina kirin di tewratê de wê di rengekê de wê bi xirabî bin û wê zindî û an eferendiyekê ku ew weke ejderheyekê dibê wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê were diyarkirin. Ew xirabî dana nişandin wê weke di rengekê de di şîbê wê tîgîna ejderhayê şîtaranê bi urukê re ku wê weke bi komêk stêr li azmana jî wê were diyarkirin re wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê şîrovebikê û wê werênê ser ziman.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê dinê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê salixbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê, minaq wê teswirên bi tiamat re jî wê dema ku wê bahsa wan wê were kirin wê di renge weke ejderheyekê de wê di şêwayekê de wê weke marekê wê werina diyarkirin û wê werina şîrovekirin.

Di wê temenê de wê di wê rengê de wê bahsa wê were kirin. Mar wê di nava destana gilgamêş de jî di rengekê de wê bahsa wê were kirin ku ew çawa wê giyayê nemiriyê wê bixwê û wê bi wê re wê nemir bê. Di vegotinên şahmaran de jî wê nemirî wê bi wê re wê hebê û ew dikarê kesê ku ew bixwezê nemir bibê ew wê bide wan û ji wan bistênê jî. Ev wê weke fêrsek biryargirtin û biryardayînê a li ser temenê wî nî û hwd wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê weke ku wê bide diyarkirin.

Di wê nûqtayê de wê jî dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê şahmaran wê di wê temenê de wê xwe di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran wê, piştî wê di vegotinên piştî ên semitikî de wê bi başî newê diyarkirin. Lê wê tenê wê di nava hinek vegotinên kurdan de wê, di vegotina tufanê de ku ew wê diyarbikin wê bi 'keştiya nûh' re wê di rengekê de wê bahsbikin û wê werênina ser ziman. Ew wê di wê temenê de wê di hînenîna ser ziman ku "wê, qul di keştiyekê de wê bibê. Wê dest bi avê hildanê wê bikê. Lê mar wê herê xwe di wê qulê de wê bicih bikê ku ew avê ne hilde." Ew di wê temenê de wê di rengekê de wê bahs ji jê wê

were kirin û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê were hanin li ser ziman.

Wekî din wê weke aliyê wê yê din ê giring ku wê bale mirov wê bikişênê wê mar wê di têtînek zayendî a bi jinê re wê di şewayekê de wê were diyarkirin û ev wê weke du aliyên ku wê di wê demê de wê bi pêrozi wê weke ji hev ne veqatihin. Di hin vegotinên bi çîrokî ên kurdan de wê bahsa têtîna nemiriyê wê li ser zarok hanina dînyê a jinê re wê, bikin û wê di wê temenê de wê xwe xwe bi têtînek xwûdawendî dana domandinê wê di wê temenê de wê bahsa wê bikin. Ev wê weke hinek têtîhên ku wê li ser têtîna kevneşopîya hemawiyê ve girêdayî weke bi vegotinî dihên ser ziman bin.

Weke em dizanin kevneşopîya hemawiyê wê rêgezek û destûrek civakî a civake kurd ya pêroz bê. Li ser wê esasê wê destlênedane jinê wê were misogerkirin. Wekî din jî ku du kes û an du aşîr ku ew berê ketina berhev ku ew şerbikiran ku jinek çûba di nava wan de sekinî ba bi armanca dana sekinandin a şerkirina wan ya bi hev re wê demê ew neçar bûn ku ew dawiyê li pevçûna nava xwe bihaniyan. Bi wê destûra pêroz re jin weke destûrek pêroz ku wê ji wê nikaribin derbas bibin wê bibê.

Di wê temenê de wê têtîna destûra pêroz a jinê wê xwe bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Şahmaran wê weke fêrsek fahmkirinê a civakî wê li ser wê temenê wê xwediyê mejuyek pirrali a di fahmkirinê de ku wê xwe bide diyarkirin wê weke karibê wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Wê jî dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê li wê bihizirê bê. Pêvajoya afirina têtîna ol û baweriyên êzdayî wê di wê temenê de wê bi têtînek teolojikî wê bibin û wê xwe di rengekê de wê bigihênina şîroveiyên giştî ên weke yên li ser çerçoveya jiyanê û destpêkên weke ya bi gerdûnê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê li wê bihizirê bê.

Minaq wê di têtîna tawisi melek de wê, pêvajoyên fahmkirinê ên weke bûyin û 'meyina ardê' wê, di rengekê de wê werina vegotin weke di 'qawlên êzdayî' de. Di wê temenê de wê, pêvajoyên fahmkirinê wê weke ku wê biafirênin. Ev wê piştî wê, pêvajoyên hizirkirinê wê di rengekê de wê bi xwe re wê di rengekê de wê weke ku wê biafirênê. Ji wê aliyê ve wê, dîmenê bawerîya êzdayî wê, di rengekê û çerçoveyek giştî de wê dema ku mirov wê li wê dihizirê wê ev aliyên weke ku wê bi mitrayî,

zerdeştî û şahmaran û hwd re wê werina ser ziman wê weke aliyna bi nîrxên wê ku ew dihênina ser ziman bin.

Têgihiştina şahmaran wê ji wê aliyê ve wê weke giring bê. Şahmaran wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring jî wê xwe di rengekê wê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê bê.

Fêrsên bi fahmkirina jin û mar re ên berê û piştre

Hevoka "jin û mar" pîr caran behsa du figuran dike ku di gelek vegotinên mîtolojîk, edebî û folklorîk de bi hev ve girêdayî ne; mînaqên herî navdar Medusa di mîtolojiya Yewnanî de ne, ku mar li şûna porê wê hebûn; Şahmaran, şehrezayek bi şiklê nîv-mirov, nîv-mar; û gotûbêja berfirehtir ku sembolîzma mar bi figurên jin ve girêdayî ye. Ev girêdan jî dualîteya mar a jiyan û mirinê, xetere û sîrrê derdikeve holê.

Pêjna jina por mar a medusa wê meju û vegotina wê dûvdirêj bê. Di aslê xwe de wê dikarê wê di rengekê de wê bi gelek aliyan bi pêvajoyên fahmkirinên şariştani, nakokiyên nava wan ku wê di rengekê de wê di nava wan vegotinan de wê bidina diyarkirin wê hinekê jî wê weke encama wê jî wê karibê wê werênê ser ziman.

Mînaq carna wê weke ku wê bahsa pore medusa wê were kirin wê bê gotin ku ew hingî xweşik bû wê ethana wê ji wê çavnebarî, hasidî û an çavtengî û hwd re wê werênina ser ziman. Piştî wê were gotin ku wê ethana wê pore wê bikê weke mar. Lê ev mîtoloji wê hinek nişanakên kûr wê di rengekê de wê weke ku wê di nava xwe de wê weke ku wê bihawênê û ew dikarê weke mijarek bi serê xwe were kirin mijare fahmkirinê.

Bêguman efsaneya Şahmeran ji vê aliyê ve wê gelek tiştan li ser jinbûnê ji me re vedibêje. Ger em çîrokê bigihînin hêmanên wê yên bîngehîn, ev şêwe derdikeve holê: Jinek, ku ji cîhana derve dûr e, rojekê rastî zilamekî tê, têr dike û hevaltî, evîn û şehrezayîya xwe parve dike. Piştre, zilam - an jî ber bêzariya bêrîya xwe an jî ji ber hesreta tiştêkî din - wê dihêle û dîsa vedigere dinyayê. Bi nexwestî xiyaretê li wê dike, ew tê kuştin û, li gorî hin guhertinên vegotinê, ew jî bo qurbanîdana wê bi bûyîna bijîşk an wezîrekî navdar tê xelat kirin.

Ew jî wê li ser wê temenê bê ku wê wezîrek ku ew bo mazinbûna xwe bide diyarkirin wê rojekê key û an şahê wî nexweş a wê, bo başkirina wî bijîşk wê bibêjin ku wê tenê wê şahmaran wê dermanê başbûna wî bê. wê li her deverên welêta wê li şahmaran wê were lêgerin û wê di dawiyê de

wê ew li wê bigihijê armanca xwe. Piştî wê, ew dihê girtin û kuştin û bo wê were kirin weke korban.

Di pêjna şahmaran de ku em bi morfolojiya jinê wê li ser wê bisekin in wê jinek bi zane, şehraza, zane û serwer wê di rengekê de wê dîmen û pêjna wê bi xwe re wê bide diyarkirin. Her wusa wê jinek ku wê weke xwediyê aqilê gerdûnê wê bi wê re wê were fahmkirin û diyarkirin. Ji wê aliyê ve wê fêrsa fahmkirina şahmaran wê karibê bi gelek morfolojiyên giring ên bi fahmkirina jinê û karigerî, zanebûn û şehrazatiya wê re ew were fahmkirin.

Di vegotina şahmaran de wê were gotin ku ew (wezir) dixwezê ku ew mazin bibê û ew di rengekê de wê, bixwezê ku ew bigihijê şahmaran. Li gorî hinek vegotinan ew dihê gotin ku ew dixwezê ku ew şahê xwe jahrbikê û bikeve dewşê. Di wê warê de wê di rengekê de wê, şahmaran wê li ser wê nûqteyê û hebûna wê gelek vegotin wê li dûv hev wê werina rêzkin. Di rengekê din de wê were gotin ku ew wezir dixwezê ku şah jahrbikê bi goştê şahmaran. Ber ku ew hizir dikkin ku şahmaran goştê wê bi jahra. Di wê temenê ew piştî wê, dikê piştî wê, ew jî dihê kuştin.

Di wê nûqteyê de wê ev wê were gotin ku wê dema ku wê wezir wê bikê wê bixwezê ku ew şahmaran ku wê herkesek bi wê bawer bikê kûew xweziyê zanina hemû gerdûnê ya ew bigihijê wê. Zanin herkesek wê weke temenê mazinbûna xwe dixwezê bicih bikê. Gihiştina fêrsa bi temenê zaninê mazinbûnê wê weke bi fêrsa fahmkirina şahmaran re wê bibê.

Di wê nûqteyê de wê bê gotin ku wê şahmaran wê dema ku ew xortekê bi navê cansap ku wê hêjkiriya û ew cihê wê dizanê wê bi saya wî wezir bihihigihijê wê. Piştî wê ew wê bikujê. Lê şahmaran wusa bi zane û hişmendi û aqile ew ti carî di berdêla ya ku ew hatiya hanin serê wê nexwezê bikeve pey tolê. Ew di wê temenê de wê, yê ku wê hêjê kiriya wê dîsa bi jiyane bi zanin û nemiriyê wê xelatbikê. Di wê dema ku ew wê were û bimirê û an were kuştin de ew cansap jî wê li wir a wê, gotinekê wê ji wî re wê bibêjê. Wê bibêjê ku 'te xiyamet li min kir û bo ku ew cezayê wê bê ji ava ji beşa laşê min a binî di wê de vexwe. Da tu ji wê bi jahr bibê û bimirê. Di wê demê de wê, wezir li lê dihisênê. Ew hingê weke digihijê zanina ku wê çawa wê bigihijê zanina şahmaran. Di wê demê de wê, wezir wê gotinê ji şah re bibêjê û wê herkesek wê êdî wê zanibê. Hemû ji wê aliyê wê divexwûn. Lê cansap ber ku wî hizirkiriya ku wî tiştek nebaş kiriya û ew bûya sedama wê feleketê ew dixwezê ji ya aliyê bi jahr vexweê. Wê dema ku ew jî ji wê divexwe wê, piştî wê

herkesek wê bimirê û wê tenê wê cansap wê bi sax bimênê û wê bi zane bibê. wê weke bibê lokman hekim.

Piştî wê êdî ew bi zanebûn dibê. Piştî ku wê, cansap wê rastiye fahmdikê. Ku tevî wî xirabî bi wê kiriya dîsa şahmaran qanci bi wî kiriya.

Şahmaran wê li gorî hinek vegotinan wê destpêka wê heta destpêka jiyanê wê were birin. Heta dema lillith wê were birin. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê mirov wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê wê bibê.

Di nava jin û mar de wê di wê temenê de wê tênginek kevnera a kultî û pîrozi wê hebê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê bibê. Wê dema ku em ji yê demên kevn bi ber demên nû ve dihên wê dibînin ku wê mar wê hin bi hin wê bi şîroveyan xirab wê were diyarkirin. Di wê temenê de wê were hanin li ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê êdî wê gotinên weke 'jina mar' û an 'jin wek mar a' û hwd wê di wê temenê de wê bi kirde û morfolojîyek xirab ku ew wê bi wê re wê bi xirabî wê were diyarkirin wê bi wê re jî wê têkiliyekê wê dênê û wê bi xirabî wê weke ku wê were hanin li ser ziman.

Di wê temenê de wê ev wê, weke ku mirov wê kifşdikê weke tênginek ku wê mar wê weke zindiyek xirab wê were pênasekirin wê di demên piştî ên pêşketina têngînn baweriyên semitîkî û pê de wê di rengekê de wê weke ku wê bibê. Di wê temenê de wê ji wê demê û pê de wê weke ku dîroka pîroz a jin û mar bi hev re ku ew hati diyarkirin wê êdî wê were lenetkirin. Lillith wê di aslê xwe de wê weke ji aliyekê ve wê weke nişanaka wê bê. Di wê temenê de wê ew jina mar wê di rengekê de êdî wê weke çavkaniya xirabiyê wê were diyarkirin. Gotinên weke 'ew jin weke mar a, ji devê jahr diherikê' jî wê di wê temenê de wê weke gotinên ku wê bi morfolojîyek xirab wê weke ku wê ji wê werina gihiştin bin.

Di demên piştî de wê, di rengekê morfolojîkî û salixirinên ku wê werina kirin de wê, mar wê, weke çavkaniya hemû xirabiyên ku wê mirov wê weke ku wê bê nişandin. Di wê temenê de wê hertimî wê mirov wê weke xirabiyê wê bikê û wê bi mar ve wê girêbide. Di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke xirabiyekê wê were diyarkirin. Ev wê bi wê rengê wê piştî wê êdî wê wêjeya xwe wê bi demê re wê biafirênê û wê di nava civakê de wê weke ku wê bicih bikê bê.

Morfolojîya şahmaran wê dema ku em ji wê aliyê ve wê li wê dinêrin wê çandek civakî a ku wê di wê temenê de wê bi pîrozî wê çawa wê were jiyankirin di demên berê de û di demên piştî de wê çawa wê were

mahkumkirin wê di wê temenê de wê bi wê re wê di wê rengê de wê weke ku wê hebê. Pêjna kuştina şahmaran bixwe ku wê weke 'baxtê wê yê ku ew dizanê ku wê were serê wê' were diyarkirin. Pêşî wê di morfolojîyekê de wê weke di encama gotina ku wê şahmaran wê xwediyê zanina hemû demên bûhûrî û yên werin bê'. Piştî wê di rengê de wê, di rengê din de jî wê di aslê xwe de wê dîmenekê weke ku wê çawa wê berevaji kirina wê çandî wê bi wê re wê xwe bide diyarkirin. Di nava çanda kurdan a şahmaran de wê gotinên weke 'şahamran ji ber hemû xirabiyên mirovan xwe kişand binê ardê û li xwe demdirêj razand' jî wê di wê temenê de wê weke gotinên ku wê bi xamgînî wê ser wê temenê mahkumkirîjnê a ji nava jiyanê ku wê were kirin wê di rengê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengê de wê were diyarkirin û wê were hanin li ser ziman. Wê di wê çerçoveyê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê werênê ser ziman ku wê, şahmaran wê weke di fêrsa wê ya bi fahmkirina wê re de wê hertimî wê hebê. Lê ji ber mahkumkirin û lenetkirinên miorvan wê ji nava jiyanê wê xwe vekişînê. Lê ew ji dûr ve wê hertimî wê xwediyê nerinek baş bê. Lê di her dil û evînek dûrûst de wê hertimî wê hebê. Di her evînek weke ya zinê de wê ew hebê. Di wê temenê de wê di rastiye de wê weke ku wê hebê. Rastiya şahmaran wê weke di rastiya jiyanê û çavkaniya wê de wê weke ku wê hebê û veşari bê.

Pêjna fahmkirina şahmaran wê di rengê de wê di nava çanda baweriya roja me de wê dema ku ew were ser ziman wê hertimî wê weke pêwîstiya wê baweriyê û li gorî nerina wê hertimî wê ji aliyekê ve wê weke gotinek bi xirab wê dibînê wê di nava gotinên ku ew wê bîrê ser ziman de wê hebê. Di wê çerçoveyê de wê di rengê de wê weke ku wê bi wê re wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di rengê de wê di wê temenê de wê werênê ser ziman.

Şahmaran û çanda wê û fahmkirina wê ya civakatiya dema berî wê demê bê. Di wê temenê de wê di rengê de wê karibê wê di şewayekê de wê werênê ser ziman. Ew di her demê de wê weke tîgînek ku wê dem bi dem wê were li jiyanê û wê her dema kiu ew hat jiyanê wê bi pîroziya xwe re wê were. Di wê temenê de wê were diyarkirin. Tenê di dema xwe ya dawî de wê weke ku wê were diyarkirin wê tîkiliyek evîndarî bi mirovan re wê dênê û mirov wê bikujin. Ev kuştina şahmaran wê weke kuştina mirov a xwe bixwe bê. Bêbaxtiya li şahamran wê weke bêbaxtiya mirov a li xwe bixwe bê. Di wê morfolojîyê de wê ev wê weke ya ku

mirov wê hertimî wê li hemberê hev dikê wê bê diyarkirin. Wê dema ku wê şahmaran wê bi cansap re wê têkiliyê wê dênê wê di wê temenê de wê, piştî wê ew bixwe wê di serî de wê bibêjê ku 'têyê bêbaxtiyê li min bikê'. Çendî ku ew sûnd dixwê û dibêjê ku ezê wê nekim jî, şahmaran dibêjê sûnd nexwe û red nekê, ber ku ew di baxtê de nivisîya. Kuştin, xirabî û nebaşîya li hemberî hev wê di rengekê de wê şahmaran wê balê bikişênê ser wê. Di wê nûqtayê de wê ev nebaşî û xirabî ku wê weke di pêjna fahmkirina wê de wê weke mêrek li hemberê jinekê wê bikê jî wê weke aliyekê wê yê din ku wê bi morfolojiya gotinê re wê di wê çerçoveyê de wê li ser wê bisekinê û wê di wê temenê de wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê çerçoveyê de wê, di rengekê de wê, ev wê piştî wê weke 'baxtê şahmaran' û an weke baxtê wê yê ku ew dizanê wê were serê wê' di rengekê de wê were diyarkirin û wê were hanin li ser ziman.

Di wê temenê de wê jî wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê têngîna şahmaran wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman.

Di rastiya fahmkirina şahmaran de tekoşîna nava başî û nebaşîyê

Şahmaran wê weke pêjnek fahmkirinê ku wê ji gelek aliyan ve wê weke ku wê pêwîst bê ku ew di rengekê de wê di şêwayekê de wê weke karibê wê li ser wê bisekinê û wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê kirpendinên bi wê re wê di nava başî û nebaşîyê a di nava mirovan a li hemberê hev û an li hemberê xwezaya xwe nebaşîya ku ew didina diyarkirin û hwd wê weke aliyên ku wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê bê.

Di rengekê de wê weke mirov wê bi wê xwezaya xwe ya xirab wê hebê. Lê şahmaran wê di wê fêrsê û fahmkirinê de bê ku ew wê baxtê wê bi evînê û hêsta evînê û hêskirinê wê karibê wê bigûharinê. Hêsta evînê a şahmaran wê di wê temenê de wê weke hêstek bi aqilê şubjeyê ê ku wê di nava têngînek rewîstî, darazî û hwd ku wê bi wê were lê hizirkirin bi ji hev cihêkirina ya baş û nebaş û bi wê fahmkirina wê dûaliteyê re bi wê gihiştina ya baş û jiyankirina wê bi xwe re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ev wê weke aliyekê wê yê ku ew wê di rengekê de

wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman ku wê li wê bihizirê bê. Şahmaran wê di wê temenê de wê, tekoşîna wê ya li hemberê nebaşî û bêbaxtiyê wê bi têgîna wê ya evindariyê a li mirov bê. Di wê nûqtîyê de wê tevî hemû nebaşî û bêbaxtiyan wê ji wê evîndariya wê bi şûnve wê gav neavêjê. Ew di evîndariya xwe de zelal û dûrûst a. Rast û pak a. Bi zane û bi hişmendî ya. Di wê temenê de ew ji wê hişmendiya xwe digirê.

Bi wê yekê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku ew di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di wê nûqtîyê de ew di jiyânê de wê hertimî wê were û herê. Di her hatina xwe de wê weke ku wê were bi gotinkirin 'heta ku ew were kifşkirin ku ew şahmaran a wê, qanciyên wê hertimî bînavber wê bi mirovan wê bikê. Piştî ku ew hat kifşkirin ku ew şahmaran re wê, ji ber ku wê mirov wê bixwezin ji wê sûdbigirin û bêbaxtiyê wê li wê bikin ew wê ji wê dilnexweş bê û wê xwe ji nava jiyânê wê vekîşîne bi şûn ve.' Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê ku ew wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê were diyarkirin û wê were hanin li ser ziman bê.

Di felsefeya şahmaran de wê jiyankirin wê di fêrsa lêgerîna rasti û wekhevî û başîtiyê de wê xwe direngê de wê bide diyarkirin û domandin. Ew wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê xwe bide diyarkirin. Ew wê weke di lêgerîna wê de bê. Û wê ti carî wê ji wê lêgerîna xwe wê bi şûn ve gav neavêjê. Şahmaran wê weke lêgerîna rastiye a di jiyânê de bê. Wê weke fêrs û fahmkirina wê bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê şahmaran wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqtîyê de wê di nava jiyânê de wê aliyê nebaş wê hebê û wê şahmaran wê di wê de wê bi aqilê xwe û başîya xwe û dilê xwe wê bixwezê ku ew ya baş bide diyarkirin û serwerî mirovan bikê. BI wê yekê ew gihiştina rastiye di hişmendiya evînê de wê weke ku ew dibînê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Hêskirin, başbûn û bi baxtbûna bi hev re wê weke têgihiştina rastiya jiyânê û rêyê wê yê

rast wê diyarbikê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bixwezê ku ew wê di wê temenê de wê werênê ser ziman bê.

Di felsefeya şahmaran de wê têtînek civakî a bi rewîstek baş ku ew bi hev re diji û li hemberê hev baş û dûrûst a wê hebê. Di wê temenê de wê li ser wê re wê xwediyê zanin û fahmkirina wê bê. Di wê çerçoveyê de wê zanina şahmaran wê bi wê yekê û rengê wê li rastiya jiyanê û mirov wê weke bikê ku ew serwer bibê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê karibê wê di şewayekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Fahmkirina şahmaran wê di rengekê din de jî wê bo baştirkirinê bê. Di wê temenê de wê ew wê weke fêrsek fahmkirinê li jiyanê wê di xwe de wê weke ku wê bihawênê û wê hertimî wê bi fahmkirina xwe re wê weke ku wê bide diyarkirin. Li ser wê re wê di rengekê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran wê weke rûyê rast ê jiyanê, fahmkirinê û hwd bê. Wê bi dûrûstbûnê û rastbûnê wê xwe bide diyarkirin. Ew wê di wê temenê de wê weke rêgeza wê ya jiyanê û hêskirinê bê. Di wê temenê de wê ew wê di têtîliya nava mirovan a bi hêskirinê û awayên din ên têtîliyê de jî bê wê di wê temenê de wê bixwezê bi aliyê wê yê baş wê bi kirpênê û wê bide diyarkirin. Ev wê di wê temenê de wê xwediyê wê hişmendiyê bê ku ew bi serborî û fahmkirina xwe re wê dikê ku wê bikê mejiyê mirovan de. Bi wê yekê wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê, di rûyê rastiye de xwe dîtîne wê weke têtînek aqilê evîndariyê ê şahmaran wê xwe bide diyarkirin. Di wê nûqteyê de wê di rûyê rastiye de wê gihiştina fahmkirina şahmaran wê tenê û tenê wê weke ku ew wê bi derfet bê. Di wê rûyê rastiye de wê bi dûrûstbûnekê jî dil wê weke wê hebê. Di wê dûrûstbûnê de wê xwediyê heyina xwe ya jî dil û bi dil bê. Ew wê di wê de wê xwediyê hêskirina xwe bê. Wê xwediyê têtîgihiştina xwe ya jiyanê û jiyankirinê û jiyankirina bi mirov re bê.

Di nava başî û nebaşîyê de wê cihêkirina ku wê bibê wê di wê temenê de wê ev wê weke bi xuy jî wê werina diyarkirin. Di wê temenê de wê ya baş wê çi bê û çawa bê? An jî wê ya baş wê çawa wê karibê wê fahmbikê wê bi wê re wê li ser wê were sekin in. Ev wê weke bi têtînek etîkî jî wê xwediyê têtî û çerçoveyek fahmkirinê a weke bi kirina baş, gotina baş û ya rast wê çi bê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê wer lê hizirkirin.

Di aliyê wê yê hizirki ku mirov wê li wê bihizirê wê di wê temenê de wê kiryarên me wê bi hizirkirinên me re ku wê bibin wê encamên wê ku ew dibin wê ew jî wê pêwîst bin ku ew encamên baş bi xwe re bênin. An jî ew di divê ku ew kirinên baş bi xwe re ew di rengekê de wê weke ku ew pêwîst in ew werênin li holê.

Di wê temenê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê bê.

Wê jî dikarê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê têtîna başîyê wê di rengekê de wê, weke bi etîka xwe re wê bide diyarkirin. Ev wê weke etîka başîyê wê di rengekê de wê bide diyarkirin. Wê bi kirinên baş û tevgerên baş û rast û dûrûst re wê bibê. Di wê temenê de wê kirina me ku wê dema ku wê zirarekê wê bide kesekê din ew wê ne baş bê. An jî wê dema ku em kesekê din ên em nas nekin wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê dikarê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Di wê nûqtayê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ên ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê. Di mijare kirinên me yên baş de wê, şahmaran wê jî me re wê bibêjê û wê bide diyarkirin ku ew wê weke rêyek ku mirov wê xwe li wê bigirê bê. Minaq wê di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê kirina me, baş bû wê bi encama wê ya baş re wê karibê ew were fahmkirin.

Em dema ku wê bahsa ya baş dikin wê di wê temenê de wê weke rengekê hizirkirinê, nerinê û fahmkirinekê jî wê bi wê re wê bi şewayê wê re wê dikin. Ev wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di

wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke ku wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ev jî wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê. Wê jî dikarê wê werênê ser ziman ku wê kirina me ya baş wê, bi encamên wê yên baş û evîn û hêjkirina me re wê weke ku wê bibê. Ew wê di wê temenê de wê evînê û nerîna wê, hêskirinê û bûyina wê weke aliyên ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê bikê wê weke bide diyarkirin. Di wê temenê de wê, di wê temenê de wê, di rengekê de wê, ya baş wê, wê hertimî wê weke di têtînek aqilî a şubjeyî de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Minaq wê weke mirov wê dema ku ew, weke bi xosletekê xirab bê wê demê wê di wê temenê de wê bi kirina me ya baş wê vaji wê çawa wê başbûnê wê bide nişandin û wê bi wê bandûrê li lê bikê. Ew wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku ew wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bixwezê ku ew wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqteyê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê têtîna başîyê wê di rengekê de wê weke ku wê şahmaran wê bide diyarkirin wê di navaroka têtîna evînê de wê bikê ku ew wê bide diyarkirin. Ew evînê wê weke têtîna bi wê gihiştina ya baş wê dihizirê. Ew wê weke di mantiqê de wê weke nerinek aqilê û şubjeyî bê. Wê bi wê re wê weke aliyekê wê, bi têtîna darazî û mantiqê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

Şahmaran wê felsefeya wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê. Di wê nûqteyê de wê karibê wê fahmbikê û wê di şêwayekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Başî têtîgehek e ku taybetmendiye herênî yê reîstî nûmînêr dike. Başî ew e ku mirov bi wê digihîje armancekê, ji bo armancekê guncaw û serketî ye, alîkariya mirov dike ku xwe bigihîne xwe-fahmkirina tevahî, û ji bo yê din sûdmend e. Başî bi xuyên ku divê mirov tê de beşdar bibe. Ew ji hêla rewîstî ve hêja ne. Ew têtîgeha bingeîn a felsefeya rewîstî ye. Başî bi gelemperî ji bo kesan, jîngeha wan, civak û mirovahiyê sûdmend tê hesibandin.

Di sedsale me de wê nîqaşên ser başî û nebaşîyê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re

wê ide diyarkirn. Minaq wê di wê nûqteyê de wê ya baş çî ya, kirinek baş çawa ya, an jî kirinek ne rast, xirab û çewt çawa ya wê kifşbikê. Di wê temenê de wê ji hev cihêkirin wê bi serê xwe wê weke aliyekê kku mirov wê bi hizirkirina wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê li wê bihizirê bê.

Di wê temenê de wê, di rengekê de wê, karibê wê fahmbikê ku wê têngîna fahmkirina rastiyê wê di wê temenê de wê karibê wê li wê bihizirê. Mirov wê, rastiyê wê çawa wê fahmbikê. Rasti wê weke têngînekê ku wê bi rengê fahmkirinê ve jî wê carna wê girêdayî bê. Ya ku wê weke bo kesekê wê rast wê were dîtin wê bo yê din wê karibê ne wusa bê. An jî wê weke rast newê dîtin. Di wê temenê de wê, di aslê xwe de wê dema ku em van mijarên weke di wê temenê de ên bi sedsalan wan dihildina li dest wê di rengekê de wê hinekê jî wê weke ku wê bi wê yekê ve wê weke ku wê ji aliyekê ve wê weke girêdayî bê. Ya ku wê şahmaran wê bi aqilê xwe yê gerdûnî û bêsînor wê ji aliyekê ve jî wê bi me wê bide diyarkirin wê di wê temenê de wê weke aliyekê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqteyê de wê jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê weke aliyekê wê yê giring wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di mijare têngîna başî û nebaşiyê de wê şahmaran wê bide me. Ew wê ew bê ku wê, rastî wê, bi ya baş ku mirov wê dikê, ya ku mirov hêjê dikê û jî wê bi dila ku ew dibê bê. Di wê temenê de wê ya ku mirov wê hêjê dikê û jî wê evindar a. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê di şewayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di wê de wê rastîya baş û herênî wê bijî û wê ew wê bixwezê wê bide mirovan. Ew wê ji dil dide û bi rêya dil wê dikê ku wê bide mirov. Ev wê weke rastiya şahmaran bê. Di wê temenê de wê, ya xirab wê, bixwezê ku ew wê ji jiyane wê derxê û wê bi ali awayekê wê yê din wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê din ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke ku wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê fahmbikê bê.

Ji wê aliyê ve wê carna wê kirinên me wê di rengekê de wê di temenekê de wê li ser wê têngîna başî û nebaşîyê re wê karibê me bigihênê encamên rewîstî. Di wê temenê de wê bi wê re wê salixkirinên me yên bi rewîstî wê di wê temenê de wê weke têngînek hizrî wê xwe bi wê re wê bide diyarkirin. Kirinek baş wê weke têngînek ku ew baş jî bê. Di wê temenê de wê bi encamên wê re wê weke hevgirtinek wê ya giştî wê hebê. Di wê çerçoveyê de wê weke ku wê xwe bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê bê. Ev wê weke têgihiştinek giring a ku wê şahmaran wê bi ya başîyê a ku wê bi me wê weke felsefeyek hiş wê bide fahmkirin jî bê.

Ji gotina jin weke mar a çi dikarê were fahmkirin?

Ev gotin wê weke gotine ku wê di demên hemdem de wê dema ku wê bi wê bahsa jinê wê were kirin wê di aslê xwe de wê weke gotinek xirab û heta wê weke haqaretekê ku wê weke li mirovekê û keseyetîya wê dihê kirin jî wê karibê wê têgihiştinekê bi xwe re wê bide me. Ber ku ev gotin wê di wê temenê de wê di rengekê de wê were diyarkirin û wê were hanin li ser ziman. Dema ku ew gotina ku 'jin weke mar a' û an 'jin mar a' wê di wê temenê de wê têngînek xirabi wê di wê temenê de wê were diyarkirin. Ev wê, di demên hemdem de wê li ser gotinên weke ku wê di ziman de hatina bi cihkirin ên weke xirab dana nişandinê wê weke nirxekê wê çawa wê bi wê weke xirab bidina nişandin wê bi wê rengê jî wê di şêwayekê de wê, weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê li wê were lê hizirkirin.

Mînaq wê dema ku wê ez tefkir bikim ku wê jina min wê ji min re wê bibêjê ez bi manyakekê re dijim' wê demê wê weke gotinek ku ew çawa wê di rengekê de wê weke di wê temenê de wê di şêwayekê de wê were hanin li ser ziman. Di wê çerçoveyê de wê ev wê weke gotinek ku wê di wê temenê de wê were hanin li ser ziman. Lê di aslê xwe de wê gotina 'maniyek wê di rengekê wê ji temenê mani wê were û wê weke bi gotina maniyek ku wê were diyarkirin wê di wê temenê de wê weke aligirekê mani wê di wê temenê de wê were diyarkirin.

Mani wê bixwe jî wê weke pêxember û an filosofekê xate êzdayi aku wê heta demên piştê zerdeştî wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Ev wê di wê temenê de wê weke gotinek ku wê di wê temenê de wê li ser wê re wê were diyarkirin û wê bi wê re wê ne tenê wê aligiriya mani wê were xirabiyekê wê were diyarkirin wê ew nirxa wê baweriyê jî wê di

rengêkê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê weke karibê wê di wê temenê de wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman.

Wê dema ku wê gootina ' jin mar a' wê were diyarkirin wê di wê temenê de jî wê weke gotinek xirab û wê weke haqaretekê wê di rengêkê de wê werenê ser ziman. Lê di aslê xwe de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman. Şahmaran wê weke jina mar bê. Wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman. Ber ku wê mar wê bi xirabî wê were diyarkirin û wê were hanin ser ziman wê di wê temenê de wê dema ku ew şibandina jinê wê weke wê were kirin wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê weke ku wê ew jî wê bi wê rengê wê weke bi xirabiyekê wê were diyarkirin. Di wê temenê de wê gootina jin weke mar a û an jin mar a wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê weke xirabiyekê wê di wê temenê de wê weke haqareteka zimanê roja me bê. Lê wê ji aliyekê din ve jî wê weke rengêkê hêrîşî û xirabi nişandina a nirxek berî wê demê a kevnera ku ew berê bi hezarsalan hatiya jiyankirin jî bê.

Wê di wê temenê de wê ew wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê gîtinên bi wê rengê ên weke gotinên civakî ku wê werina diyarkirin wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê weke dîmenekê xirab nişandina çand û dîmenekê wê yê ku ew bi wê re wê, weke kirina pozisyonek xirab û ne baş dîtinê de wê di rengêkê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengêkê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê bi heman rengê wê gotinên weke 'şebek' û hwd jî wê di wê temenê de wê karibê bi wê rengê û awayê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê şebekî wê navê baweriyê û hem jî navê beşek civakî ku ew bi wê baweriyê bi hezarsalan dijiya bû. Di wê temenê de wê di rengêkê de wê gotinên weke çîre û an sêfkirinê ku wê werina diyarkirin wê di wê temenê de wê li ser temenekê dijberîya li nirxekê ku ew dihê xwestin were mahkumkirin de wê di rengêkê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê were kirin.

Gotina jin mar a wê, di rengêkê de wê piştî wê demê wê bi zêdeyi wê derkeve li pêş. Ev wê di rengêkê de wê weke gotinek ku wê bi wê re wê

di rengekê de wê, bi awayekê wê, weke reşkirinekê wê xwe bide diyarkirin. Wê jî di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê şîrovebikê bê. Di wê temenê de wê weke di rengekê de wê jinek ku wê weke tiştên xirab dikê û tiştên xirab kirina wan ji xwe re weke xuy kiriya wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê were diyarkirin.

Di aslê xwe de wê di wê nûqteyê de wê ev gotin wê têgînek ku wê weke di gotinê de wê weke bi derûnî wê di roja me de wê were diyarkirin jî wê di xwe de wê werenê ser ziman. Heta roja me wê jin wê weke were çepisendin. Di wê demê de wê dema ku ew ji wê xwe xilas dikê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din wê xwe di wê temenê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê têgîna ku ew ji wê were fahmkirin ku ew di wê rewşa çepisendinê de ew ya ku weke rol û rengê tevgerinê ji wê re rast hatiya dîtin ku ew derkeve dervî wê di rengekê de wê weke ku wê pênasêbikê. An jî wê di wê temenê de wê dikarê wê bi wê re wê di rengekê de wê werenê ser ziman ku wê, têgînek weke ya, bi awayekê di xwe de û an weke di serê xwe de ew weke bêî ku ew ji kesekê re ew bibêjê ew ya ku ew weke bi xwe ji xwe re rast dibînê û an ew azadiya xwe ji wê rewş bi wê xilas bûnê dibînê ku ew wê, tefkir bikê. Di wê temenê de wê weke ya ku ew ne hati aqilê ti kesekê. Wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê karibê wê werenê ser ziman bê.

Ev ya ku wê di rengekê de wê di derûniyê de wê di rengekê wê weke ya binmeji ku ew xwe dide diyarkirin ku wê çendî wê weke bide diyarkirin jî bê lê wê dervî wê weke rewşekê jî wê bibê. Ya binmeji wê weke ya ku mirov wê weke ne hişê wê de bê wê bibê. Lê ya ku em dikina mijarê gotinê wê weke ku ew wê di farq û hişê wê de bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê di aslê xwe de wê ev gotin wê di rengekê de wê, bi gelek wateyan wê karibê were diyarkirin. Lê wateya wê ya xirab wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê xwe bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê fahmbikê û wê werenê ser ziman bê. Wê dema ku wê bibêjê 'ew weke marekê ya' wê weke ji aliye giyanî ve wê weke bi têgînek xirab jî

wê di wê temenê de wê were hanin li ser ziman. Di wê temenê de wê, ji xwe wê ev tîgîn wê di gelek awa û aliyan de wê weke di temenê tîgînên wê yên din de bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Lê ku em di wê gotinê de wê hinekê li demên kevnera ên bi baweriyê êzdayi weke bi wan re bihizirê wê di wê temenê de wê ev wê weke bi tîgînek pîrozi wê di rengekê de wê were diyarkirin. Bi hev ve girêdana jin û mar di pêjna şahmaran de wê di çerçoveya wê pîroziyê de bê. Wê karibê wê bi wê yekê û çerçoveyê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di şêwayekê de wê weke wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê çendî ku wê di baweriyên kevn de wê bi wê rengê wê were ser ziman wê piştî wê, di nava gel de wê, bi gotinên weke 'xayin', 'derewker', 'nexweş' û kesekê cemidî û hwd wê di rengekê de wê karibê wê bi wê re wê werênê ser ziman. Ji wê aliyê ve wê ji gotinê wê gelek tiştên xirab ku wê bi wê mejiyê mirovê demên hemdem wê werina diyarkirin weke tîgînên diyarker wê bi wê re wê di rengekê de wê weke karibê wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran xwe domandina wê, û pêjna bi gotina keça wê.

Ev wê weke aliyekê ku wê di nava tîgîna şahmaran de wê zêde wê, di demên kevn de wê di rengekê de wê were ser ziman. Gotina 'keça şahmaran' di nava kurdan de wê ji gelek aliyan ve wê biheta gotin. Keseka weke nû bûyî, an jî xweşik û li ber zawacê û hwd wê di rengekê de wê ew gotin wê ji wê re wê biheta bikarhanin. Wekî din wê, di wê temenê de wê şahmaran wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê were salixkirin û wê were ser ziman.

Ev wê weke tîgînek weke nirxî ku wê di jiyanê de wê di demên salên jiyane mirov ên piştî bûyinê de ku wê weke di temenê bi nirxkirinê de wê di rengekê de wê bi wê re wê were gotin û an wê bê hanin li ser ziman.

Di wê temenê de wê di rengekê din de jî wê gotina keça şahmaran wê hinek wateyên wê yên morfolojikî û hwd jî wê hebin. Di wan pêjnên jinên bedew û xweşik de wê weke di rewşa wan de wê weke şahmaran wê xwe bide diyarkirin û domandin. Ev wê bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke

aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê ku mirov wê li wê bihizirê wê ew bê ku wê, şahmaran bixwe jî wê weke bi rastî wê keçek wê hebê. Ew jî wê weke wê xwediyê xosletên wê bê û ew jî wê xwe piştî wê weke wê bi evîndariyekê wê bijî û wê heman baxt û keder û rewşa weke hatiya şerê şahmaran wê bê gotin ku wê were serê wê jî di rewşek din a cihê de.

Di wê temenê de wê di rengekê de lê ev pêjna gotina keça şahmaran wê di wê temenê de wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin ew wê weke 'jî şahmaran wê weke xwe domandina wê' bê diyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê, piştî wê bi hebûna wê re wê şahmaran wê xwe bide domandin.

Hinek vegotinên din jî wê di wê temenê de wê di rengekê din de wê werina ser ziman ku wê, di şewayekê de wê şahmaran wê, kesê ku ew bi wê re ketiya têkiliyê û ew dîtîya wê ji wê dîtîne wê bigihijê qûdretê û wê di wê temenê de wê zanin û nemirî wê li wan wê baxt bibê. Ev wê di wê temenê de wê di hinek gotinan de wê bibê. An jî wê di rengekê din de jî wê weke ku wê bi têngîna cansap re wê were gotin ku ew wê dema ku wê piştî wê ew wê bibênê wê piştî wê, ew wê weke mar wê di laşê xwe de wê pirtikan wê bibînê û wê bi wê yekê wê weke maran wê bigihijê hinek xosletna.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê, karibê wê di rengekê de wê di şewayekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman. Wê jî di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din wê xwe bide diyarkirin. Di wê nûqtîyê de wê, di rengekê de wê şahmaran wê, ne tenê wê bi keça xwe re wê xwe bide domandin. Lê wê di nava kurdan de wê bê gotin ku ew wê, di her demê de wê, piştî ku ew hat jiyanê wê piştî ku ew bi awayekê ji jiyanê çû wê piştî wê di rengekê de wê weke ku wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Wê piştî wê di awayekê de wê weke ku wê were li jiyanê. Ew wê, dema ku wê were wê weke mirovekê û di şeklê mirovekê de wê were. Wê piştî wê bikeve farqe xwe de. Wê heta ku ew ji wê were wê qanciyan wê bi mirovan wê bikê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê

wê di wê temenê de wê di renekê de wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê di pêjna şahmaran de wê dikarê wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê di renekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê ev ali wê weke aliyekê ku wê hertimî wê weke başîya şahmaran wê di renekê de wê hertimî wê bi wê re wê were hanin li ser ziman.

Di hinek vegotinan de wê were diyarkirin ku wê keça şahmaran wê weke ku wê ji wê bibê wê weke wê bê. Di wê temenê de wê weke 'miretgirê wê' di renekê de wê were diyarkirin û wê di wê temenê de wê were diyarkirin ku wê hêzên wê, bi awayekê wê weke bi mireteyi wê derbasî wê bibin.

Di wê nûqteyê de wê vegotinek din jî wê di wê nûqteyê de û wê bi vê nûqteyê ve wê girêdayî wê di nava kurdan de wê were ser ziman. Ew jî wê di wê temenê de bê ku wê, bêjin ku wê, şahmaran dema ku ew dihê kuştin ji hêla mirovan ve wê hemû mar wê nizanibin. Ku wan zaniba wê, ew wê hingê wê hêrîşî mirovan bikiran û wê ti mirov wê ser rûyê ardê ne hiştiban.

Di dewama wê de wê bibêjin ku wê dema ku wê keça wê bibê wê hingê wê ew wê weke wê bibê û wê weke wê bê wê, hemû mar wê ew wê weke wê nebînin û wê ew wê bixwe wê bibînin. Ber ku ew hingi di şîbiya wê.

Di wê temenê de wê, piştî ew wê di renekê de wê bibê. Lê li gorî hinek vegotinan jî ew wê di nava hemû kesî û maran de wê were diyarkirin ku ew şahmaran a ku wê di her demê de wê xwe nû bikê weke jinûve dibê û ew di wê temenê de wê, xwe bide diyarkirin. Ew jî wê weke xwediyê xosletên dana şifayê bê û wê, ew keça şahmaran jî wê weke wê pirr zêde wê ji dil bê û wê şifayê wê belav bikê.

Li gorî gelek vegotinan wê di renekê de wê têgiha belavkirina şifayê wê weke ji wê bê wê di renekê de wê were hanin li ser ziman. Di wê nûqteyê de wê şahmaran wê di renekê de wê were diyarkirin.

Fêrsa kuştina şahmaran wê di renekê de wê weke fêrsek zêde bi cih û dihê zanin bê. Di aslê xwe de wê hinek fêrs wê di renekê de wê di renekê de wê weke bi fêrsên weke merduk wê dema ku wê tiamat wê bikujê jî wê bi wê ve jî wê di renekê de wê weke ku wê were şibandin. Di wê temenê de wê, du qatkirin û wê kirina qatekê weke ard û yekê weke azman wê di wê dualiteya wê de wê, piştî ku wê bahsa girtina

şahmaran û wê kirina du qat û her qata wê di qazanekê de wê kelendina wê jî wê di rengê de wê weke ku wê bi wê ve wê weke girêdayî bê.

Vegotinên di derbarê piştî kuştina şahmaran de

Weke aliyekê ku wê zêde wê di wê nûqteyê de wê ser wê were sekin in wê demên piştî şahmaran bê. Di wê nûqteyê de wê şahmaran wê weke hebûnek ku ew xwediyê zanina hemû demên bûhûrî û yên demên ku ew werê bê. Ber vê yekê wê bi wê re wê were gotin ku ew dema ku wê çî wê were serê wê ew wê dizanê. Ber vê yekê ew wê bi zane bi zane wê, herê wê kêliya kiu wê ew wê were serê wê. Ew wê xwe ji wê nedê aliqî. Wê jî wê ne ravê. Ew wê weke aliyekê ku wê bi wêrekiya şahmaran ve girêdayî wê were diyarkirin.

Di wê nûqteyê de wê, piştî wê, di aslê xwe de wê, hem li ser pêjna 'keça şahmaran' re bê û hem jî li ser cansap û hwd re bê wê di rengê de wê weke pêşîya wê vekirî ku wê çawa wê, bi wê re wê gelek şîroveyên civakî wê bi wê re wê di rengê de wê weke ku wê werina kirin. Wê jî dikarê wê di rengê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê, piştî wê, weke ku me li jor wê li çend deveran wê hani ser ziman ku wê şahmaran wê, bi xwe jî wê dem bi dem wê car din wê li jiyanê wê vegeerê. Ew wê, ber ku wê nemir bê wê piştî wê car din wê were dînyê. Lê her çara ku wê were dînyê wê weke ku wê dúbare wê serboriyekê wê bijî. Wê bikeve nava tûr û têkiliyek evindariyekê de.

Di wê temenê de wê her carê wê bi evîna wê re wê bi gotinkirina wê bi morfolojiyekê wê dikarê wê di wê temenê de wê di rengê de wê werênê ser ziman ku wê, bi têgihiştina bi evînê re ew wê bixwezê ku wê fêrbûnê di nava mirovan de wê bide çêkirin. Ew wê rê şanî mirovan bide ku ew hêj hev bikin. Ew rastiye bi başîye dixwezê di nava mirovan de wê bide nasin û wê di wê rengê de wê di rengê de wê bikê ku ew dúbare wê di rengê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran wê di wê temenê de wê, dema ku em pêşî wê li ser wê bisekin in wê di wê nûqteyê de wê karibê wê werênê ser ziman ku wê ew wê bixwe wê di rengê de wê were dînyê û wê dinava têkiliyên mirovan de wê bicih bibê bêt ku mirov wê di destpêkê de wê heya wan jê hebê. Dihê gotin ku ew wê, di wê temenê de wê, heta ku ew weke şahmaran nayê zanin wê nêzî wê bibin û ew wê weke bi xwezayî nêzî wê bibin û şahmaran hêj wê bixwezî nêzî wê bûna wê hêjê dikê. Di wê

temenê de wê, ew wê, piştî wê ku ew wê were zanin ku ew wê, şahmaran bê wê êdî wê li ser esasê fêdetiyê wê nêzî wê bibin û wê bê gotin ku wê şahmaran wê ji wê gelek wê bi êş bibê. Ev wê weke sedema wê dûbare wê were hanin li ser ziman ku wê piştî wê ji nava mirovan wê xwe xewr bikê û wê bide aliqî ku wê êdî wê ti kesek wê nebînê.

Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman ku wê şahmaran wê, piştî wê, dîsa wê, li qasra xwe wê demekê wê xwe bide aliqî û wê tenê wê bi xwe bixwe re wê bijî. Qasra wê di binê ardê de wê weke deverê herî xweş ku wê weke li dûnyê biqasî wê deverê wê ti dever wê di ti demê de wê ne xweş bê.

Wê di wê rengê de wê ew wê were hanin li ser ziman ku ew wê, bi wê yekê wê bi wê re wê bijî. Lê piştî wê ew naxwezê ku ew bi tenê bimênê ku ew mirovan bibînê û dakeve nava wan. Ber ku ew ew jî wê nêvî wê mirov bê. Wê aliyê wê yê mirov wê hertimî wê zorê bide wê ku ew bikeve nava mirovan.

Di wê temenê de lê wê tevî wê jî wê hertimî wê di rengekê de wê ew wê, rasti kiryarên nebaş wê were. Di wê temenê de wê bahsa wê were kirin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman. Şahmaran wê di wê temenê de wê di rengekê de wê piştî wê, cardin wê weke serboriyek bi keder wê bijî. Ber ku ew di baxtê wê de wûsa hatiya nivisi.

Di awayekê din de jî wê were gotin ku ew wê, di rengekê de wê, keça wê di şewayekê de wê piştî wê xwe bide domandin û wê weke ku wê di rengekê de wê piştî wê ji wê zaroyên wê jî wê bibin. Hinek vegotin wê dibêjin ku ew wê, di demên piştre wê ew ne şahmaran dûbara hatina wê bê lê wê ew wê zaroyên wê yên ku ew wê piştî wê li dûv hev wê werin bin. Di wê çerçoveyê de wê bahsa wê bikin û wê werênina er ziman.

Weke aliyekê wê yê din jî wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê şahmaran wê di wê temenê de wê, ew wê xwe bi wan zaroyan re wê bide domandin. Ew di her zaroya ku wê were şûn ya din a berî xwe wê bi mireteya şahmaran wê were û wê xwediyê hêz û qudreta wê bê. Di wê çerçoveyê de wê bahsa wê were kirin. Ew wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê were hanin li ser ziman.

Şahmaran wê di rengekê de wê, xwediyê aligir û bawermendên li xwe wê hebê û ew wê hertimî wê bê gotin ku ew di rengekê de wê xwe bi wan wê bide hîskirin û an wê xwe li wan bide nişandin. Wê alikariyê wê bide

wan. Di wê çerçoveyê de jê wê di rengekê de wê bahsa wê were kirin. Ji wê aliyê ve wê, di aslê xwe de wê weke aliyekê wê yê din wê çandek civakî jî wê di rengekê de wê weke ku wê were afûrandin û ew wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê di rengek de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bi wê re wê di awayekê de wê weke ku wê werênê ser ziman.

Di awayekê din de jî wê bahsa cansap wê were kirin ku ew di rengekê de wê weke kesekê ku ew wê piştî wê, ku ew hertimî wê bi wê kedera ku ew bûya sedem ew bûya sedema kuştina wê bijî. Ew wê di wê temenê de wê di rengekê de wê êdî wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê xwe bide diyarkirin. Ew jî wê weke lokman hekim wê bijî û wê di nava civakê de wê hertimî wê weke xwesteka şahmaran bê wê hertimî wê şifadayinê wê bikê. Wê şifayê wê li mirovan wê belav bikê. Ew wê di wêtemenê de wê di rengekê de wê weke ku wê hertimî wê weke ku wê bahsa wî wê were kirin. Dihê gotin ku ew jî wê serboriyên mazin wê bijî. Ew wê ber ku ew nemir bê. Şahmaran ne tenê zanin lê nemirî jî daya wî. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê ku ew wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê were hanin li ser ziman bê.

Kuştina şahmaran wê weke bi destê mirovan bê û ew kuştin wê weke kuştinek ontolojîkî wê di rengekê de wê bahsa wê were kirin. Di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bahsa wê were kirin ku ew wê, ji ber azweriya mirov wê were kuştin. Di wê temenê de wê xwestek û azwerî wê di wê temenê de wê mirov wê çawa wê ji mirovtiya mirov wê dûrbikê wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bê xwestin ku ew bi wê re wê bahsa wê were kirin.

Şahmaran wê weke ku wê were gotin ku wê ti carî wê ti mirov wê cihê wê nizanibê. Lê tenê mirovek wê zanibê û ew wê piştî wê, bikeve wê pozisyonê ku ew wê xiyanetê wê li wê bikê. Di wê nûqteyê de wê, piştî wê jî wê şahmaran wê pey tolê wê nekeve. Wê evîndariya xwe wê bide diyarkirin. Wê di wê temenê de wê, heman kesê ku ew hani serê wê û an weke sedema wê bê diyarkirin wê weke mireteya xwe wê di rengekê de wê bê gotin ku ew wê, zanin nemiriyê wê bidiyê. Li ser wê re ew wê weke lokman hekim wê bê kirin. Ew wê di wê temenê w piştî wê li her deverê wê bigierihê û wê di rengekê de wê bikê ku wê, çawa wê şifayê wê bide mirovan û wê di rengekê de wê weke ku wê were ser ziman ku ew wê çawa wê di şêwayekê de wê, ji nexweşiyên wan re wê derdan wê bibînê.

Di wê temenê de wê di renekê de wê bahsa wî were kirin. Li ser dîtina cansap û bûna sedema wê xiyanetê ku wê bahsa wê were kirin bi wî re jî wê di wê temenê de bê. Wê bê gotin ku wê rojekê wê şahê welêt wê nexweşî bikeve û wê ti hekim nikaribin wî baş bikin. Lê rojekê wê yek ji wan wê bibêjê ku ew derdê başkirina şah wê şahmaran bê. Dihê gotin ku ew kes wê berê wê, di renekê de wê, bi awayekê wê rasti şahmaran wê were ku ew wê laşê wî bibînê ku wê weke yê maran wê bi pirtik bê. Di wê temenê de wê piştî wê, dema ku wê herkesek wê bikevina pey şahmaran de wê bi gotina wî hekimî wê bikin ku ew kesekê di laşê wî de weke bi pirtikên mazin heyî ew bibînin. Di wê temenê de wê, piştî wê bigihijina li cansap û wê êşkenceyên mazin wê lê bikin.

Di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê din ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman ku wê piştî wê di xapandinê de wê, ew weke bi dizi wê were berdan û piştî wê ku ew diçê deve qûla cihê şahmaran lê ew êdî dihê girtin û şahmaran jî li wir dihê girtin û dihê hanin. Di wê temenê de wê êdî wê, piştî wê şahmaran wê were qatkirin. Şahmaran wê di wê demê de wê, dema ku ew dihê girtin dihê vegotin ku ew wê ji cansap re wê bibêjê ku wê, “meyizêne min ji ter gotibû ku tu yê xiyanetê li min bikê. Di wê temenê de wê gotina xiyanetkirina li şahmaran wê bi wê yekê wê ji wir wê weke ku wê were bi gotin kirin.

Şahmaran wê bi gelek vegotin û awayên wê re wê were diyarkirin. Bi wê re wê, di renekê de wê were diyarkirin û wê were hanin li ser ziman. Lê şahmaran wê weke bi hebûna xwe re wê weke dagerkirina dûnayek pirr zêde kevn wê bikê. Wê nêvî mirov û nêvî mar wê weke, bi aliyê xwe yê mar re wê weke bi awayekê bi aqil, wijdan û hwd re wê hebê û wê karibê wê di renekê de wê werênê ser ziman bê.

Hinekê bi metaforên şahmaran ku ew dihên ser ziman.

Şahmaran wê ji aliyekê ve wê di jiyanê de wê weje dagera bûyin û salixkirina jinûvebûyin û afirandinê jî wê bikê. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê aliyê wê aqil û têngîna aqilê darazî û an şubjeyî ku wê bi wê karibê têngînên weke wijdanê û hwd wê fahmbikê.

Ji aliyekê din ve jî wê şahmaran wê xosletên xwezayî wê bide nişandin û ew wê weke ji nava xwezayê wê bibê. Di wê temenê de wê, di renekê de wê hinek xosletên wê weke yên gulaya bijîşk wê bibê. Ew wê di wê temenê de wê li ser têngîna dana şifayê re wê, di renekê de wê bi zêdeyî wê bi wê were sekin in û di wê temenê de wê bahsa wê were kirin ku ew wê ji xwezayê û hwd wê bi ji nebata û hwd wê weke çêkirina dermanan û

hwd wê di şêwayekê de wê bi wê re wê weke ku wê were li lê hizirkirin. Di wê temenê de wê şahmaran wê weke bi awayekê wê di nava jiyane de wê weke bi pirsgirêkên mirovan re wê alaquadar bibê û wê ji wan re wê rêyên çareseriyê wê weke ku wê bibîne. Ji wê aliyê ve wê weke bi têgînek civakî û hwd wê weke ku wê were lê hizirkirin û wê karibê wê fahmbikê bê.

Di hin guhertinan de, rola girîng a Şahmaran di alîkariya mirovahiyê de ji bo gihîştina aqilmendiyê bi taybetî tê teqez kirin. Şahmaran bi redkirina xiyaneta mirovahiyê, xwezaya wê ya marî û egoya mirovan qenciye hildibijêre. Wekî din, Şahmaran deriyên zanîne ji bo kesên ku wê ber bi mirinê ve dibin vedike. Çanda devkî ya ku ji hêla mirovên pêşîn ve ji bo çareserkirina pirsgirêkên jiyana asayî hatî berhev kirin û jêhatîyên ragihandinê yê sofistîke vedihewîne, îmkanên vegotinê yê nû li seranserê pergalên nîşanên cihêreng pêşkêş dike.

Ji aliyekî din ve, huner bi rêya yekîtiya form û naverokê heye. Îfade divê bingeha di nav formê de biparêze. Têkiliya di navbera hunerê de, diyardeyek ku ji destpêka demê ve heye, bi serdema nûjen re ji hêla mijar, rêbaz, materyal, naverok û teknîkê ve berfireh bûye, çavkaniya xwe ya peyxmê û hevkarîya nav-hunerî diparêze.

Ji wê aliyê ve wê di nava civakê de wê li kurdistanê wê di nava civake kurd de wê weynek giring wê di reng dayina jiyane wan de wê bileyîze. Di wê temenê de wê şahmaran wê di rengekê de wê pêjnên wê yê tefsirkirî ên ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê werina lê hizirkirin wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê bibê.

Wê dema ku em li ser bedena şahmaran a weke hevgirtî ku ew bi mar û jinê ve dihê diyarkirin wê di wê nûqteyê de wê hinek şîrove wê di wê rengê de wê werina kirin ku wê weke aliyê wê yê mirovî bi aqil û wijdan ku wê were ser ziman lê aliyê wê yê mar wê weke bi ya vaji wê were diyarkirin. Di wê temenê de wê weke yekitiyek dijberî wê bê xwestin ku ew bi wê were hanin li ser ziman. Lê di wê nûqteyê de wê dikare wê bi wê re wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman ku wê şahmaran ew nîrxên ku ew bi wê diafirê wê di wan de wê weke ku wê bi nîrxên pîroz wê bibê.

Di wê temenê de wê weke hevgirtin û an sentezek bê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Îfadeya dagerî di kûrahiya dîrokê de, li cihê ku efsane derket holê, bingeîn bû. Di vî warî de, Şahmaran hem ya jorîn û hem jî

ya bin erdê temsîl dike. Wekî di hemî çandên dager û ezoterîk de, ew ji yekîtiya dijberan çêbûye; bi awayekî, qencî û xerabî di laşê wî de yek in.

Lê ji wê aliyê ve wê dema ku em li wê bihizirin wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê li wê bihizirê ku wê hevqirtina şahmaran wê di wê temenê de wê, bi salixkirinê wê re wê karibê wê di rengekê de wê weke bi dûmenekê xwezayî a bi hev ve weke dihê girêdan jî wê di şewayekê de wê fahmbikê bê.

Mar, ku ji bo demên dirêj di bin erdê de dimîne û di biharê de derdikeve da ku şiklê xwe biguhezîne, dagera nemiriyê, guherîna şeklê û zayînê ye. Di Enuma Elîş de, mîtosek afirandinê ku dîroka wê vedigere Babilê û yek ji planên kozmogonî ye, ejderha Tîamat wekî dayikek tê xuya kirin, ku xwediyê hem aliyên afirîner û hem jî yên wêranker e. Mar dualîteyê dijî: hêza jinê ya zayînê hêza mar xwedî dike, û dema ku ew zarok tîne dinyayê, ew mirinê jî tîne dînyayê, bi vî rengî dest bi hilweşînê dike.

Di aslê xwe de wê dema ku em ji wê aliyê ve wê di rengekê de wê li wê bihizirin wê dikarê wê di rengekê de wê bi şibênê wê têgîna tîamat, ku merduk wê dikujê û wê ard û azman ji wê biafirênê. Aliyê wê serî wê weke azman û aliyê din ê mar wê binê ardê wê bi têgînek morfolojikî wê weke ku wê bi xwe re wê weke di rengekê de ku em li gorî wê bihizirin wê weke karibê wê bide diyarkirin.

Lê di wê temenê de wê ji gelek deman wê weke pêjnên fahmkirinê wê bi demê re wê weke ku wê bigirê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bi xwe re wê bide diyarkirin. Wê di wê temenê de wê pêjna şahmaran wê di şewayekê de wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe bide diyarkirin. Di temenê bi têgîna kokî ve ku mirov wê bihizirê wê hinek nerin wê ew wê bigihênina têgîna gilgamêş. Di wê temenê de wê dema ku wê mar wê nebata nemiriyê wê bixwe wê bi wê re wê weke ku wê bigihijê nemiriyê wê di şewayekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê were hanin li ser ziman. Di wê temenê de wê bahsa mar bi gelek awayên wê were kirin ku ew wê bi wan re wê bi nerinê cihê wê were diyarkirin.

Weke çanda devki vegotina şahmaran li kurdistanê

Şahmaran vegotina wê di nava kurdan de wê di rengekê de wê bi zêdeyî were ser ziman û wê bahsa wê were kirin. Di rengekê de wê, bi gelek vegotinên wê were kirin û wê ji ber gelemperiya çanda devki wê ev jî wê weke di rengekê de wê di nava kurdan de wê weke vegotinek devki wê hertimî wê giringiya xwe wê biparêze û wê bide domandin.

Çanda şahmaran ku mirov wê ki kijan aliyê ve wê li wê binerin wê weke çandak civakî a kurdistanî bê û wê di wê temenê de wê di nava vegotinên wê yên devkî û an çanda dengbêjan de jî wê di rengekê de wê cihekê berfireh wê bigirê. Di wê temenê de wê di wê çerçoveyê de wê dengbêj wê hem bi lorinandinê bê û hem jî wê weke bi destani wê gotina wê bê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman.

Di wê temenê de wê şahmaran wê di rengekê de wê di nava civakê de wê ji her aliyê ve wê di rengekê de wê were nasin. Wê weke çanda yazdani bê. Wê di wê temenê de wê weke çerçoveyek nîrxî bê.

Di wê temenê de wê mijare salixkirina şahmaran de wê di rengekê de wê ji her aliyê ve wê şîrovekirinên wê pêşkevin. Di wê temenê de wê minaq wê di wê temenê de wê ji wê gihiştina têgînên nû wê di wê temenê de wê bi wê re wê bibê. di wê temenê de wê di aslê xwe de wê tenê wê pêjna mar û jin wê ji aliyekê din ve jî wê bi hev ve girêdana wê ne tenê ji aliyê weke nîrxên civakî ên pîroz ve ku mirov wê li wê bihizirê lê ji aliyên hebûna mar û salixkirinên bi wê ên xwezayî û ya jinê û hwd ve wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê diwê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke bi wê re wê di şêwayekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Şahmaran wê, di wê temenê de wê, bi aliyê xwe yê mirovî wê weke aliyekê aqil û aliyê xweyê marî wê weke aliyekê xwezayî wê di rengekê de wê weke bi hev ve girêdayî wê karibê di rengekê de wê pênasebikê û wê di wê temenê de wê bi xwe re wê di rengek de wê bide diyarkirin.

Ji wê aliyê ve wê salixkirina bi şahmaran wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Minaq weke ku mirov di lêkolînê li ser wê de kifşdikê de şahmaran, guhertinên devkî yên Şahmeran, bi taybetî yên ku bi rêya Zazakî (kurdî) û Kurdî hatine veguhastin, dibe ku ji guhertinên nivîskî, ku ya herî kevin ji 1000 salî zêdetir e, çavkaniyên kevintir nîşan bidin. Cûdahiyên di navbera van guhertinan de, berî ku wekî şaşfahmkirinên potansiyel di nav gel de werin redkirin, hêjayî balkişandinê ne ku mirov bifikire ka gelo ew di têgihîştineke rasttir a çîrokê de beşdar dibin an na. Bi rastî, wekî ku me hewl da ku di fahmkirina şahmaranê de bi hûrgulî parve bikin, guhertinek

ku bi rêya kevneşopiya devkî ya Zazakî hatiye veguhastin dikare beşdariyên bêhempa pêşkêş bike ku ji her guhertinek din re bêhempa ye di têgihîştina dagerek ewqas bi bandûr û belavbûyî de di dîroka çandî û ya civakî a kurdistanî de.

Wekî din jî wê çendî ku wê weke di çerçoveya dîroka olî de jî wê gelek aliyên wê yên ku wê weke wê fahmbikê û wê hebê û an wê şahmaran di çerçoveya dîroka olî a herêmê de jî wê fahmbikê wê zêdetirî wê di çerçoveya têgînek wêjeyî, çandî û civakî de wê zêdetirî wê dîmenekê fahmkirinê wê bi xwe re wê di rengekê de wê li herêmê wê bide diyarkirin.

Dibê ku ev sedemên wê yên weke yên bi çanda vegotinê û ragihandinê a di nava civakê de ku ew bi wê dibê ve girêdayî bê. di wê temenê de wê ev wê bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Şahmaran wê di wê temenê de wê, weke pêjnek fahmkirinê wê bi vegotrinên cihê û têgihên cûr bê cûr ên ku ew bi wê dihên kifşkirin û diyarkirin wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê û çerçoveyê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Di mijare têgîna şahmaran a devkî de wê aliyên wê yên bi hizirkirinê wê pêşkevin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê di nava civakê de wê weke bi şahmaran wê bibê wê bi gelek teginên bi wê rengê wê cihê wê bibê wê çandek wêjeyî a bi şîrove û vegotinan û hwd wê temenê hizirkirinên cihê jî wê bi çandî û hwd wê hin bi hin wê biafirênê û wê derkeve li pêş. Di wê temenê de wê bingihê hizirkirinên mazin û bi aqilbûnên di nava civakê de wê biafirênê. Ji wê aliyê ve wê wariantên wê yên cihê wê hinekê jî wê di wê temenê de wê weke aliyên bi girêdanên cihê ên bi hizirki ku wê di civatên civakê ên kurd de ku wê dem bi dem wê werina kirin û wê bi wê re wê were lê hizirkirin û hwd ve wê girêday wê karibê wê li wê bihizirê û wê di rengekê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Li vir weke aliyekê wê yê din jî wê di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê ev çavkaniyên xwe wê di rengekê de wê di nava çanda civakê û zimanê wê de wê bigirê. Di wê temenê de wê jî dikarê wê bibêjê ku wê dema ku wê ji wê dûrkeve wê hingê wê ji wê mejiyê wê yê hizirkirinê jî wê di rengekê de wê weke ku wê ji wê dûrkeve. Ev jî wê

weke aliyên wê yên ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman ku wê, di kurdî de wê zaravayên wê weke yên zazakî, soranî, goranî, hewaramî, û heta kurmancî hemû devkên wê di rengekê de wê di wan de wê, wariantên wê yên cihê wê di rengekê de wê di demên wê yên cûr bê cûr ên kevn de wê weke ku wê were dîtin wê werina vegotin. Ev wê di rengekê de wê weke çandek fêrbûenê jî bê di nava civakê de.

Di wê temenê de wê, weyna şahmaran wê ji wê aliyê ve wê di nava civakê û di pêşketina wê de wê bi vegotinên wê yên cihê ku ew leyistiya wê giring bê. Di her vegotinên wê de wê çi argûman û an têgîn û rengê vegotinê bi çi aqilê û aqilekê ku ew dihê xwestin were dayin ew dihê pêşxistin wê kifşkirina wê di rengekê de wê giring bê. ku ew were kifşkirin. Di wê nûqtayê de wê, wariantên vegotinê wê di rengekê de wê, rengên din ên levkirinê wê di xwe de wê karibin bi awayekê aqilî û rasyonali wê karibê bide diyarkirin. Ber vê yekê wê her varyant wê di şêwayekê de wê, hinek hûnandinên ku wê di rengekê de wê weke hinek aliyên wê yên din wê ji aliyekê din ve wê bi wê ve wê girêdayî wê yan li wê werina lê zêdekirin û yan jî wê bi wê ve wê girêdayî wê di rengekê de wê weke ku wê were xwestin ku ew di şêwayekê de ew bi wê re di şêwa û rengekê de wê werênê ser ziman.

Di wê nûqtayê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê wernê ser ziman bê. Mijare şahmaran wê weke mijare civakî, çandî, wêjeyî û aqilî a kûr bê wê bi wê re wê zêde hizirkirinêln cihê weke wariantên wê werina pêşxistin. Di wê temenê de wê ev jî wê bi wê re wê karibê wê li wê bihizirê bê. Dîroka wê ji deman derbasî deman bûya. Weke ku em bi morfolojîyê weke ku wê çawa wê bi şahmaran re wê were diyarkirin ku ew di her demê de wê weke jinûve wê bibê wê wer jîyanê wê, di wê temenê de wê, her demê de wê dimenekê nûtir û mazintir wê di şêwayekê de wê vegotinên wê werina diyarkirin û wê werina ser ziman. Di wê temenê de wê şahmaran wê, di rengekê de wê têgînek civakî a hizirkirinê û bi wê hizirkirinê aqılmeşandinê ku wê bikê wê bi wê re wê xwe di rengekê de jî wê weke ku wê bide diyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku

mirov wê karibê wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Hebûna Şahmeran ne tenê pêjek e; ew di heman demê de wateyek dagereka dewlemend jî hildigire. Nîv-mirov, nîv-mar, ev hebûna efsûnî dagera hevjiyana dijberan û hevsengiyê ye. Ew pira di navbera qencî û xerabiyê, zanîn û nezanînê, û mirin û jiyanê de çêdike. Bi taybetî di vegotinên civatgerîn kurd de, tevliheviya van her du taybetmendiyan ne weke hev û wek bi nakokî û yekîtiya ku di rêwîtiya hundurîn a mirov de biwê dihê diyarkirin wê bi wê re wê bi têgihîştinek kûr wê were ser ziman.

Fîgura Şahmeran ji çandek ber bi çandek û ji sedsalek ber bi sedsalek pêşkêtiye, wateyên cûda bi dest xistiye û hîn jî di folklor, huner û wêjeyê de cihekî girîng digire. Şahmeran, ku pir caran di efsaneyan de wekî fîgurek xêrxwaz tê xuya kirin, wekî hebûnek ku têgihîştin û şîfayê tîne jî tê zanîn.

Ji wê aliyê ve wê weke aliyekê wê yê ku wê bi têngînek dualiteyê re wê di rengekê de wê were ser ziman wê bibê. wê weke aliyê wê yê mirov û yê ne mirov wê di wê temenê de wê bi morfolojîyê wê karibê wê di wê temenê û rengê de wê salixbikê û wê di rengekê de wê bi wê re wê di awayekê de wê werênê ser ziman. Şahmaran wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê di temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê werênê ser ziman ku wê, di wê temenê de wê di nava gerdûnê de wê, bi têgihîştinek weke ya bi zanin wê were fahmkirin. Ew di gerdûnê de wê weke zanina wê ya heyî û dîmenê wê dihê fahmkirin. Wekî din ji aliyê mirov ve ku wê fahmbikê wê weke beremberê nezanina mirov wê weke pêjnek zaninê ku ew bi wê yekê dikê ku ew xwe bigihênê mirov wê di wê temenê de wê karibê wê fahmbikê û wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqtîyê de wê miajre têngîna şahmaranwê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bide diyarkirin. Wê dema ku wê bi vegotinê wê were diyarkirin û ser ziman wê, bi waryantên wê re jî wê, çawa wê weke

aqilekê bide mirov û an ji wê çi aqil wê di vegotinên wê de wê ji wê were girtin wê weke aliyên ku ew wê li ser wê were sekin in bê.

Di wê temenê de wê di rengekê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê bi wê re û wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Weke jin şahmaran

Ji aliyê têgîna zayendî ve me li jor wê hinekê wê hani ser ziman. Lê ji aliyekê din ve jî wê weke ku wê li kurdistanê di mejîyê mirovan de wê were ser ziman wê pêwîst bê ku wê hinekê wê ser wê bisekinê bê. Di wê temenê de wê bi pêjna weke jinekê şahmaran wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin û wê di wê pêşjnê de wê tenê wê pêjna jinê wê bi wê re wê di rengekê de wê derkeve li pêş. Dîmenekê baş, xweşik, bedew, dûrûst, û bi aqil wê di wê temenê de wê bi hev re wê di wê pêjnê de wê xwe bi wê re wê, bide diyarkirin û şahmaran wê di rengekê de wê weke ku wê were fahmkirin wê, dîmenê wê pêjnê wê biafirênê. Wê weke dagera wê pêjnê wê bi xwe re wê di rengekê de wê weke ku wê biafirênê. Ev wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Di dewama wê de wê dikarê wê pêjna şahmaranî wê di wê temenê de wê bi hinek wateyên cihê wê fahmbikê. Ji xwe ev di nava civakê de jî wê weke pêjnek ku wê bi hinek wateyên cihê wê di rengekê de wê were fahmkirin. Ev pêjn wê di rengekê de wê li pêş bê û wê derkeve li pêş û wê were berçav. Heta ku wê li hemberê wê di hinek wariantên wê de wê, beremnberê wê dîmenekê şahmaran ê mîr ku wê weke aliyê şerê wê ê jin ku ew wê weke mîr wê were diyarkirin jî wê weke beremberê wê di hinek vegotinan de wê were diyarkirin.

Lê ji ber ku wê bi aliyê jinê ve wê weke dagerek temenê wê bibê û wê di wê temenê de wê were ser ziman wê ev aliyê duyem wê zêde wê dernekeve li pêş wê di nerin û heya mirov de wê zêde heyê wê nekişênê ser xwe. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê, di malê de wê, weke dagera jinê û karê destê wê di wê temenê de wê di demên wê yên ciwaniyê de wê bi teybet wê derkeve li pêş. Minaq wê pêşxistina naqşên şahmaran wê di wê temenê de wê weke encama wê bin. Ev wê di wê temenê de wê weke têtînen ku wê di encama kedekê de wê xwe di rengekê de wê bidina diyarkirin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê di her malê de wê her carekê wê hinek ku wê naqşa şahmaran wê çêkiribê wê hebê û ev wê di wê temenê de wê weke têtînek dagerî a ku mirov wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê jî wê, dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman wê di wê çerçoveyê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê di wê rengê de wê bi wê re wê li wê bihizirê. Wê jî dikarê wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman. Di mijare têtîna şahmaran de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê ev jî wê bi wê re wê xwe di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din wê weke ku wê bide diyarkirin. Şahmaran wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Di mijare şahmaran û pêjna wê ya jinî de wê ev wê bi wê re wê di rengekê de wê weke derkeve li pêş û wê jin wê bi wê re wê zêdetirî wê li ser wê temenê wê alaquadar wê bibê û wê xosletên bi zayendî û hwd ên jinê wê di wê temenê de wê bi wê re wê bi fizikî û têtîni wê di rengekê de wê li wê bi wê re wê li wê were lê hizirkirin. Di wê çerçoveyê de wê ew wê di şewayekê de wê bi wê re wê di rengekê de wê were lê hizirkirin. Şahmaran wê di wê temenê de wê, di rengekê de wê, weke nasnemeyek civakî, û zayendî wê bi wê yekê wê li kurdistanê wê di zikhev de wê bi wê yekê wê weke ku wê bide diiyarkirin. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring ê civakî wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Wê jî di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê li wê bihizirê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Çanda şahmaran wê zêdeyî wê ji herêmên navendî ên li dora nisêbînê û botanê û heta rojava û dora wê û herêmên din ên kurdistanê wê were dîtîn ku wê belav bibê. Di wê temenê de wê herêmên dervî kurdistanê jî wê di wê temenê de wê ji wê navendîtîyê wê xwe bide barkirin. Ev wê

weke aliyên wê yên ku mirov wê karibê wê bi teybetî wê bi wê re wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Çanda şahmaran wê di wê temenê de wê di wê pêjna xwe ya jinê de wê di meji de wê têtînek weke ya lêgerîna li fahmkirinê li ser wê temenê û esasê wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê di renekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di renekê de wê fahmbikê û wê di renekê de wê bi wê re wê di renekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di renekê de wê werênê ser ziman. Ev jî wê weke aliyên wê yên din ên ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê bi wê re wê li wê bihizirê bê.

Ji aliyê jinê ve wê hinek aliyên ku wê di wê temenê de wê bi pêjna jina şahmaran ku wê were lê hizirkirin wê hebê. Di wê temenê de wê weke xwe weke jinekê dîtî, xwe bi qadrê û mazin dîtî û her wusa di wê temenê de wê weke şahmaran bi zane dîtî û û hwd wê, weke aliyên ku wê bi wê re wê di renekê de wê werina lê hizirkirin jî wê di wê temenê de wê weke aliyên ku ew di wê temenê de wê bi wê re wê werina li lê hizirkirin wê di wê temenê de wê weke ku wê bi wê re wê di şewayekê de wê bibê. Ev jî wê weke aliyên wê yên ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê weke aliyekê wê yê wê yê giring ku mirov wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê li wê bihizirê wê bi wê re wê bibê bê.

Weki aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê bê. Di wê temenê de wê di aslê xwe de wê di pêjna jinê a bi şahmaran re wê, di renekê de wê weke kifşkirinê û dîtîna jinê jî wê di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê bibê û ev wê weke aliyekê giring ê ku wê bi jina kurd re wê xwe di her demê de wê bide diyarkirin bê.

Ji wê aliyê ve wê xosletên ku ew li şahmaran hatina li lê kirin wê piştî wê xwe di wan de wê bibînê û wê di wê temenê de wê ev wê jî aliyekê din ve jî wê weke afrîneriyekê bi wê re wê xwe bi wê re wê bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê jinê û xwe afirandina wê û xwe dîtî û û naskirina wê weke jinekê û bi xosletên xwe yên zayendî wê di wê temenê de wê bi wê re wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring bê ku wê bi wê re

wê di rengekê de wê, weke xwe bide diyarkirin. Ji wê aliyê ve şahmaran wê gelek kod û mifteyên fahmkirinê ên mejiyê jina kurd wê di xwe de wê bihawênê ku wê di serî de wê bi wê ve girêdayî wê, di rengekê de wan kifşbikê û wan werênê ser ziman bê.

Di wê temenê de wê şahmaran wê di wê temenê de wê ji pêjnekê û çandekê û hişmendiyekê jî zêdetirî wê weynek wê ya teybet a ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê bi çerçoveya wê ya fahmkirinê a bi gotina jinê û xwe afirandina wê û weyn û rola wê ya nava civakê û hwd de ku wê bileyizê wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ya ku wê şahmaran wê weke pêjnekê wê ji têngînek vegotinî wê zêdetirî wê derbasbikê wê hinek aliyên wê yên hizirî û aqilê rasyonali û felsefeyî ku wê bi wê di wê temenê ve wê bi wê re wê werina fahmkirin wê di wê çerçoveyê de wê bi wê re wê hebin ku mirov wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Ji wê aliyê ve wê aliyê wê weke bi jinê û pêjna wê re di mejiyê jina kurd de wê ji du aliyan ve wê dikarê wê di wê nûqteyê de wê di destpêkê de wê bikirpênê. Aliyê pêşî wê bi salixkirinê bi têngînê bi şahmaran û bi wan wariantên wê yên vegotinî ku ew di rengekê de wê di rengekê de wê bi xosletên wê bidina diyarkirin bê. Aliyê din jî wê weke bi pêvajoyên jiyanîkirinê û bi wê çerçoveyê bi xêwa mirov a bi pêvajoyên wê yên fahmkirinê ku ew di meji de bi wê hatina qaydkirin bin. Di wê temenê de wê ev herdû alî wê di rengekê de wê têkiliya wan wê hebê û wê her wariantên wê di rengekê de wê hinek wateyên wê yên cûr bê cûr wê bi wê re wê di rengekê de wê bi wê karibê xwe bide diyarkirin û di temenê kifşkirin û afirandinek bi têngînê de wê jinûve û jinûve wê karibê temenê kifşkirinê nû ên di meji û hişmendiyê de bi aqil biafirênê û ew bide diyarkirin. Ev wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê, her pêjn û vegotin û wariantên wê di aslê xwe de wê wateyna wan yên ku mirov wê karibê bi teybet di wê temenê de bi temenê xêwa dîrokî û xabâtî ku wê bi temenekê fîzîkî jî wê kifşbikê û wê bi têngînê wê werênê ser ziman jî wê hebê. Di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê karibê wê weke aliyekê wê yê din ê giring ku wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Şahmaran wê jinê wê bi xwe re wê biafirênê. Çendî ku wê jin afirand wê jin jî wê biafirênê û wê bi vegotin û wariantên cihê wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê bikê ku ew wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê bi têtînek morfolojîkî ku mirov wê bibêjê afirandina şahmaran û şahmaran ku ew wê diafirênê wê di keseyetiyek jinê a tekûz de wê di rengekê de wê bi wê re wê di nava civakê de wê weke ku wê wateya xwe wê bibînê. Di wê temenê de wê bi awayekê teybet wê divê ku mirov wê kifşbikê û wê karibê wê aliyê wê weke aliyekê wê yê teybet wê balê bikişênê li ser wê.

Di wê temenê de wê jî wê di rengekê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare kifşkirina xwe ya jinê wê di wê temenê de wê di wê pêjna jinê de wê di rengekê de wê temenê wê bi têtîna şahmaran di wê de wê bi zêhni û hwd wê derketina li rêwîtiyek zêhni a di wê de wê xwe bi wê re wê kifşkirinê û hanina ser ziman bê. Di wê temenê de wê meji û xewa şahmaran a civakî wê di wê temenê de wê giring bê ku mirov wê li vir wê bi kirpênê û wê balê bikişênê ser wê. Di wê temenê de wê ya ku wê weke temenekê zêhni wê di wê nûqteyê de wê weke ku wê weke bi awayekê teybet wê weke bi weynekê wê bileyizê û wê xwe di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin wê bi wê aliyê bê.

Şahmarana jin wê zêhn, xêw û keseyetiya wê ya dîrokî wê bi wê re wê bibê. Di wê temenê de wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê kifşbikê bê. Di wê temenê de wê kifşkirina di şahmaran de bi jinê û ya di jinê de bi şahmaran kifşkirina jinê û hwd wê di wê nûqteyê de wê weke dunguyek bûyin û jinûve bûyinê ku wê, gotin di cih de bê wê weke hertimî jinûve li jiyanê bûyina şahmaran ve wê di rengekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman.

Ev jî wê weke aliyên wê yên giring bê ku mirov wê werênê ser ziman ku wê bi jinê û an pêjna jinê a şahmaran re wê xêwa wê ya civakî ku ew wê di kirdeya gotina şahmaran de wê bi wê re wê di rengekê de wê were diyarkirin wê di wê temenê de ew weke pêwîst bê ku ew di rengekê de ew bi wê re di serî de ew were kifşkirin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê, divê ku wê werênê ser ziman ku wê pêvajoyên şahmarana civakî wê xêwa wê ya ku ew afiriya û jin xwediyê wê ya wê bi wê re wê civakatiya xwe wê biafirênê û wê temenê wê biafirênê û wê bi wê re wê bi aqilê wê weke pêşeng jî wê di rengekê de wê weke ku wê derkeve li pêş.

Di wê temenê de wê ji wê aliyê ve wê xêwa şahmaran wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê zindiya bê ku ew hê jî di awayekê di renekê de wê di şêwayekê de wê karibê bi wan aliyên wê di nava civake kurd de wê kifşbikê..

Di wê temenê de wê di renekê de wê şahmaran wê di wê temenê de wê di renek de wê renekê nasnemayî a li xwe vegerinê jî wê di renekê de wê wereênê ser ziman. Li aslê xwe vegerinê û bi rastiya xwe ya dîrokî û civakî di zikhev de wê bi wê re wê bijî. Di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyên wê yên ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman bê. Ji wê aliyê ve wê şahmaran wê weke rastiyeq aqilî a aqilê keseyetiya jinê û civakî wê di şêwayekê de wê xwe bi wê re wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê di wê de wê tûndûtûji wê nebê. Wê rastîti û jiyankirina bi xwezayê re wê hebê. Li vir ku em ji aliyekê din ve wê pêjna şahmaran weke jin û mar wê şîrovebikin û an wê salixbikin wê karibê wê di wê temenê de wê werênê ser ziman ku wê çawa wê li ser xwezayê bi awayekê wê bijî. Bi morfolojikî wê di wê temenê de wê tênginekê wê di renekê de wê weke ku wê bi xwe re wê di reng û awayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê karibê wê di wê temenê û awayê de wê bi wê re wê di renekê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di renekê de wê bi wê re wê di dewama wê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman bê. Di pêjna jinê de wê şahmaran wê di aslê xwe de wê karibê bi rêwîtiyek jinî wê pirr aliyê wê bi wê yekê û awayê wê kifşbikê û wê di renekê de wê ji her aliyê ve wê, bi gelemperî û teybetî wê kifşkirinê bi wê bikê. Di wê temenê de wê şahmaran wê temenê xwe kifşkirin û xwe naskirinê bê. Di wê temenê de wê weke aliyê wê yê giring ku wê di wê temenê de wê xwe bi wê re wê bide diyarkirin wê ji aliyekê ve wê bi wê aliyê ve wê xwe bide diyarkirin. Wê weke aliyê xwe kifşkirin û xwe naskirinê bê. Di wê temenê de wê pêname wê ya civakî wê di wê temenê de wê di renekê de wê karibê wê bi kirpênê û wê di dewama wê de wê ji hinek aliyên wê yên din ve wê weke karibê wê kifşbikê û wê werênê ser ziman. Di dewama wê de wê bi aliyên wê yên din ên zêhni re wê kifşbikê.

Di keseyetiya şahmaran de lêgerîna jinê a rastteqniyê

Ku mirov ji kîjan aliyê ve wê li wê binerê wê şahmaran wê weke tênginek civakî wê li kurdistanê wê derkeve li hemberê bê. Di wê temenê

de wê di nava civake kurd de wê kodên wê yê fahmkirinê ên bi xewa civakî û hebûna wê re wê xort wê hebin û wê li dora têngîna wê û şewayên wê yê fahmkirinê wê xêwek civakî wê di wê temenê de wê fahmbikê. Di wê temenê de wê şahmaran wê di nava xêwa civakî a kurd de wê cihekê giring û teybet wê weke ku wê bi wê re wê hebê.

Heta ku ev ali newê fahmkirin wê nikaribê bi tememî watelêkirina şahmaran jî ew di rengekê de ew bi başî were fahmkirin. Di wê temenê de wê weke kevneşopîya civakê bi dehan kevneşopî û şewayên wê yê jiyanî hena. Di wê temenê de wê karibê wê werênê ser ziman. Di rengekê de wê şahmaran wê giringiya wê û bi kevneşopîya wê re wê, di dîmenekê afrîner de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman.

Ev jî wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe bide diyarkirin. Di wê temenê de wê refaransên mejiyê kurd ê bi şahmaran re wê weke xwe afirandinê a bii keseyeti, nasnemayî a civakî û zayendî û hwd wê di zikhev de wê bi wê re wê bibê. Ji wê aliyê ve wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di dîmenekê de wê bi têngîna şahmaran re wê bide diyarkirin.

Salixkirinên di mejiyê civakê ê bi gotina şahmaran re wê di rengekê de wê weke ku wê xwe bi wê re wê di şewayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Xwe dîtina kes û keseyetiyê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê bibê. Ji wê aliyê ve şahmaran wê refaransek zêde giring a civakê wê xwe di temenê de wê bi wê re wê weke ku wê bide diyarkirin.

Mejiyê kurd wê ji ber pêvajoyên asimlekirinê wê ji wê fahmkirina wê di wê demê de wê dîrkeve û wê heta ku wê di temenê wate lê kirin û fahmkirina wê de wê pirr zêde wê beyeni bimênê. Di wê temenê de wê, di çerçoveye têngînek weke ya xwekuştina civakî de wê ji wê dîrkeve û wê di wê temenê de wê weke ku wê ji keseyetiya xwe wê dîrkeve. Li ser wê temenê wê ji wan refaransên bi fahmkirina civakî û zayendî ên bi têngîna şahmaran wê ji wan wê dîrkeve û heta ku ew li wan dinê wê weke têngînek mitolojikî ku ew nikaribê wê fahmbikê û heta nikaribê mene û wateyê jî bide wê di dîmenekê li wê beyenî bimênê de wê bibê. Ev wê weke aliyekê ku wê xwe ji keseyetiya xwe dîrketinê jî wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Mejiyê ku ew ji wê dûrketiya û wê nikaribê wê fahmbikê wê çawa wê bigihijê wê fêrsa keseyetiya wê ya afrîner ku ew dikarê bi wê re wê biafirênê û wê werênê ser ziman. keseyetiya kurd a demên berê wê di wê temenê de wê ji ya demên îro wê pêşketitir bê. Ber ku wê di wê temenê de wê bi wan refaransên wê yên civakî wê di rengekê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê weke ku wê bi wê re wê bijî. Bi wateya wê re wê bijî. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman.

Fahmnekirina şahmaran, li nirxa wê beyeni bûn û nekarina watekirina bi wê di mejiyê wê de û têkiliyê bi xwe re bi wê daninê wê weke nişanakên xort ên beyenibûna ji xwe û civaketiya xwe bê. Wê demê wê nikaribê wê afrîneriyê bi xwe re wê bide diyarkirin. Afrînerî wê bi wê temenê keseyetiye û çavkaniyên wê re ku ew bijî re wê bibê. Di wê temenê de wê mejiyê wê yê bi rastiye re tê digihijê û dikarê lêgerînek bi rastteqiniyê re wê bikê wê tenê wê bi wê re wê weke ku wê karibê wê bibê.

Ji wê aliyê ve wê têgîna civakê û şahmaran wê bo keseyetiya ku ew wê bi wê re wê biafirênê wê weke ya jinê a bi zane, afrîner, û serwer û hwd de wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di şewayekê de wê bi wê re wê weke karibê wê bikê û wê bijî.

Şahmaran wê di wê temenê de wê, di çerçoveya civakê de wê fêrsên wê yên fahmkirinê bi keseyetiya wê ya civakî re wê li ser koka xwe jiyankirinê, xwe dîtînê, kifşkirinê û bi rastî gihîştina fahmkirinê, zanînê û serweriya bi wê di nava civakê de. Refaransên wê bi wê re wê di wê temenê de wê afrîner bin.

Di wê temenê de wê, têkiliya bi wê pêvajoya fahmkirinê û xewa civakî re a ku wê şahmaran wê di wê de wê weke şubjeyek fahmkirinê a afrîner ku ew heta ku ew wê bi wê re têkiliyek bi fahm û zane ne dênê wê nikaribê wê afrandinê a bi keseyetiye jî wê bikê. Di wê temenê de wê şahmaran wê afrîneriya wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe direngêkê de wê weke ku wê bi wê re wê di wê temenê de wê dênê.

Fahmkirina şahmaran di nava xewa civakî de wê bi temenê xêwa wê ya dîrokî û afrîner a demkî û hwd de wê di zikhev de wê karibê wê fahmbikê. Di wê temenê de wê di zimanê wê yê civakî de wê salixkirinên ku ew bi wê re dihên kirin û an dikarin werina kirin li ser wê meju û dîroka wê bi wê re wê temenê wê yê xwe afrandinê wê karibê wê

fahmbikê. Ji wê aliyê ve wê şahmaran wê weke têngînek destûrî a zayendî jî wê di wê temenê de wê xwe bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê ne tenê wê bi jinê ve wê girêdayî wê xwediyê wê çerçoveya xewa civakî bê. Her wusa wê bi mêr re jî wê çawa wê bi wê re wê bijî û an wê karibê bijî wê rê û refaransên wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Wê li ser temenê têtîliyê azad û bi zane û serwer di wê temenê de wê di temenê têtîliya azadi ya wekhevan (Equals Relationship) de wê xwe di rengekê de wê weke ku wê karibê bide diyarkirin. Şahmaran wê di wê temenê de wê di temenê têtîliya wekhevan de wê di temenê zayendî û civakî de wê bixwezê ku ew wê di wê temenê de wê dênê. Di wê temenê de wê xwediyê zanin û fahmkirinekê bê ku wê karibê wê fahmbikê bê.

Ji wê aliyê ve wê serwerîya civakî û têngîna zayendî wê di ahengekê bi têtîliya wekhevan de wê di rengekê de wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê di rengekê de wê yekê ser ya din re wê negirê. Wê di wê temenê de wê bi wê yekê wê bigihijê wê fahmkirinê. Wê di wê temenê de wê di wê temenê de wê li dûrûstbûnê wê bigerihê. Wê dema ku wê, bahsa cansap wê bikê û wê weke pêşdîtinekê wê bêtê ser ziman û wê bibêjê “u têtî xiyaretê li min bikê” wê ne tenê bi têngînek mîtolojîkî a weke bi kifşkirina şahmaran û kuştina wê bi tenê re wê di wê de wê bi kirde wê werênê ser ziman. Wê wekî din wê ji aliyekê din ve jî wê di têtîliyê de wê, wekheviyê ku wê di rengekê de wê yek xwe li ya din serwer dikê wê li gorî wê mantiqê yê fahmkirinê wê weke rengekê xiyaneta li têtîliya nava wan wê di şêwayekê de wê fahmbikê. Ew wê dixwezê wê, di rengekê de wê weke ku wê bixwezê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê şahmaran wê çendî wê weke têngînek xwe afirandinê a civakî bê wê di wê temenê de wê ya jinê jî bi zanîn û serwerîyê bê û wê di wê temenê de wê destûrek têtîhiştinê bi zayendî û civakî wê di zikhev de wê bide diyarkirin. Wê ber çî wê fêrsa zayendî û civakî wê di zikhev de wê bide? Wê ber ku wê ev wê weke bi hev re wê jiyankirinê wê weke bikin û wê di wê temenê de wê weke dîmenê hev ê cihê bin. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din jî wê bide diyarkirin û wê bi wê re wê fahmkirina hev wê di rengekê de wê karibê bi hev re wê bide diyarkirin.

Cih û giringiya şahmaran a di xêwa civakî de

Ku em di wê temenê de şahmaran wê weke giringiyek mazin a bo xêwa civakî wê şîrovebikê wê di cihê wê de bê. Heta ku wê weke ku em wê bi giringiya civakî a kurdistanî re wê karibê wê weke pêwîstîyek zarorî û pêwîstîni wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman.

Ji wê aliyê ve wê xêwa civakî wê ji wê aliyê ve wê pêvajoyên jiyankirinê ên demdirêj wê bi wê re wê hebin. Wê li deverên cihê wê cûr bê cûr wê hebê. Di wê temneê de wê, şahmaran wê di wê de wê bi kodkirinên bi mejiyê civakê û afirandina xwe ya bi keseyetî a jinê û hwd wê di wê temenê de wê referansên wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê tenê wê weke têtînek mitolojîkî wê şîrovekirin wê teqez wê dikarê wê bibêjê ku wê weke ji wê fahmkirina wê dîrketin bê. Wê dema ku em wê giringiya wê ya di xewa xwe afirandinê a jinê bi keseyetê û hwd re wê fahmnekê wê nikaribê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman.

Ev wê weke aliyekê wê yê giring wê di rengekê de wê weke ku wê biafirênê û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê weke nûqteyek xwe afirandina bi keseyetê wê di rengekê de wê biafirênê. Ev ji aliyê zanina rasyonel ve bê, ji aliyê hêstiyarî û aqilê wê ve bê, ji aliyê têtîkiliya nava hev a herdû aliyên zayendî û hwd bê wê karibê bi gelek alî û awayên wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê şahmaran wê weke referanseke civakî a zayendî ku wê di wê temenê de wê bi wê yekitiya civakî û wekheviya nava wê û di wê temenê de wê bingihê rêzgirtina li hev ku wêê çawa wê biafirênê wê bi wê re wê temenê wê were çêkirin. Ji wê aliyê ve wê şahmaran wê morfolojîyên wê yê fahmkirinê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Ji wê aliyê ve wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare şahmaran û têtîna afirandina keseyetê û bi wê gihiştina rastiya xwe ya civakî û ya keseyetîya xwe bixwe wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê şahmaran wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê biafirênê û wê karibê wê di

wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê karibê wê di renekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê. Şahmaran wê di wê temenê de wê, dîmenê wê yê civakî û di xewa wê de wê, renekê keseyetê ku ew çawa hebê, çawa tevbigerihê û xwediyê çi rengê zaninê û dîrûstbûnê û rastiye bê wê bi wê re wê di renekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ji wê aliyê ve wê şahmaran wê giringiya wê civakî û keseyetî wê xwe di renekê de wê bide diyarkirin.

Lê berî hertiştî wê giringiya wê ya bi keseyetîya jinê û pêvajoyên wê yên xwe yên di nava civakê de bê û an xwe bixwe bê wê çawa wê biafirênê wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran wê di wê temenê de wê, xwe di renekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Keseyetîya jinê û an weke kesetîya şahmaran wê temenê de wê fahmkirina wê û bi morfolojikî ji wê gihîştina encamên civakî û zayendî û di çerçoveya hebûna jinê û hwd de wê weke aliyên wê yên giring wê di renekê de wê weke ku wê biafirênê bê. Di wê temenê de wê ev wê xwe bi wê re wê di renekê de wê weke ku wê di dewama wê de wê bi wê re wê bide diyarkirin. Şahmaran wê di wê temenê de wê temenekê zêhnî ê civakî û zayendî û keseyetî ê di xwe de wê bi kifşkirinên ku ew kes wê bikê bê. Di wê temenê de wê têngîna zêhnî a şahmaran wê di wê temenê de wê karibê wê di renekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di renekê de wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di renekê de wê werênê ser ziman. Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê werênê ser ziman. Ji wê aliyê ve wê di aslê xwe de wê dema ku em li şahmaran ji wê aliyê ve wê li wê di hizirin wê weke ku wê ya sereka wê were dîtin ku ew ji aliye keseyetiyê ve wê weke pêwîstîya şîroveyek zêde kûr a ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê din ê giring bê ku mirov wê karibê wê werênê ser ziman ku wê biqasî dîmenê keseyetê ê bi fêrs û pêjna şahmaran re wê xwe bide diyarkirin ê ku wê di demên berê de wê di nava

civakê de wê bi keseyeti hati afirandin û kifşkirina wê weke azmûnên wê yên civakî û zayendî û hwd wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê xwe di wê temenê de wê weke ku wê karibê wê bide diyarkirin. Ji wê aliyê ve wê keseyetiya jinê a şahmaranî wê di dewama wê de wê çawa wê bi keseyetiya şahmaran a jinê re wê xwediyê wateyekê bê wê di wê temenê de wê karibê wê fahmbikê.

Ji wê aliyê ve wê têkiliyek fahmkirinê a xort wê hebê. Lê kengî ku ew bi zimanê civakê û pêvajoyên wê yên fahmkirinê û pêşketinê ên bi wê re ew hat kifşkirin û fahmkirin wê hingê wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Di rengekê de wê fahmkirina keseyetiyê wê di wê temenê de wê ji du aliyên ve wê weke ku wê pêwîst bê ku ew di rengekê de were fahmkirin û wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman. Di wê temenê de wê keseyetiya bi zane û serwer û xwe bixwe ku ew bibê wê çawa wê fahmbikê wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê kifşbikê. Şahmaran wê di wê temenê de wê xwediyê keseyetiya xwe bê. Wê bi xwe wê biryara xwe wê bide û wê xwediyê azmûn û berpirsiyariya ku ew ji wan xwediyê mesul bê. Di wê temenê de wê karibê wê di rengekê de wê bîrê ser ziman. Ew wê di wê temenê de wê dema ku ew tevî ku ew dizanê ku wê çi wê were serê wê jî ew wê di rengekê de wê di domênê wê di rengekê de wê karibê wê weke têgînek bi hişmendî û zane û ya bi serweriya wê re wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê û çerçoveyê de wê di rengekê de wê weke karibê wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran û mêr

Di zane min de wê ev ali yê weke şahmaran û mêr wê weke aliyekê ku wê karibê wê ji gelek aliyên ve wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê di rengekê de wê weke ku wê xwe bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Şahmaran wê evîndariya xwe wê li mêrekê wê bikê. Di wê temenê de wê lê hêjbikê. Di wê temenê de wê di hêskirna xwe de wê bixwezê ku ew azad û serverbixê û weke hev bê. Di wê temenê de wê beremberê hev ew xwediyê wê têkiliyê a fahmkirinê bê. Ber vê yekê ew wê weke xwe wê

zaninê wê bide û wê heta wê nemiriyê wê parvebikê. Bi morfolojiyê wê di wê nûqteyê de wê wateya wan aliyan wê di wê çerçoveyê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê xwe di rengekê de ew bi wê re di şêwayekê de wê weke ku wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bide diyarkirin.

Di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare şahmaran wê di wê temenê de wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Şahmaran wê di wê temenê de wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Di wê nûqteyê de wê, di rengekê de wê, şahmaran wê, bi morfolojiya jin bê mêr nabê wê bihizirê û wê di wê de wê mêrê ku ew bi wê re bê ew azad û dûrûst bê. An jî jina ku wê mêr bi wê re wê bê wê weke bi zane, dûrûst û wê weke wê azad bê. Di wê temenê de wê təkili wê ne təkiliyek weke ya kolekirinê bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê li wê binerê. Wê weke təkiliyek hev fahmkirinê û di fahmkirinê de gihiştina hev bê. Di wê rengê de wê weke ku wê di şêwayekê de wê weke ku ew wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman bê.

Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê karibê wê bi têtîna şahmaran re wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê ser ziman. Têkiliya şahmaran a bi mêr re wê di wê temenê de wê təkiliyek azad bê. Di wê temenê de wê dema ku wê cansap wê bixwezê ji wê herê ku ew tevî dizanê ku ew piştî ku ew herê wê ew bibê sedema kifşkirina wê û kuştina wê jî ew wê pêşîya wî negirê. Di wê temenê de wê têtînek azad wê di wê têtîliya wê û nêzîkatiya wê de wê di rengekê de wê weke ku wê hebê.

Wê jî dikarê wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê werênê ser ziman ku wê têtîna şahmaran û mêr wê di wê temenê de wê di demên piştî wê de wê, dema ku wê bi fêrsekê wê şahmaranê weke jin wê hebê wê yê şahmaranê wê weke mêr jî wê çêkirina wê û bi pêjnkirina wê di wê temenê de wê weke pêjnek û têtîgiştin ku wê weke çawa wê şahmarana jin bi heman wate û têtîna zane û dûrûstbûnê hebê ku ew jî bi wê yekê xwediyê wan xosletan bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê ev jî wê weke aliyekê wê yê din bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Ji morfolojiya têtîna şahmaran û mêr wê hinek aliyên ku wê ji wê were derhanin wê hebin. Ew jî wê diwê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê hebê ku wê çawa wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di rengekê

de wê bi têkiliya bi hev re wê bibê. Di wê temenê de wê têkiliya şahmaran a bi mêr re wê weke têkiliyek azmûnkirinê bê. Ji wê aliyê ve wê di rengekê de wê karibê wê fahmbikê. Ew wê bi wate dikê. Di wê temenê de wê wateya ku ew li wê dikê jî wê çawa wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê ew wê hebê wê bi wê yekê re wê li wê bihizirê.

Şahmaran wê, diwê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê bi têkiliya nava jin û mêr de wê weke aliyekê wê yê giring wê di her pêvajoyên wê yên fahmkirinê de wê derkeve li pêş. Di wê dema ku wê keçikek kurd a ber zawacê wê bizewicê wê çawa wê bibê xwediyê têkiliyekê û an wê kesê ku ew wê bi wê re wê bizewicê wê çawa wê hebê û ew divê ku ew çawa bibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku ew di wê çerçoveyê de wê weke ku wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Di têkiliya nava jin û mêr de wê ji wê aliyê ve wê çî wê weke rêgez wê hebê wê di wê temenê de wê şahmaran wê weke rêgezekê û an destûrek jiyanê ku ew bi wê çawa wê bibê wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê weke aliyê ku wê şahmaran jin a wê di wê temenê de wê diyarkeriya wê di wê temenê de wê bibê wê di rengekê de wê weke ku wê bixwezzê ku ew di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku ew wê di wê rengê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Wê jî di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê li wê bihizirê û wê di wê çerçoveyê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Di mijare têkiliya herdû aliyan a bi hev re de wê di wê temenê de wê di temenê têkiliyek fahmkirinê a wekhevan de bê. Di wê temenê de wê di dîmenekê de wê morfolojiyek fahmkirinê a xort wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ev jî wê weke aliyekê wê yê giring ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di şewayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê fahmbikê bê.

Fahmkiirna şahmaran wê di wê temenê de wê bi awayekê giringî wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê weke têkiliyek hev diafirênê û mazin dikê û azad dikê de bê. Morfolojiya sereka a weke ku wê şahmaran wê zanin û nemiriyê wê bide mêrê ku ew

bi wê re dikeve têkiliyê de wê di wê temenê de bê. Ev wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê diwê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran wê di rengekê de wê têtînek weke li ser têtîna nasnema civakî û zayendî de wê xwe di şêwayekê de wê bi têtîn wê bide diyarkirin. Ji wê aliyê ve wê refaransên wê yên civakî wê xort bin û wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman.

Di mijare têtîna şahmaran de wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê çerçoveyê de wê di şêwayekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê wê di kirdeya têtîna şahmaran de wê têtîna nasnema zayendî wê weke pêjnek xort wê di wê temenê de wê bi têtînek weke ya zanin, jin û serwerîyê re wê xwe bide diyarkirin. Ev wê weke têtînek ku wê bi wê rengê wê bi heman rengê di têkiliyek weke ya wekhevan de wê li hemberê xwe wê binerê û wê weke xwe wê bikê. Yanî wê yê hemberê xwe wê bi wê yekê wê mazin û binasnemayek rast û dûrûst wê bikê. Di wê temenê de wê têkiliya nava wan wê di rengekê de weke ku wê bixwezê ku ew wê biafirênê.

Ji wê aliyê ve wê şahmaran wê weke fêrsek fahmkirinê a civakî û xewa wê ya giring wê xwe di rengekê de wê bide diyarkirin. Di wê nûqteyê de wê ji xwe wê di morfolojiya wê ya fahmkirinê de wê di nava têkiliyên civakî de wê çawa wê bibê û wê pêwîst bê ew bibê wê li ser wê re wê rengekê fahmkirinê jî wê bide nişandin. Ev wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê giring ku ew dikarê wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê şahmaran wê weke xwediyê keseyet, zanin û felsefeyek jiyanê a di wê temenê de a xort bê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê werênê ser ziman.

Mijare mêr wê di wê temenê de wê di rengekê de wê, di temenekê fêrbûnê û an fêrkirinê wê weke bi morfolojîyekê wê nêz bibê. Fêrsên ku wê di nava civake kurd de wê werina ser ziman wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi pêjnên fahmkirina şahmaran re wê di wê temenê de

wê di nava levkirineka bi fahmkirinê bin. Di wê temenê de wê karibê wê di renekê de wê werênê ser ziman.

Şahmaran wê di renekê de wê keseyetîya wê di wê temenê de wê, bi wê yekê wê xwe bi xosletên fahmkirinê wê bide diyarkirin. Wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê bide diyarkirin. Şahmaran wê bûyina wê û fahmkirina wê di wê temenê de wê bi awayên cihê wê were kirpendin û wê were ser ziman. Lê di hemû fahmkirin û kirpendinan de wê jî wê çawa wê rast û dûrûst bê wê karibê wê fahmbikê bê.

Di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê karibê wê di renekê de wê werênê ser ziman ku wê aliyê şahmaran û mêr wê weke aliyekê ku wê ji gelek aliyan ve wê pêwîst bê ku ew were bi gotinkirin û fahmkirin. Di wê de wê bi zêhnî û di çerçoveya wê fahmkirin û rengê nerina wê de wê di wê de bi zêhnê wê re kûr bibê û bigihijê encamên wê bi fahmkirinê. Ev wê weke aliyekê wê yê giring ku wê herdemê di çerçoveya têgihîştinek civakî a zayemdî ku wê şahmaran wê bide diyarkirin de wê karibê wê li wê bihizirê û wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran û lêgerîna li xwe bixwe

Şahmaran wê di wê temenê de wê di dîmenekê kûr de wê bi zêhnî wê weke lêgerinek bi rastteqînîyê wê xwe di renekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ev jî wê bi wê re wê weke aliyekê wê yê ku mirov wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Ji gelek aliyan ve wê karibê wê aliyê şahmaran wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê. Di wê temenê de wê minaq wê dûbare û dûbare wê hatina wê ya li jiyanê ku wê bahsa wê were kirin wê karibê di wê de jî wê bahsa wê bikê. An jî di wê temenê de wê bi têngîna dana şifayê de wê weke karibê bi morfolojîyek di wê rengê de wê fahmbikê ku wê çawa wê weke aliyekê wê yê giring ku wê çawa wê şahmaran wê weke bi dermankirinê weke bi morfolojîkî wê bi wê yekê di temenekê lê têgihîştinê, fahmkirinê û kifşkirinê de wê fahmbikê bê. Derman kirin û an dana şifayê wê tenê wê, tenê wê bi têngîna başkirina birinekê û di wê temenê de wê başkirina wê de wê nikaribê wê bi tenê wê fahmbikê. Wê karibê wê di renekê de wê weke di encama lêgerînekê de wê gihiştina rastiyeke baş ku wê li gorî wê rastiya wê bijî û wê xwe biafirênê û an wê bigihijê kifşkirinekê bi keseyetîya xwe û hwd re jî wê karibê wê gotinê wê fahmbikê.

Morfolojiya dana şifayê û an dermankirinê wê di wê temenê de wê di renekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê di wê temenê de wê weke mijare xwe kifşkirinê û bi demê re baştirkirinê wê di renekê de wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê hanina rêya rast û dûrûstbûnekê re wê karibê wê di renekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di renekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê fahmbikê û û wê werênê ser ziman bê.

Di wê nûqteyê de wê di jiyanê de wê lêgerîn wê çawa wê bibê? An jî wê çawa wê hebê. Wê armanca wê çi bê? Ev wê weke pirsên ku wê di wê temenê de wê li wê bigihê. Di wê temenê de wê di renekê de wê gihiştina evînekê wê weke bi dûrûstbûna wê jiyanê wê weke şifa û dermankirinekê jî wê şîrovebikê û wê di wê çerçoveyê de wê fahmbikê. Ji wê aliyê ve wê evîn û an hêjkirin wê di renekê de wê bingihê wê yê civakî wê dema ku ew hebê wê bi kes re wê zêdetirî wê xwediyê temenê wê yê fahmkirinê û başiyê bê. Evîn dema ku ew ji temenê xwe yê civakî û hişmendiya wê dûr bê wê demê wê çendî wê weke karibê wê weke evînek rast û dûrûst wê şîrovebikê? Yan jî wê çawa wê karibê wê weke evînek rast wê karibê wê fahmbikê bê. Di wê temenê de wê di evîna rast de wê rastiya civakê wê weke rastiya wê ya rastin wê hebê û wê ji wê dûr wê nikaribê wê fahmbikê bê. Weke ku em çawa nikaribin evîna zînê ji civakê dûr wê li wê bihizirin.

Di wê temenê de wê ev wê weke dîmenekê evînê ê rast bê. Di evînê de gihiştina rastiye û fahmkirinê wê di wê temenê de wê weke morfolojiyek giring û xort a bi têngîna şahmaran re bê. Di wê temenê de wê karibê wê bi wê re wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran wê di wê temenê de wê têkiliya evîn û civakê wê bi hev re wê dênê. Di wê temenê de wê di wê temenê de wê di demên berê ên civakê de wê, azmûnên bi fahmkirina têngîna şahmaran ên civakî jî wê di wê temenê de wê têngînekê wê bi xwe re wê weke di renekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran wê di wê temenê de wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê, têngîna evînê wê di wê de wê weke rûyekê jiyanê wê bi nerîna wê re wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê hêzkirin û hêjnekirin, jin û mêr û

hwd wê di dualiteyekê de wê bikê ku wê fahmbikê. An jî zanin û nebûna zaninê û hwd wê karibê wê di wê temenê de wê di wê dualiteyê de wê di renekê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê bi wê re wê werênê ser ziman. Şahmaran wê di wê temenê de wê, di renekê de wê weke bi ali û awayekê giring wê xwe bide diyarkirin. Di kes de wê temenê xwe dîtînê û gihiştina xwe û fahmkirina xwe wê, biafirênê û ev wê weke bingihekê azmûnkirinê a bi wê re wê biafirênê. Lêgerîna şahmaran a li rastteqniyê wê di wê temenê de wê hebê û wê xort bê. Ew wê di warê kes de wê weke bi dîtîn û kifşkirina xwe bi xwe û an di xwe de bê. Di wê temenê de wê karibê wê fahmbikê. Di morfolojiya kes û kifşkirina xwe de jî wê ji temenekê civakî wê nedûr bê. Wê bi wê û nirxên wê jiyankirinê wê hebê. Ev wê di jiyane keçên kurd ên ciwan ku ew di demên berê de wê çawa wê di wê temenê de wê di demên xwe yê ciwaniyê de wê lêgerînekê wê bikin wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê fahmbikê û wê bi wê re wê di renekê de wê werênê ser ziman bê. Kifşkirina xwe wê di wê temenê de wê ne di renekê de wê bi pêvajoyên xwe afirandinê re wê bibê. Di wê temenê de wê kes wê bi wan pêvajoyan re wê xwe di çerçoveya rastitiya xwe de wê bikê û wê xwe di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê di renekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Li gorî şahmaran wê dema ku wê mirov di wê dem û mekana ku ew di wê de bû ya wê bi wê re wê lêgerîna rastteqniyê wê bibê. Di wê temenê de wê weke di rastiye de lêgerîn û gihiştina wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê werênê sser ziman.

Ji wê aliyê ve wê felsefeya şahmaran wê di renekê de wê weke têgihiştinek gihiştin a ku wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di şewayekê de wê di dewama wê de wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê di renekê de wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran wê, bi xwe wê weke rastteqniyek ku mirov wê li wê bigihijê bê. Di wê temenê de wê ew lê gihiştina wê weke bi kifşkirinê di xwe de ên bi keseyetiyê û afirandina wê û hwd re wê xwe di renekê de wê weke ku wê bi wê re wê bibê. Ji wê aliyê ve wê şahmaran wê xwediyê têtîgîn, û têtîgîstinek xort a bi fahmkirinê bê. Di wê temenê de wê, di jiyane de wê bi fahmkirina bi zaninê wê derxê li pêş. Di wê temenê de wê di wê nûqteyê de wê dema ku wê di morfolojiya wê de wê bahsa wê were kirin û wê were gotin ku ew xwediyê zanina hemû demên bûhûrî û yê werin

bê wê di wê temenê de wê ew wê weke rastteqiniyekê jîyanê bê. Di wê temenê de wê ev gotina wê û an bi wê ku ew dihê ser ziman wê di wê temenê de wê weke têgîhiştinekê wê bi xortayi wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin.

Şahmaran wê di wê temenê de wê fahmkirina wê weke fahmkirinek xort a di derbarê jîyanê de bê. Ew jîyanê û kes û jiyankirinê wê weke pêvajoyên fahmkirinê ên weke şenber wê di rengekê de wê weke ku ew dibinê û ew li ser wan re li wê dihizirê û wê dixwezê ku wê fahmbikê û wê werênê ser ziman. Di fêrs û pêjna şahmaran a zaninê de wê têgîna şifadayinê û an dermankirinê û hebûna wê ya xwediyê zaninê wê weke du têgînên ku wê bi morfolojiyek hev tememker wê di wê temenê de wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê giring wê di wê temenê de wê weke ku wê bide diyarkirin bê.

Şahmaran wê di wê temenê de wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Şahmaran wê di wê temenê de wê bi wê re wê derkeve li pêş. Ew wê, di wê temenê de wê bi zaninê wê gihiştina ya rast û bi wê pêşketinê û gihiştina encamê wê weke şifadayinekê û an dermenkirinekê bi pêşketinê ku wê weke morfolojiyekê wê bide diyarkirin jî bê.

Ji wê aliyê ve wê dikarê wê werênê ser ziman lêgerîna rastteqniyê wê bi têgîna xwe dîtîne re wê bi şahmaran re wê bibê. Wê bi di xwe de kifşkirinê û xwe naskirinê û hwd re wê bibê. Di wê temenê de wê bingihê fahmkirinek xort a civakî wê weke ku wê di hemû demên berî ên civake kurd de wê biafirênê wê di wê demê de jî wê di wê rengê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bi wê re wê bide diyarkirin.

Di şerî de wê di rengekê de wê dema ku em bi pêjna şahmaran wê bibêjin wê çendî wê xwe kifşbikê wê şahmaran wê kifşbikê û çendî şahmaran kifşkir wê xwe bi wê re wê bibinê û wê kifşbikê. Wateya gotina gotina di her evîna rast û dûrûst û evîndariyê de wê şahmaranek wê hebê jî wê bi wê têgînê wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi wê re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Têgîhiştina civakî û şahmaran

Şahmaran wê di rengekê de wê bi pêvajoyên wê yên civakî re wê karibê wê fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê

werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê li kurdistanê wê hertimî wê weke têngînek çandî wê were dîtin. Lê ji wê zêdetirî wê weke çerçoveyek têngînî a pêşketinê û refaransî a bi xêwa civakî re bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê karibê wê fahmbikê wê di wê temenê de wê di rengekê de wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman. Di wê nûqteyê de wê çerçoveya têngîna civakî a şahmarani wê fahmkirina wê giring bê. Ew wê weke çanda wê bê. Ev wê weke rastiya wê ya civakî ku ew bi wê re wê karibê wê bi wê re wê were lê hizirkirin bê. Şahmaran wê di wê temenê de wê di rengekê de wê hebê. Şahmaran wê di wê çerçoveyê de wê civakatiya wê giring bê ku mirov wê fahmbikê bê. Ew wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov ku mirov wê werênê ser ziman bê.

Me li jor wê bi gotin kir û wê hani ser ziman ku wê çawa wê weke refaransek xêwî a çerçoveya fahmkirina civakê bê. Di wê temenê de wê çawa wê di rengekê de wê weke pêşketina demên pêşketinê ên nava civakê wê bide diyarkirin wê karibê wê di dewama wê de wê fahmbikê bê.

Ji wê aliyê ve wê dikarê wê di rengekê de wê werênê ser ziman ku wê şahmaran wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Şahmaran wê di rengekê de wê dixwezê wê bikê rewşa têkiliyên wekhevan ku ew di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê weke ku wê bibê. Wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring ku wê karibê wê fahmbikê û wê karibê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê karibê wê fahmbikê û wê werênê ser ziman bê.

Wê jî di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman ku wê şahmaran wê rengekê civakê ê ku ew di wê temenê de wê bi têngîna mirovê azad û bizane wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê di nava wê de wê weke modelekê ku ew bi hev re dûrûst û rast bê û li ser çand û zimanê xw eû koka xwe re ew xwediyê xwe kifşkirina xwe bê. Di wê temenê de wê, di rengekê de wê dema ku em li rewşa civake roja me binerê ku wê bi xwekuştinên civakî wê were dîtin wê hinekê jî wê weke ku em li gorî rastiya şahmaran bi wê bihizirin wê ber ku wê ji rastiya civakê dûrketin û li wê beyenibûn bûbê wê ber wê bê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê.

Ber vê yekê wê têngîna xwe kifşkirinê wê di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe bide diyarkirin. Xwe naskirin û ghişîtina

têgihiştina nasnema xwe ya civakî wê di wê çerçoveyê de wê weke aliyê wê yê giring û bi tendûrûst ku wê di wê temenê de wê bi wê re wê weke karibê wê kifşbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê werênê ser ziman bê.

Ji wê aliyê ve wê dikarê wê werênê ser ziman ku wê mijare xwe kifşkirinê û gihiştina xwe û rastiya xwe wê weke çerçoveya lêgerîna bi fahmkirinê a şahmaran û zanina wê biafirênê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê di wê temenê de wê bi wê re wê werênê ser ziman bê.

Modele civakî a ku wê têgihiştina şahmaran wê rast dibînê û wê dixwezê wê weke aliyekê wê yê giring wê derxê li pêş ku ew bi xêw û temenê xwe yê dîrokî ê civakî re wê di wê temenê de wê bi wê re wê li wê bihizirê û wê karibê wê di rengekê de wê bi wê re wê di şêwayekê de wê bi awayekê wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran di modela wê ya civakî de wê dûrûstbûn, rast bûn, xwe dîtîn, xwe kifşkirin û bi temenê xwe yê civakî û zanina wê re jiyankirinê wê bide diyarkirin. Ev wê weke aliyên giring ên ku wê bi wê re wê di rengekê de wê derkevina li pêş bin.

Ev kifşkirinên me yên bi çerçoveya têngîna şahmaran re wwê di wê temenê de wê bibin ku wê pêvajoyên wê yên bi xêwa wê ya civakî û pêvajoyên wê yên pêşketinê ên civakî ku wê bi çand û zimanê wê re wê çawa wê bîn jiyankirin wê weke temen û refaransên me yên bi wê fahmkirina wê re wê biafirênin.

Pêvajoyên şahmaranê wê di rengekê de wê weke pêvajoyên kûr ên bi jiyanê û zaninê bin. Di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din jî ku em wê bi teybetî wê bi kirpênin wê gihandina hev a jiyan û zaninê bê. Di wê temenê de wê ev wê weke aliyekê wê yê giring wê xwe di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di şêwayekê de wê weke ku wê bide diyarkirin. Wê di wê temenê de wê karibê wê di şêwayekê de wê weke fahmbikê û wê di wê temenê de wê di rengekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring wê karibê wê di wê temenê de wê di şêwayekê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring ku wê karibê wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê û wê karibê wê werênê ser ziman bê.

Şahmaran û civakati wê di wê temenê de wê di têgihiştinekê de wê bi jiyan û zaninê re de wê weke ku wê di hev re wê derbas bibin û wê weke bi wê re wê hev bi hev re wê bidina diyarkirin wê ji hev re wê biina temen. Ev wê weke aliyekê wê yê giring bê ku mirov wê karibê wê fahmbikê bê. Wê zanina şahmaran wê weke zanina civakî bê. Wê di wê

çerçoveyê de wê karibê wê ji temen ve wê bi wê re wê fahmbikê ku wê şahmaran wê civakbûnek ku ew pêşniyar dikê wê di wê temenê de wê her ku ew diçê bi ber baştîrbûnekê ve diçê wê di rengekê de wê weke ku wê bi wê re wê di rengekê de wê werênê ser ziman. Ev wê weke felsefeyek civakî a ku wê bi pêşketina wê re wê li ser temenekê rewîstî û hwd re wê xwe bi wê re wê di rengekê de wê bide diyarkirin bê.

Şahmaran wê di wê temenê de wê di rengekê de wê bi civakê wê di xwestina fahmkirinê de bê. Di wê temenê de wê jiyan û zaninê wê di wê temenê de wê derxê li pêş. Di wê temenê de wê zan û kederên wê yên ku ew bûna wê di wê temenê de wê ew wê ji temenê kêmesiyên civakî û xirabûna têkiliya nava wê a ya wekhevan ku wê di nava jin û mêr û hwd de wê bibê wê bo wê ber wê bê. Ew di wê temenê de wê di çerçoveyek civakî de wê weke ku wê bixwezê ku ew wê têkiliyê wê di rengekê de wê rast bikê û wê bigihênê başîyekê. Di wê temenê de wê başî û evîn wê di wê temenê de wê du têngînên ku ew bi wê re di wan de wê dibihizirê û wê di wê temenê de wê bixwezê ku ew wê werênê ser ziman. başî û evîn wê weke ku wê çawa wê bixwezê wê bigihênê evîna baş. Evîna baş wê evîna bi fahmkirî, zanin û dîrûst û hwd bê. Wê di wê temenê de wê evîna şahmaran wê di wê temenê de wê weke evîna baş û dîrûst wê şîrove bikê ber ku ew wê di wê temenê de wê dixwezê wê pêşbixê. Ew dixwezê bi wê yekê bi nêzîkatîyek dîrûstane li wê nêzîkatî were kirin. Di wê çerçoveyê de ew wê dixwezê.

Ew di wê temenê de wê ji wê dîrûstbûnê wê têgihiştinekê wê bide diyarkirin. Di wê temenê de wê ew wê weke dîrûstbûna ji dil bê. Ber ku wê li gorî wê di dil de wê kes wê karibê tiştan bi başî û nebaşî jî bijî û hîsbikê. Ew wê, di wê temenê de wê di rengekê de wê weke ku wê li wê bihizirê û wê bixwezê ku ew di rengekê de wê di dewama wê de wê bi wê re wê fahmbikê.

Rasta ku wê şahmaran wê jinek rast û dîrûst û bizane bê. Ew di wê temenê de wê weke aliyekê civakê û afrîneriya wê biafirênê. Di wê temenê de wê di rengekê de wê karibê wê werênê ser ziman. Di wê temenê ew aliyê civakî ê bi jinê û wê di rengekê baş de ew bibê û pêşkeve û di wê temenê de wê weke aliyekê wê yê din ê giring ku wê çawa ku wê aliyê din jî yê weke bi mêr di wê temenê de wê bigihijê başîyekê. Ew di wê temenê de wê têkiliyekê de wê serwerîya aliyekê wê ne pejirênê. Wê weke heviya nava wan wê weke rêgezê civakî a wekhev jî wê di rengekê de wê weke pêşniyar bikê. Di wê temenê de wê şahmaran wê weke rastiya dîrûst a jin, jiyane û civakê bê.

Abdusamet Yigit, kurdistan, cizira bota, 2023